

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KABİN MEMURU ANNELERİN EBEVEYN ÖZ YETERLİĞİ İLE
AYRILMA KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GÜVEN
ALGISININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Canan SANCAK

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

MART, 2024

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KABİN MEMURU ANNELERİN EBEVEYN ÖZ YETERLİĞİ İLE
AYRILMA KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GÜVEN
ALGISININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Canan SANCAK
(Y2112.480036)

Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Hande TASA

MART, 2024

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Kabin Memuru Annelerin Ebeveyn Öz Yeterliği İle Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Güven Algısının Düzenleyici Rolü ” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (.../.../2024.)

Canan SANCAK

ÖNSÖZ

Bu tezin oluşum sürecinde öncelikle, derin bilgi ve deneyimlerini cömertlikle paylaşan çok sevgili hocam Dr. Öğr. Üyesi Hande Tasa'ya şükranlarımı sunarım. Hayatımın her anında olduğu gibi bu süreçte de koşulsuz desteklerini özenle hissettiren sevgili eşim Savaş Sancak'a ve biricik kardeşim Candan Aydın'a derin teşekkürlerimi sunmak isterim. Son olarak; araştırmaya dahil olarak yardımlarını esirgemeyen katılımcılara ve değerli arkadaşlarım Gamze Turunç Bayraktar'a, Zeynep Ödemiş'e, Didem Genç'e ve Şengül Erdem'e eşsiz varlıkları için teşekkür ederim. İyi ki varsınız, her şey için teşekkürler.

Mart, 2024

Canan SANCAK

KABİN MEMURU ANNELERİN EBEVEYN ÖZ YETERLİĞİ İLE AYRILMA KAYGISI ARASINDAKİ İLİŞKİDE GÜVEN ALGISININ DÜZENLEYİCİ ROLÜ

ÖZET

Havacılık sektöründe kabin memurları düzensiz saatlerde çalışmaları ve evden uzun süreler ayrı kalma gibi çalışma koşulları nedeniyle bir takım zorlanmalar yaşamaktadır. Çocuk sahibi olan kabin memuru annelerin ise bireysel zorlanmalarının yanı sıra ebeveyn rolleri ve çocukları ile ilgili endişeleri yeni zorlanma alanları yaratmaktadır. Havayolu şirketlerinde kabin memuru olarak görev yapan ve Türkiye’de ikamet eden çocuk sahibi kadın kabin memurlarının ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile ayrılma kaygıları arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici rolünün incelendiği bu çalışmada, nicel araştırma teknikleri arasında yer alan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu amaçla, 301 kabin memuru anneye ulaşılmış; Kişisel Bilgi Formu, Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Genelleştirilmiş Güven Ölçeği ve Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi uygulanmıştır. Kişisel Bilgi Formu’na kabin memuru annelerin çocuklarına bakım veren kişiye duydukları güveni ölçmek için Doktora Güven Ölçeği örnek alınarak keşfedici faktör analizi yapılan dört soru eklenmiştir. Yapılan pearson korelasyon analizi sonucunda kabin memuru annelerin annelik öz yeterlik ve yetişkin ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Fakat bu ilişkide çocuğa bakım veren kişiye duyulan güven algısının düzenleyici bir rolü bulunamamıştır. Bu sonuçlara ek olarak, annelerin kaygı düzeyleri ile çocuk yaşı arasında negatif yönlü bir ilişki saptanmıştır. Ayrıca annenin öz yeterlik algısının, kendisinin yokluğunda çocuğa bakım veren kişinin kim olduğuna göre farklılaştığı görülmüştür. Çocukları için aile içi bireylerden bakım alan annelerin öz yeterlik inancı, bakıcı gibi aile dışı bireylerden bakım alan annelerden daha yüksek; ayrılma kaygıları ise daha düşüktür. Çocuk sayısı annelik öz yeterliğini farklılaştırmazken; annenin yaşının ebeveyn öz yeterlik, ayrılma kaygısı ve güven

algıları üzerinde anlamlı bir fark yarattığı tespit edilmiştir. Araştırma bulguları ilgili literatür kapsamında tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ayrılma Kaygısı, Ebeveyn Öz Yeterliği, Bakıcıya Güven Algısı.

THE MODERATING ROLE OF TRUST PERCEPTION IN THE RELATIONSHIP BETWEEN PARENTAL SELF-EFFICACY AND SEPARATION ANXIETY OF CABIN ATTENDANT MOTHERS

ABSTRACT

In the aviation industry, cabin attendants experience certain difficulties due to working conditions such as working irregular hours and being away from home for long periods of time. In addition to the individual difficulties of cabin crew mothers who have children, their parental roles and concerns about their children create new areas of difficulty. In this study, which examines the moderating role of trust in the child caregiver in the relationship between parental self-efficacy levels and separation anxiety of female flight attendants with children who work as cabin crew in airline companies and reside in Turkey, the relational screening model, which is among the quantitative research techniques, was used. For this purpose, 301 cabin crew mothers were reached; Personal Information Form, Revised Berkeley Parent Self-Efficacy Scale, Generalized Confidence Scale and Adult Separation Anxiety Survey were applied. Four questions were taken from the Doctor Trust Scale, after adaptation and exploratory factor analysis, were added to the Personal Information Form to measure cabin crew mothers' trust perception toward their caregiver. As a result of the Pearson correlation analysis there is a negative relationship between cabin crew motherhood self-efficacy and separation anxiety. However, in these relationship the moderating role of mothers' trust perception toward caregivers has not been found. In addition, there is a negative relationship between mothers' anxiety level and the child's age. It was also observed that the self-efficacy of mothers who receive care for their children from family members is higher and their separation anxiety is lower than mothers who receive care from outsiders such as baby-sitters. While the number of children does not differentiate maternal self-efficacy it was found that the mothers' age made a significant difference on parental self-efficacy, separation

anxiety and perceptions of trust. The literature related to the research was examined extensively.

Keywords: Separation Anxiety, Parental Self-Efficacy, Caregiver Trust Perception.

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ONUR SÖZÜ	i
ÖNSÖZ	ii
ÖZET	iii
ABSTRACT	v
İÇİNDEKİLER.....	vii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	x
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ	xii
I. GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Amacı.....	3
B. Araştırmanın Önemi	3
C. Araştırma Hipotezleri	4
D. Araştırmanın Sınırlılıkları.....	5
E. Araştırmanın Sayıltıları	6
II. LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE	7
A. Yetişkin Ayrılma Kaygısı.....	7
1. Ayrılma Kaygısı İle İlgili Kuramsal Çerçeve	7
2. Yetişkin Ayrılma Kaygısının Tanımı.....	7
3. Annelerde Yetişkin Ayrılma Kaygısı.....	8
4. Çalışan Annelerde Ayrılma Kaygısı	9
B. Ebeveyn Öz Yeterliği	9

1. Ebeveyn Öz Yeterliğinin Tanımı	9
2. Çalışan Annelerde Ebeveyn Öz Yeterliği	11
3. Annenin Mesleği ve Annelik Öz Yeterliği Arasındaki İlişki.....	13
4. Kabin Memuru Annelerde Ebeveyn Öz Yeterliği ve Kaygı İlişkisi	14
C. Güven.....	18
1. Kişilerarası İlişkilerde Güven	18
2. Çalışan Annelerde Çocuğa Bakım İhtiyacı.....	19
3. Çalışan Annelerde Bakıcıya Güven Algısı	22
4. Güven Algısının Ebeveyn Öz Yeterlik ve Ayrılma Kaygısı İlişkisindeki Rolu	25
III. YÖNTEM.....	26
A. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi.....	26
B. Veri Toplama Araçları.....	28
1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)	28
2. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi (YAAA).....	29
3. Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (BPSE-R)	30
4. Genelleştirilmiş Güven Ölçeği (GGÖ)	30
C. Veri Toplama İşlemi	31
D. Verilerin İstatistiksel Analizi	31
IV. BULGULAR	33
A. Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler	33
B. Ebeveyn Öz Yeterliği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı, Güven Algısı ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler	34
C. Düzenleyici Etkiyi Gösteren Regresyon Analizi	35
D. Ölçeklere İlişkin Fark Testleri	36
E. İlave Analizler	38
V. TARTIŞMA	40

A. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Analiz	42
B. Regresyon Analiz Sonuçları	47
C. Fark Analiz Sonuçları	48
1. Çocuk Sayısı	48
2. Çocuğa Bakım Veren Kişi	49
3. Annenin Yaşı	52
D. İlave Analiz Sonuçları	54
VI. SONUÇ VE ÖNERİLER	55
VII. KAYNAKÇA	58
EKLER	81
ÖZGEÇMİŞ.....	88

KISALTMALAR LİSTESİ

APA	: Amerika Psikoloji Derneği
SHGM	: Sivil Havacılık Genel M¼d¼rl¼đ¼
T¼IK	: T¼rkiye İstatistik Kurumu
E¼¼	: Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği
YAA	: Yetişkin Ayrılma Kaygısı Ölçeği
GG¼	: Genelleştirilmiş Güven Ölçeği
BKGSS	: Bakım Veren Kişiye Güven Soru Seti

ÇİZELGELER LİSTESİ

Sayfa

Çizelge 1.	Anne Kabin Memurlarının Demografik Özellikleri Bakımından Dağılımları	27
Çizelge 2.	Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti Maddelerinin Faktör Analizi	29
Çizelge 3.	Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti Keşfedici Faktör Analizinde Madde Yükleri	29
Çizelge 4.	Çizelge 4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı Anketi, Genel Güven Ölçeği ve Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Setine Dair Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının Değerlendirilmesi	33
Çizelge 5.	Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Tablosu	34
Çizelge 6.	Ebeveyn Öz Yeterliği ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Çocuğa Bakım Veren Kişiyeye Duyulan Güven Algısının Düzenleyici Etkisine Dair Regresyon Analizi Sonuçları	35
Çizelge 7.	Bakım Veren Kişinin Kimliğine Göre Fark Testi Sonuçları	36
Çizelge 8.	Çocuk Sayısına Göre Fark Testi Sonuçları	37
Çizelge 9.	Annenin Yaşına Göre Fark Testi Sonuçları	37
Çizelge 10.	Bakım Veren Bakıcı Olduğu Annelerde Öz Yeterlik ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Güven Algısının Düzenleyici Rolü	38

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

- Şekil 1. Ebeveyn Öz Yeterliği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı ve Güven Arasındaki Beklenen İlişki..... 5
- Şekil 2. Bakım Verenin Bakıcı Olduğu Annelerde Öz Yeterlik ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Güven Algısının Düzenleyici Rolü 39

I. GİRİŞ

Sivil havacılık, çağlar boyu süren ilkel pek çok denemenin ardından 20.yüzyılda ortaya çıkan bir ulaşım şekli olarak günümüzde gözde bir alandır. Uzun süreli gelişimi doğrultusunda kabin memurluğu mesleğine ilgi ve merak da evrensel olarak gün geçtikçe artmaktadır (Filipieva, 2012). Havacılık sektörü, dünya genelinde yüksek istihdam potansiyeli sunan ve ülke ve şirket ekonomilerine büyük katkı sağlayan önemli bir sektördür. Bu sektörün gelişimi, istihdam yaratma ve ekonomik büyümeye olumlu etki etmekte ve büyük katkı sunmaktadır (Ata, 2021). Bu gelişmelere paralel olarak, kabin memuru istihdam etme ihtiyacı gittikçe globelleşen dünyada gün geçtikçe artmaktadır (Akduman ve Karahan, 2020).

Ulusal literatür incelendiğinde, kabin memurluğu mesleğinin tanımının Türkiye’de 1947 yılından bu yana yapılmakta olduğu görülmektedir (Erbay ve Annaç Göv, 2022). Uluslararası literatürde, kabin memurluğu mesleğinin farklı çalışma koşulları ve karakteristik özellikleri sebebiyle, kabin memurları örnekleme ile iş-yaşam dengesinin aile yaşamı üzerine etkisi konusunda yapılan çalışmaların ağırlıkta olduğu görülmektedir. Söz konusu çalışmalarda (Chen ve Chen, 2012; Chung ve Chung, 2009) vardiyalı çalışmanın düzensiz döngüsünün fiziksel olduğu kadar zihinsel sağlık sorunlarına da sebep olduğu bilinmektedir. Ayrıca havalimanında, yerde görev alan kadın çalışanların iş-yaşam dengesi ile kabin ekibi kadın çalışanların iş-yaşam dengesi karşılaştırıldığında ikinci grup için bu dengeyi sağlamanın daha zahmetli olduğu ortaya konmuştur. (Ren ve Foster, 2011).Kabin memuru anneler, icra ettikleri meslek gereği düzenli çalışan annelerden farklı bir gruptur.

Gittikçe popüler hale gelen kabin memurluğu mesleğinin stresli ve zorlu yanlarını ele alan çalışmalar her geçen gün artmaktadır. Kabin memurları için yapay olarak basınçlandırılmış bir tüpün içinde; evlerini, yaşamlarını ve sevdiklerini geride bırakarak uzaklaşmak ve bunu her iş gününde deneyimliyor olmak psikolojik olarak yoğun strese, bu doğrultuda da bazı açmazlara sebebiyet

verebilir. Psikolojinin alt alanlarından biri olarak, hvacılık psikolojisi literatürüne göre uçuş ekiplerinde en yaygın olarak rastlanan stres yanıtları Duyusal Yoksunluk, gece-gündüz-mevsim ritimlerinin zaman algısını bozması olarak; Kopma Fenomeni kaygılı bir şekilde, aidiyet hissedilen ve sevilen her şeyden kopma ve izolasyon duygusu olarak ve Eve Dönüş Sendromu ise bir an önce eve dönme isteğinin dürtüsel duyumu olarak tanımlanmaktadır (Çetingüç, 2018). Bu kavramların tamamı kabin memurları için stres tepkisi olarak kabul edilmektedir. Bu stresli çalışma ortamı, kadınlar için toplumsal ve sosyal rol beklentileri de eklendiğinde duygusal iyi oluşu korumak zorlaşmaktadır. Endonezyalı kabin memurlarıyla yapılan bir çalışmada kadın kabin memurlarının evlilik veya çocuk sahibi olduktan sonra “aileye karşı sorumluluklar” sebebiyle istifa ettikleri görülmektedir. Erkek kabin memurlarında evlilik ve babalık dönemlerinin ardından böyle bir durum söz konusu değildir (Simorangkir, 2020). Yani, kabin memuru kadınların ev yaşamına dair sorumlulukları ve toplumsal cinsiyet rolleri stres toleranslarını sekteye uğratmaktadır (Ren ve Foster, 2011).

Ebeveynlik deneyimi, anne ve baba için pek çok olumlu özelliği beraberinde getirir de bazı zorluklar da söz konusudur (Zhao ve White, 2022). Anne-babaların ebeveynlik rollerinin bir parçası olarak çocuğun bakımı, beslenmesi, fiziksel, sosyal ve duygusal gereksinimlerinin giderilebilmesi için maddi ve manevi sorumlulukları bulunmaktadır (Calzada vd., 2013; Karaçöl, 2021). Düşünülmektedir ki kabin memuru anneler, mesleklerinin doğası gereği yoğun yalıtım ve yalnızlık duygusu içinde iken artan ebeveyn sorumluluklarının da baskısı ile ebeveynlik öz yeterlilik kapasitelerini dair inançlarını korumakta zorlanmakta ve yetişkinler olarak ayrılma kaygısı deneyimlemektedirler.

Özetle, ulusal ve uluslararası literatür incelendiğinde havayolu şirketlerinde görev yapan çalışan kadınlar olarak, kabin memurları için ebeveynlik öz yeterliği, ayrılma kaygısı ve çocuklarına bakım veren kişilere güven duyma ihtiyacı annelik deneyimleri açısından önemli bir meseledir. Kabin memurluğu mesleğinin karakter özelliklerinden olan düzensiz ve belirsiz çalışma ve izin günlerinin, uzun saatler ve günler evden ayrı oluşlarının toplumsal beklenti ve sosyal rollerin baskısını bir hayli hisseden bir meslek çalışanı olmaları çocuk sahibi olan kadın kabin memurları için bakım veren kişiye güvenmeyi önemli bir konuma taşıdığı ve annelik öz yeterlik yargısını güçleştirerek yetişkin ayrılma kaygısını

pekiştirdiği düşünülmektedir. Literatürde, çalışan annelerin annelik öz yeterlik inancını konu alan pek çok çalışma bulunmaktadır (Adhikari, 2012; Jungmin vd., 2018; Kumatia ve Quartey, 2021; Losoncz ve Bortolotto, 2009) ; fakat düzensiz şekilde, uzun saatler ve günler seyahat halinde oldukları için evden uzun süreler uzakta kalmalarını gerektiren bir mesleği icra eden çocuk sahibi kadın kabin memurlarının annelik deneyimlerine odaklanan çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir.

A. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacı; çocuk sahibi kadın kabin memurlarının ebeveyn öz yeterliği, yetişkin ayrılma kaygısı kavramlarının arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye duydukları güvenin düzenleyici etkisini incelemektir. Araştırmada ayrıca katılımcılardan alınan demografik özelliklerin katkısı da incelenecektir. Bu bağlamda anne olan kabin memurlarının annelik deneyiminin bu değişkenler çerçevesinde ele alınmasının önemli olabileceği düşünülmektedir. Çeşitli öneriler sunmak ve literatüre katkıda bulunmak bu çalışmanın amaçlarıdır.

B. Araştırmanın Önemi

Kabin memurları, sivil havacılık sektörünün önemli bir parçasını oluştururlar ve görevleri uçuş güvenliği ve yolcu memnuniyetini sağlamak gibi hayati sorumlulukları içerir. Bu sorumlulukları yerine getirebilmeleri için özel eğitim almalı, fiziksel ve psikolojik yeterliliklere sahip olmalıdırlar. Sivil Havacılık Genel Müdürlüğü (SHGM) tarafından belirlenen standartlar, bu yeterliliklerin denetlenmesi ve sağlanmasında önemlidir. Ayrıca, kabin memurlarının sahip olması gereken yetkinliklerin daha ayrıntılı bir şekilde belirlenmesi için daha fazla araştırma yapılması gerekmektedir. Bunun, havacılık sektörünün güvenliği ve etkinliği için önemli olduğuna inanılmaktadır.

Literatür incelendiğinde; birbirleri ile ilişkili olduğu düşünülen çalışan annelerin ebeveyn öz yeterliğini, çocuğa bakım veren kişiye duydukları güveni ve anne ayrılma kaygısı kavramlarının bütün halinde kapsayan ve bu kavramları kabin memuru anneler özelinde ele alan pek fazla bir çalışmanın olmadığı görülmüştür. Bu araştırmadan elde edilecek bulguların havacılık psikolojisi

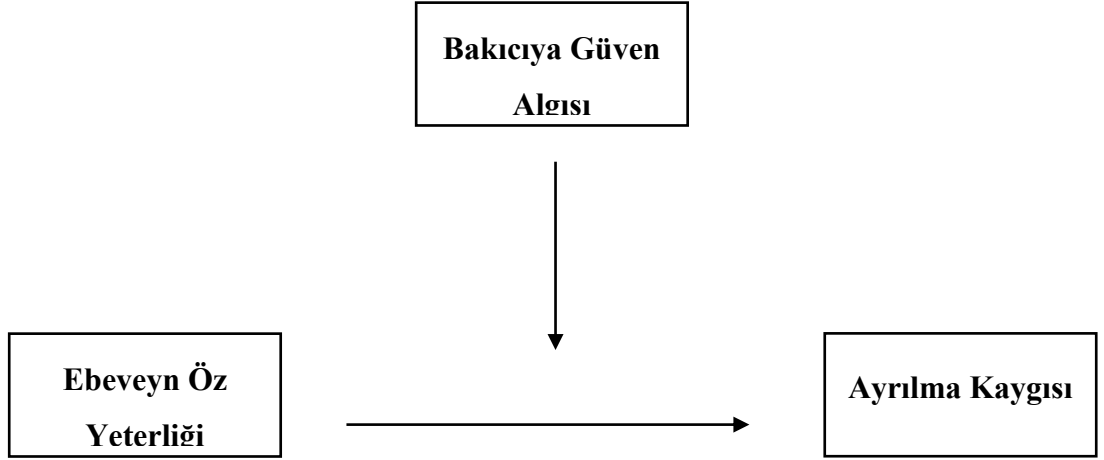
alanında yapılacak çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra elde edilecek verilerin ticari havayolu şirketlerinde çalışan havacılık psikologlarına, örgütsel psikologlara ve uçuş ekipleriyle çalışan klinik psikologlara ışık tutabileceğine inanılmaktadır. Bu çalışma, Havacılık sektörü yöneticilerinin ve insan kaynakları departmanı yetkililerinin annelik ve süt izni düzenlemelerini icra ederlerken yararlanabilecekleri akademik bir kaynak sunma motivasyonu ile düzenlenmektedir. Bu doğrultuda, bu araştırmanın çıktılarının gittikçe globalleşen ve artan istihdam sayısı ile, hala kadınların ağırlıkta olduğu bu meslek grubunda, çocuk sahibi kadın kabin memurlarına dair kolaylaştırıcı veya iyileştirici daha fazla hak ve uygulama sağlanması umut edilmektedir. Bu araştırma; düzensiz saatlerden oluşan bir iş yaşamına sahip, çalışan anneler olarak kabin memuru annelerin ebeveynlik öz yeterliliklerinin evden ayrılma kaygısı ile ilişkisinde çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici rolünü ortaya koymak için tasarlanmıştır ve ilerleyen araştırmalara kaynak sağlayabilecek önemli bir adım olabilir.

Literatürde öz yeterlilik ile kaygıyı da kaypsayacak şekilde psikolojik iyi oluş çalışmaları pek çoktur; ancak özel bir grup olan kabin memuru annelerde bu ilişki hiç incelenmemiştir. Ebeveyn öz yeterlilik ve güven algısının kaygı duygusu ile ilişkisini spesifik olarak kabin memuru annelerden oluşan bir örneklem grubu içinde ele alan bu çalışmanın havacılık sektörü nezdinde yapılan araştırmaların halihazırda oldukça kısıtlı olması nedeniyle, bu çalışmanın mevcut literatüre katkıda bulunarak konuyla ilgili daha sonraki çalışmalara kaynak sağlaması bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

C. Araştırma Hipotezleri

Bu araştırma, memuru annenin ebeveynlik öz yeterliliklerin çocuğa bakım veren kişiye duyulan güven düzeyi evden ayrılma kaygısı ile ilişkisini ortaya koymak için tasarlanmıştır.

Araştırmada test edilecek olan model, şekil 1’de sunulmuştur. İlgili literatürden yola çıkarak oluşturulmuş hipotezler aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1. Ebeveyn Öz Yeterliği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı ve Güven Arasındaki Beklenen İlişki

H1: Öz yeterlik ile ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H2: Kabin memuru annelerin güven algısı ile ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Öz yeterlik ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide bakıcıya duyulan güvenin düzenleyici rolü vardır.

H4: Çocuğun yaşı ile annenin ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.

H5: Kabin memuru annelerin öz yeterlik inancı, bakım verenin kan bağına bağlı olarak aile içi ya da dışı olmasına göre farklılaşmaktadır.

H6: Öz yeterlik algısı, çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.

H7: Öz yeterlik algısı, annenin yaşına göre farklılaşmaktadır.

D. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırmadan sağlanan bulgular, zaman kısıtlılığı ve erişim güçlüğünden ötürü İstanbul, Antaya ve Ankara şehirlerinde ikamet etmekte ve iş yaşamında aktif uçuş görevini sürdürmekte olan çocuk sahibi 301 kadın kabin memuru ile sınırlıdır. Buna ek olarak, kabin memuru annelerin yaşı 35 yaş altı ile 35 yaş üzeri

şeklinde kategorik olarak sorulmuştur. Diğer sınırlılık ise, bu çalışmanın sonuçlarının araştırmada gönüllü bir şekilde yer almış olan katılımcıların anket sorularına verdikleri cevaplar ile sağlanmış olmasından ileri gelmektedir. Son olarak; aile içi kategorisi anne/kayınvalide/baba/kayınpeder, eş, teyze veya hala ile sınırlı iken aile dışı olarak isimlendirilen kategori komşu veya bakıcı ile sınırlı tutulmuştur.

E. Araştırmanın Sayıtları

Araştırma süreci boyunca toplanan verilerin katılımcılar tarafından anket sorularına içtenlikle ve tarafsız şekilde verdikleri yanıtlar yoluyla elde edildiği varsayılmaktadır. Ayrıca, örneklemin evreni temsil ettiği düşünülmektedir.

II. LİTERATÜR TARAMASI VE KURAMSAL ÇERÇEVE

A. Yetişkin Ayrılma Kaygısı

1. Ayrılma Kaygısı İle İlgili Kuramsal Çerçeve

Ayrılık kaygısı bir psikoloji terimi olarak Bowlby(1988) 'nin Bağlanma Kuramı'nın yapıtaşlarından biridir. Bağlanma, çocuk ile bakım veren (anne) kurulan yakın ve özel ilişkiyi temsil etmektedir. Bağlanma kuramı ilk kez psikoanalitik gelenekten gelen J. Bowlby tarafından ortaya atılmışsa da psikanaliz, etoloji, nörobiyoloji ve gelişim kuramları gibi alandan farklı fikirlerin katkılarını ve izlerini görmek mümkündür (Küçüköyük, 2017) ve eklektik bir kavram olduğu düşünülebilir. Bu açıdan bağlanma kuramının disiplinler arası bir yaklaşımla oluşturulduğu ve bireylerin kendileri için önemsendiği ötekilerle güçlü duygusal bağlar kurma sürecini incelediği söylenebilir.

2. Yetişkin Ayrılma Kaygısının Tanımı

Ayrılma kaygısı, Ruhsal Bozuklukların Tanısal ve İstatistiksel El Kitabının beşinci (DSM-5) baskısına kadar bir çeşit çocukluk ve ergenlik çağı bozukluğu olarak kabul edilse de günümüzde, bir tanı alacak düzeyde yoğun olsun ya da olmasın, yetişkinlikte devam edebildiği veya başladığı bilinmektedir. Bu önemli bulguya erişilmezden önce çocukluk çağında başlayan ayrılma kaygısının çocukluk ve ergenlik çağına özgü olduğuna inanılmakta idi (Costello vd., 2003). Oysa son otuz senenin araştırma birikimi, ayrılma anksiyetesi boyutunda olan ciddi kaygının belirleyici semptomlarının yetişkinlikte de var olabildiğini, hatta başlayabildiğine işaret etmektedir (Cyranowski vd., 2002; Manicavasaga vd., 1997; Mayseless ve Scher, 2000; Silove, 2002; Shear vd., 2006).

Yetişkin ayrılma anksiyetesi önemli yeti kaybı yaratmaktadır. Öyle ki yoğun kaygı yaşayan yetişkinler evlerinde güvende hissettiklerini, yakınlarından ayrıldıklarında terk edilmiş hissettiklerini, uzakta olduklarını düşündüklerinde zorluk çektiklerini, sevdikleriyle düzenli telefon görüşmesi yapmadıklarında

rahatsızlık duyduklarını dile getirmektedir (Manicavasagar vd.,1997). Bir yetişkin için ayrılma kaygısı, yetişkinin gelişim düzeyiyle uyumlu değildir. Yetişkinlerin yaşadığı ayrılma kaygısının bir bozukluk düzeyinde olabilir (Namlı vd., 2022) ; çünkü düşünsel bir ayrılık senaryosunda dahi yoğun strese, korkuya hatta anksiyeteye yol açtığı için bir yetişkin olarak bireyin, gelişimsel düzeyi ile uyumsuzdur.

3. Annelerde Yetişkin Ayrılma Kaygısı

Yetişkin ayrılma kaygısı, kaygının alt türlerinden biridir. Kişi için evden, kendisi için önemli bir yerden ya da kişiden gerçekten ayrılma durumunda veyahut düşünsel düzeyde bu ayrılıktan korku duyma durumu (Işık, 2006) şeklinde tanımlanır. Dağlar (2016) ayrılma kaygısını, kişinin bağlandığı kişiden veya evden ayrıldığında en az dört hafta boyunca beklenenden fazla yaşadığı kaygı olarak tanımlamaktadır; bu bireyler evden uzak kaldıklarında süreğen şekilde eve dönme özlemi çekmektedirler. Yetişkin ayrılma kaygısı, bireylerin eş veya çocuktan ayrıldıklarında, özellikle başlarına bir şey gelme ihtimaliyle ilgili düşüncelerle yoğun duygusal kaygı yaşadıkları bir durumu ifade eder. Bu kaygı, ayrılma anlarına özgü zihinsel senaryoların etkisi altında ortaya çıkabilir ve bireylerin duygusal refahını etkileyebilir (Amerikan Psikiyatri Birliği, 2014).

Ebeveynlerin deneyimledikleri yetişkin ayrılma kaygısının ailenin önemli bir konumu bulunmaktadır; çünkü bireyin aile yaşantısını kolaylıkla etkileyebilmektedir. Annelikle birlikte kadınlarda toplumsal beklentilerin stres yarattığı, anksiyete ve depresyonun ortaya çıktığı tespit edilmiştir (Correia ve Linhares, 2007). Annenin kaygısı hem ruh sağlığını etkilediği için çocuğun gelişimi risk altındadır. Yüksek düzeydeki doğum öncesi kaygı ile doğum öncesi ve doğum sonrası depresyon, dört yaşındaki çocuklarda ortalama davranışsal ve duygusal sorunların iki veya üç katına çıkmasına sebeptir (Erdem vd., 2010).

Ebeveyn olarak çalışan annelerin ayrılma kaygısı, babaların ayrılma kaygısından farklıdır; ebeveynlerin kaygısı hususunda cinsiyet karşılaştırması yapan bir çalışma babaların çocuklarından ayrıldıklarında daha az kaygı duyduklarını ya da neredeyse hiç kaygı duymadıklarını belirtmektedir (Savaşlı, 2017). Buradan hareketle, ebeveyn ayrılma kaygısı üzerinde ebeveynin cinsiyetinin bir etkisi olduğu açıktır. Kadınların yetişkin ayrılma kaygı

ortalamalarının erkeklerin ortalamalarından daha yüksek olduğu söylenmektedir (Faraji ve Özen, 2022). Çocuğun gelişimi açısından anne kaygısı temel olarak çocuğun beslenmesine, büyümesine, gelişmesine, davranışına, görünümüne, giyimine, mizacına, akranına ve ebeveyn-çocuk ilişkilerine yönelik bir dizi sinirlilik ve aşırı duyarlılığı içermektedir (Bilgin, 2022).

4. Çalışan Annelerde Ayrılma Kaygısı

Anne olan bireylerin ayrılma kaygısı, daha geniş bir duygudurum repartuarını barındırması sebebiyle diğer kaygı çeşitlerinden ayrılmaktadır. Endişeyle karakterize olan anne ayrılma kaygısının endişe ile olduğu kadar suçluluk ve üzüntü duygularıyla da yakından ilişkili olduğunu söylemiştir. Bu durum salt uzun, majör ya da kalıcı ayrılıklarda değil; kısa ve geçici süreyle, günlük hayatın akışına eşlik eden bir rutin halindeyken de baş göstermektedir. Hsu ve Sung (2007) son yıllarda yapılan araştırmaların annelerdeki ayrılma kaygısının yaşamlarındaki başlıca stres kaynakları ve sağlanan destek kaynaklarının işlevselliğiyle belirlendiğini söylemiştir. Çalışan kadınların annelik deneyimleri fazla endişe, kaygı ve telaş gibi zorlu duygular içermekte olduğu güncel bir araştırma bulgusudur (Maharani ve Sosnowska-Buxton, 2023). Çalışan anneler ile ev hanımı annelerin ayrılma kaygısının karşılaştırıldığı farklı araştırmalar aynı sonuca erişmiştir; çalışan annelerin ayrılma kaygısı daha yüksektir (Adhikari, 2012; Küçüköyük, 2015; Şahin ve Görünmez, 2022).

Çalışma durumu gibi ebeveynlik kaygısını en çok etkileyebilecek bileşenlerden biri ise ebeveynlerin öz yeterlik yargısıdır.

B. Ebeveyn Öz Yeterliği

1. Ebeveyn Öz Yeterliğinin Tanımı

Öz yeterlik spesifik bir alana özgüdür ve belirli eylemlerle ve davranışlarla ölçülmektedir; çünkü bireyin genel öz yeterliği ebeveyn öz yeterliğinden farklılaşabilir (Bandura, 1997). Aile kavramı ise kan, evlilik, evlat edinme yolları ile birbirine bağlı bireylerden meydana gelen ve yetişkinlerin evlatlarından sorumlu olduğu bir yapıya karşılık gelmektedir (Tepeli 2018). Bebeğin dünyaya gelişyle erkek ve kadın için hayat boyu sürecek olan yeni bir rol başlar: Ebeveynlik rolü (Demirdöven ve Özyürek, 2023). Ebeveynlik öz yeterliği,

ebeveynlik rolünün getirdiği görev ve sorumluluklarında ne ölçüde başarılı olduğuna dair ebeveynin kendi inancını içermektedir ve kendi yeteneğini değerlendirmesi olarak tanımlanmaktadır (Binda ve Crippa, 2000; Huisman, 2019; Van Rijen vd., 2014). Bir başka ifadeyle, öz yeterliğin özel bir alt alanı olan ebeveyn öz yeterliği, kişinin bir anne veya baba olarak ne kadar iyi olduğuna ilişkin kendi değerlendirmesi, algısı ve kararıdır. Taubman ve Benri (2021) anneler kadar babaların da öz yeterlik kaygısı taşıdığını göstermektedir.

Psikoloji literatüründe farklı terminolojilere vurgu yapılırsa da araştırmacılar ebeveynlik görev ve sorumlulukları konusunda genel itibariyle aynı tanım altında birleşmektedir. Teti ve Gelfand (1991) çocuk sahibi olmakla birlikte gelen bu yeni annelik veya babalık rolüne dair beklentileri ne ölçüde karşıladığı, çocuklarının fiziksel ve psikolojik olarak iyilik hallerinin ne ölçüde sürdürebildiği ve gelecekte de ne kadar sürdürebileceği düşüncesidir. Coleman ve Karraker'e göre (1998) ebeveynin yüksek öz yeterlik duygusu için ebeveynlik rolünün gerektirdiği görevleri yeterine getirebileceğine inanmak, sosyal çevrenin annelik görevlerinde destekleyici olacağına inanmak ve çocuk bakımı için gerekli şeyleri bilmektir. Ebeveyn öz yeterliği, anne-babanın çocuğun temel bakımına dair gerekli görevleri vurgulamaktadır (Montigny ve Lacharite, 2005). Zorbaz (2018) da tanımında ebeveynlik rolünün görevlerine vurgu yapar ve ona göre ebeveyn öz- yeterliği, kişinin annelik ya da babalık görevlerini nasıl gerçekleştirdiğine dair yargısıdır. Öte yandan, literatür bulguları ışığında annelik stresi kavramı bulunmaktadır; annelerin ebeveynlik kapasitelerine ve sorumluluklarına dair yetersizlik duyguları ve olumsuz algı ve fikirleri benimseyebileceklerini işaret eder (Yılmaz vd., 2018).

Bandura'nın (1977, 1986, 1997) öz yeterlik kuramı doğrultusunda; yüksek düzeyde ebeveyn öz yeterlik inancının ebeveynlik sorumluluğunu güvenle üstlenmeleri, çaba sarf etme motivasyonları, yapıcı ve çözüm odaklı bakış açılarını koruyabilme becerileri, çaresizlik gibi zorlayıcı duygular karşısında koruyucu bir faktör olması ile bilinmektedir; aksi taktirde özellikle kaygı toleransının güçleşeceği açıktır. Bu doğrultuda, ebeveynlik öz yeterliğinde annenin kaygı sık rastlanan, önemli bir duygudur; çünkü ebeveynliği etkilemektedir. Bu etki hem annenin psikolojik iyi oluşu hem de çocuğun gelişimi üzerinde meydana gelmektedir. Sadeghy ve arkadaşlarının (2021) çalışmasındaki

sonuçlar, annenin öz yeterlik inancının çocukların duygusal becerilerinde doğrudan etkisinin olduğundan söz etmektedir. Bununla beraber düşük seviyedeki ebeveyn öz yeterliğinin ebeveynliği etkileyen bazı bilişsel çarpıtmalar ile ilişkili olabileceğini ortaya konmuştur (Weaver vd., 2008). Bunlar; kendinden şüphe duymaya yatkınlık, engeller karşısında yüksek anksiyete, problem yaratabilecek ihtimalleri tehdit olarak algılama, zorlu görevlerden kaçınma, başarıyla üstesinden gelinen durumlarda değil ancak başarısızlıkla sonuçlanan durumlarda sorumluluğu kendine atfetme gibi bilişsel çarpıtma örnekleridir ve annenin psikolojik iyi oluşunu belirlemede ve düzenlemektedir.

2. alışan Annelerde Ebeveyn z Yeterliği

Ebeveynlerin hem kendi ihtiyaçlarını hem de çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için aynı zamanda finansal rolleri de bulunmaktadır. alışan kadınlar, anneliği çok daha zorlayıcı ve kaygılı bir süreç olarak algılamaktadır (Myers, 2017). İş hayatının bir parçası olan kadınların sayısının artmasıyla, çalışan anneler için daha eşitlikçi tutum ve davranış setleri ortaya çıkmaya başlasa da (Donnelly vd., 2016) toplumsal cinsiyet rolleriyle ilgili bu beklentiler büyük oranda geçerliliğini korumaktadır. Anne ve baba benzer işlere sahip olsa da toplumsal beklenti ocuk bakımından sorumlu birincil kişi, annedir (Lewis, 2001; Moen ve Sweet, 2003). Diğer bir deyişle, çalışan annelerin aktif çalışma hayatında olsalar da ocuk bakımı görevini tıpkı evhanımı anneler gibi üstlenmeleri (Bingl, 2014; Utaş-Akhan ve Batmaz, 2012) ve benzer şekilde, güvenli bir kreşten bakım hizmeti alınamaz ise aktif çalışma hayatından vazgeçecek kişinin baba değil anne olması beklenmektedir (Bora, 2012).

Tarih boyunca, geleneksel rollere göre kadınlar ev işleri yapan ve ocuk bakımından sorumlu olan ebeveyn iken (Damaske, 2013; Johnston ve Swanson, 2007; Sunar, 2013) erkekler evin finansal olarak ayakta kalmasından sorumlu kişi olarak gösterilmektedir (Ataca, 2013; Kaufman, 2013; Meisenbach, 2010; Warren, 2007). Annenin ocuk bakım sorumluluğu dolayısıyla özellikle okul öncesi çağda bir çocuğa sahip olmak, kadınların çalışma istihdamına katılımını olumsuz yönde etkilemektedir (Kılıç ve ztrk, 2012). Buna ek olarak, çalışma yaşamına dahil olmayan evli kadınların çalışmama gerekçesi ağırlıklı olarak çocuğun bakımıyla alakalı yaşanan sorunlar olarak vurgulanmaktadır (ınar,

1994). Bu çalışmalar da göstermektedir ki anneler çalışsalar dahi toplum, onlardan toplumsal cinsiyet rollerine uygun bir hayat sürmelerini beklemektedir (Koç vd., 2019). Toplumsal roller ve annelik ideolojileri çalışan anneler birçok mental baskı yaratmaktadır (Lewis, 2001). Günümüz Türkiye'sinde kadınlar ekonomik gereklilikler doğrultusunda çalışma hayatında dahil olmakta ve buna ek olarak çocuğun bakım sorumluluğu ve haneîçi sorumluluklar annelerin omuzlarında olmaya da devam etmektedir (Bozok, 2018; Yılmaz, 2016).

Türkiye'de iş hayatındaki 8,8 milyon kadının % 36,3'ü 15 yaşından küçük çocuklarının bakımından sorumlu olmaları sebebiyle annelik rolü mevcuttur (TÜİK, 2019). Çalışan kadınlar olarak annelerin ev ve iş dengesi sebebiyle çatışmalar deneyimlemektedir. Bu doğrultuda, annelerin fiziksel ve ruhsal dengelerinde bozulmalara rastlamak (Chatzitheochari ve Arber, 2009; Losoncz ve Bortolotto, 2009) olasıdır; çünkü çalışan annelerin karşılaştığı zorlukların fazlalığı ev ve işteki sorumluluklar ile ev-iş dengesi kurulamamasından kaynaklanmaktadır (Schueller-Weidekamm ve Kautzky-Willer, 2012). Çalışan anneler daimî olarak zaman baskısı hissettiklerini, bu sebeple aynı anda birden çok işi yapmaya çalıştıklarını ve buna rağmen zaman kısıtlılığı problemi yaşadıklarını ifade ederek (Rose, 2017) zaman baskısının stres ve kaygıya zemin hazırladığını belirtmişlerdir. Pek çok rolü olan çalışan kadınların üzerindeki sosyal beklenti ve baskının onların mental sağlığı üzerinde zorlayıcı bir etkisi olduğu düşünülmektedir. Vaktinin çoğunu iş yerinde geçiren çalışan anneler toplumun dayattığı ideal annelik rolünü karşılayamadıklarına ve çocuklarıyla yeterince ilgilenemediklerine inandıkları için sıklıkla suçluluk duygusuna kapılmaktadır (Gürsoy ve Yıldız Bıçakçı, 2007). Çalışan annelerin ebeveyn öz yeterliğinin annenin psikolojik iyi oluşu üzerindeki önemli etkisinde yalnızca kaygının değil suçluluk gibi zorlayıcı farklı duyguların da etkisi bulunmaktadır. Çalışan anne öz yeterliği ile annenin deneyimlediği duyguların arasındaki bu bağlantının, bu çalışmanın katılımcı kitlesini oluşturan kabin memuru anneler için düzensiz çalışma koşulları ve evden uzakta geçirdikleri zamanın fazlalığı sebebiyle çok daha yoğun olarak deneyimlendiği düşünülmektedir.

Kunduracı ve Aksoy (2021) bir ebeveyn öz-yeterliği alanı olarak, kadınların yeterince iyi anne olduklarına dair taşıdıkları bireysel inanç kendilerine ve çocuklarına ilişkin faktörler tarafından belirlendiğini vurgulamıştır. Bu faktörler

anne yaşı, çocuklarını yaşı, sahip oldukları çocuk sayısı, çocuklarının mizacı, mizacı, sağlanan sosyal destek ve eş desteği annenin ebeveyn öz yeterliği üzerinde etkilidir (Gao vd., 2013). Bununla birlikte, annenin yeterlilik yargısında, çalışma durumunun da bir hayli önem taşıdığı bilinmektedir. Tekin-Epik (2019) çalışan kadınların annelik öz yeterliğinin farklılaştığını ortaya koymuş ve kadınların anne olarak çalışma yaşamında yer almasıyla karşılaştığı güçlüklerin ve stres etmenlerinin artmakta olduğunu belirtmiştir. Küçüköyük (2017) çalışan annelerin çocuklarının ev hanımı annelerin çocuklarına kıyasla daha fazla problemlili davranış sergilediğini bulgulamıştır. Buradan hareketle çalışan annelerin annelik öz yeterliğini korumakta daha çok zorlandığı ve annelik rolünün getirdiği stresin kaygıya yol açması muhtemeldir.

Ebeveynlerle ilgili etmenler konusunda literatürdeki araştırmalar annenin kök ailesi ile bağlanma biçimi, annenin kişilik ve mizaç özellikleri, annenin yaşı, eğitim düzeyi, mesleği, çalışma saatleri gibi pek çok farklı parametreden etkilenebilmektedir(Holloway vd., 2005). Ancak bu faktörler arasında annenin mesleği, yeterlilik hissi açısından kuşkusuz en etkili faktör konumundadır. Annenin çalışma hayatına dahil olması ve meslek yaşamı; aile ilişkilerine ayıracağı vakti ve katılımı belirleyeceği için annelerin öz yeterlik algılarını etkileyebilir (Chung, vd., 2015). Çalışan annelerin aksine ev hanımı anneler ise çocukla ilgilenecek vakti daha kolay yaratma, çocuğun okul yaşamından haberdar olma, veli toplantılarını takip edebilme, okul çevresiyle etkileşim halinde olma imkanları dolayısıyla çalışan annelere göre daha güçlü ebeveyn öz yeterliğine sahiptir ve çocuklarıyla ilişkilerinde daha yeterli hissetmektedir (Kotil, 2010).

3. Annenin Mesleği ve Annelik Öz Yeterliği Arasındaki İlişki

Ebeveynin mesleği, aile hayatlarında büyük öneme sahiptir. Sürengen şekilde stresli iş ortamında bulunan ebeveynler, günlük hayatlarında da kaygı ve stres yaşayacaklardır ve bu durum eve gittiklerinde ebeveynlik rolünden beklentileri karşılamalarını etkileyecektir (Varol, 1990). Ogelman ve Topaloğlu (2014) annenin mesleği ile annelik öz yeterlik algısı arasında bir ilişki olduğunu vurgu yapmaktadır. Söz konusu çalışmaya göre annelerin ebeveyn öz yeterlik algıları meslek türlerine göre anlamlı şekilde başkalaşır; örneğin, memur annelerin ebeveyn öz yeterlik algısının serbest meslek sahibi olan annelere göre daha

yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgu bu çalışmanın konusunu oluşturan kabin memuru annelerin mesleğin doğası gereği düzensiz çalışma saatlerinden oluşan ve diğer meslek guruplarına nazaran evden çok daha sık ve uzun süreler ayrı kalmalarının, dolayısıyla sahip oldukları mesleğin, kendilerini anne olarak algılayış biçimlerini ve dolayısıyla öz yeterlik seviyelerini etkileyeceği düşünülmektedir.

4. Kabin Memuru Annelerde Ebeveyn Öz Yeterliği ve Kaygı İlişkisi

Literatürde bu çalışmanın örneklem grubunu oluşturan kabin memuru kadınların, anne ve eş olmak gibi cinsiyet ve sosyal rollerin gerekliliklerini sağlamakta stres algıladıklarını gösteren pek çok çalışma mevcuttur (Ballard vd., 2006; Ballard vd., 2004; Nogues ve Tremblay, 2019; Ribeiro-Silva vd., 2016).

Yenihan, Balcı ve Vardar (2018) kadın kabin memurlarının evden uzak oldukları için aile yaşantılarını yönetme adına diğer meslek guruplarına göre daha fazla çaba sergilemek durumunda kaldıklarını ve bununla beraber; kaygı bozukluğu ve depresyona yol açan mental stres yaşadıklarını ve kadın kabin memurlarının toplumsal cinsiyet baskısı ile karşılaştıklarını ortaya koymuşlardır. Kadın kabin memurlarının seyahatleri gereği ailelerinden uzak kalmaları ailelerine karşı sorumlulukları aksattıklarına dair baskı ve inançlar annelik yeterliklerine olan özgüvenlerini üzerinde negstif etkiye yol açabilir; çünkü kabin memuru mesleği, düzensiz çalışma saatleri ile karakterizedir ve uzun süreler evden ve ailelerinden ayrı kalmalarını gerektirmektedir. Bu durum, Erbay ve Annaç Göv (2022)'e göre, kabin memuru annelerin sosyal ve aile hayatlarındaki iyi oluşu tehdit etmektedir; ev işlerini uzaktan idare etmenin güçlüğü ve sosyolojik baskılar, özellikle anne olan kabin memurlarının başarısızlık ve yalnızlık hisleriyle mücadele etmelerine sebep olmaktadır.

Düzensiz çalışma saatleri, özellikle anne olan çalışanlar için iş-yaşam dengesini kurmakta zorlayıcı bir etmendir (Barnes, 2006). Tıpkı kabin memurları gibi vardiyalı çalışan annelerin icra ettikleri mesleklerin doğası gereği annelik öz yeterliğini sağlamayı zorlaştırabilmektedir (Tremblay, 2012). Devamlı olarak rotasyona uğrayan çalışma saatlerinin önemli günlerde aile ile birlikte vakit geçirememesi, hafta içi düzenli olarak aynı gün ve aynı saatte çocuğu okuldan almanın mümkün olmaması gibi güçlüklerle sebebiyet vermesi sebebiyle

kendisine ihtiyaç duyulduğunda orada bulunamamanın suçluluk hissine yol açması olasıdır ve düşük ebeveyn öz yeterliğinde tetikleyici olabilir. Ayrıca; düzensiz/vardiyalı çalışan kadınların ev-iş konularındaki sorumlulukların erkeklerden farklı olarak, psikonevrotik semptomlardan daha fazla muzdarip oldukları ve stresi daha güç tölere edebildikleri ve toplumsal beklentiler sebebiyle ebeveyn öz yeterlik düzeylerini korumakta zorlandıkları belirtilmiştir (Megdal vd., 2005; Simorangkir, 2021).

Bu duygusal handikabın yanı sıra düzensiz iş yaşamının fiziksel olarak bitkinliğe, uyku açığına yol açmaları ve sağlık riski oluşturması gibi gerekçelerle evde geçirilen zamanın kalitesinde düşüşe yol açtığı, aile yaşamı ve iş hayatı dengesini kurmayı zorlaştırdığı için negatif etkileri olduğu belirtilmiştir. Öyle ki bu negatif etkilere paralel olarak düzensiz çalışanların düzenli çalışan kişilere göre iş-aile çatışmasının daha yüksek seviyede olduğunu vurgulamaktadır (Mauno, 2015; Tuttle ve Garr, 2012).

Kabin memurları, düzensiz yaşamlarının etkisiyle iş-aile çatışması dolayısıyla duygusal iyilik halini korumakta zorlanmaktadır. Literatür bulguları bilhassa kadın kabin memurlarının aile yaşamlarındaki sorumlulukları dolayısıyla yaşadıkları öfke patlamaları (Ching-Fu ve Ling-Y, 2010; Light, 2023; Maslach vd., 2006) nedeniyle psikolojik iyoluşlarının zedelendiğini bildirmektedir. Han (2008) bu negatif etkinin özellikle evlilik yaşamında, bilhassa çocuk sahibi ailelerde hissedildiğini ve kişilerin ebeveynlik algılarını etkilediği ortaya konmuştur. Hemşirelerle yapılan bu çalışmada gece çalışma düzeninin eşin kronik yokluğunun aile yaşamında strese yol açtığını belirtilmiştir. Vardiyalı çalışanlar ayrıca daha fazla psikolojik sağlık sorunları, boşanma, depresyon ve zayıf aile ve sosyal işlevlerle karşı karşıyadır (Presser, 2004; Strazdins vd., 2006; Wang, 2000). Fenwick ve Tausig (2001), vardiyalı çalışanların çoğunun iş ve aile arasında sağlıklı bir denge kuramayacaklarına inandıklarını belirtmiştir. Ayrıca, psikolojik engeller ve işlevlikte bütünlükte zorlanan ailelerin oranı, gündüzlü çalışanlara göre daha yüksektir (Jansen vd.,2003; Kaliterna vd., 2004). Düzensiz vardiyalar, çalışma süresi sıklıkla ailenin sosyal aktiviteleri ve eğlence zamanıyla örtüştüğü için iş-aile dengesini sıklıkla bozabilmektedir. Biyolojik saat bozuklukları nedeniyle uçuş görevlileri kişisel yaşamlarında aile yükümlülüklerini üstlenmek ve aile içindeki rollerini tam olarak yerine getirmek

işlevsellik gösterememe riski altındadırlar. Bu nedenle kadın uçuş görevlileri, aile içi çatışma baskılarıyla karşı karşıya kalma riski erkek meslektaşlarına göre daha fazladır. Alinyazındaki mesleki cinsiyet faktörüne çalışmanın ilerleyen bölümlerinde değinilecektir.

Kabin memuru annelerin, düzensiz çalışma saatlerinin etkisiyle annelik öz yeterlik seviyesini korumada güçlük yaşadıklarını ortaya koyan çalışmalar mevcuttur; Rajaveraja (2019) çalışmasında, kabin memurlarının düzensiz çalışma saatlerinin bilişsel ve duygusal bir handikap olan bitkinliğe yol açtığını; iş-yaşam dengesi noktasında zorlayıcı bir faktör olarak bulunduğunu dile getirmektedir. Kabin memuru anneler genelde evden uzakta oldukları için iş-yaşam dengesini sağlamak adına uzaktan ev yönetimi konusunda kompleks stratejiler geliştirmek durumunda kalmaktadırlar (Ribeiro-Silva vd.,2016). Bu kurulması güç denge kabin memuru annelerin psikolojik iyi oluşunu güçleştirebilmektedir. Görlich ve Stadelman (2020) kabin memurlarında depresyon, anksiyete ve stres semptomları ile zaman baskısı, iş yoğunluğu ve yorgunluk gibi subjektif stres faktörleri arasında önemli pozitif korelasyonlar olduğunu keşfetmişlerdir. Okul çağında çocuk sahibi olan kabin memuru annelerin günü kurtarmak odaklı organize olmaya eğilimli oldukları belirtilmiştir (Wilson vd., 2007). Rothbard ve Malaterre (2016) kabin memuru annelerin “kurtarıcı anne” modeli sergilediği, uçuş programlarına bağlı olarak, evden uzakta olacağı zaman dilimlerine göre önceden organize olarak öngörülü davrandıkları, ev içi ihtiyaçlara göre gerekenleri önceden organize ettikleri için annelik deneyimlerinin bazı haftalar oldukça yorucu olabileceği ortaya konmuştur. Bu bulgu, kabin memuru annelerin annelik öz yeterliklerini koruyabilmek adına büyük ölçüde mücadele ettikleri şeklinde yorumlanabilir. Nogues ve Tremblay (2019)’ın Kanadalı ve Alman kabin memuru anneler, düzensiz çalışma saatlerinin annelik rolünün yeterliliği konusunda kendilerini şüpheye düşürdüğü ve yeterince iyi olmama korkusu taşıdıklarını beyan etmişlerdir. Bir başka çalışmada, özellikle çocuk sahibi kadın kabin memurlarının uçuş programlarının yoğun ve düzensiz oluşuna bağlı olarak aile yaşamlarından soyutlanmış, yalnız, kaygılı ve depresif hissettikleri; zorlayıcı duygu durumlarında inançlarının bir eş ve anne olarak toplumsal roller konusunda güçlük çektiklerini belirtilmektedir (Ballard vd., 2006).

Kabin ekiplerinde kaygı pek çok farklı gerekçelerle oluşabilmektedir. Örneğin; bitkinlik, kabin memurlarında yaygın bir problem olarak kabul edilmektedir (Wen vd., 2021) ve bu problem, stres ve psikosomatik belirtilere sebebiyet vermekte (Konak, 2020; Palil vd., 2002); bitkinlik kaynaklı olarak algı ve duygu durum denetleme gibi bilişsel ve duygusal becerilerin kontrolü güçleştirmektedir. Ayrıca literatür araştırmalarının ışığında kabin memurlarının kronik bir problemi olarak kabul edilen bitkinlik, kişiyi duygusal tetiklenmelere karşı savunmasız bırakarak aile içi ilişkilerde ve sosyal alandaki duygusal iyilik halini tehlikeye atmaktadır. (Castro vd., 2015). Buna ek olarak, bitkinliğin yanı sıra kabin memurları günlerce evden uzak oldukları için aile yaşantılarını yönetme adına diğer meslek gruplarına göre daha fazla çaba göstermekte, kaygı bozukluğu ve depresyona yol açan mental stres yaşamakta (Silva vd.,2016) veya kabin ekibi üyelerinin yaklaşık %30'u, uçuş olayı olmasa bile, kalkıştan önce kaygı yaşamakta olduğunu ortaya koymaktadır (Macdonald, 2003).

Çocuk sahibi kadın kabin memurlarının tatillerde ve özel günlerde çalışıyor olmasının aile yaşamı üzerinde strese sebep olduğu, dolayısıyla öz yeterlilik olgusu için ket vurucu bir etkiye yol açtığı söylenebilir. Iskra-Golec, Barnes-Farrell ve Bohle (2016)'nin Brezilyalı kadın kabin memurlarıyla yaptıkları çalışmada kabin memuru kadınların anne olarak çoğunlukla yalnız ve başarısız hissettikleri yönünde olduğu belirtilmiştir. Amerikalı kabin memurlarıyla yapılan farklı bir çalışma da kadın kabin memurlarının süreğin stres yaşadıkları ve partnerleriyle ebeveynlik rolleri sebebiyle çıkan çatışmalardan söz etmektedir (Ballard vd., 2004). Erbudak (2022) da kabin memurlarının iş ve sosyal yaşam arasında denge kurmak konusunda evli olan kabin memurlarının bekâr olanlara kıyasla göre daha fazla zorluk yaşamakta olduğundan söz etmektedir.

Özetle; kabin memurlarının iş yaşamı ve kişisel yaşam arasındaki sıkışmışlığını uçuş programlarındaki belirsiz saatler, öngörülemez değişiklikler, evden ve aile bireylerinden uzak kalmaya sebep olan uzun mesai saatleri ve gece görevlerini de içeren çalışma koşullarından kaynaklı olduğunu düşünülmektedir. Bu durum, annelik öz yeterlik inancını zedeleyebileceği gibi yetişkin ayrılma kaygısı deneyimlemelerine yol açabilir (Desrosiers ve Emlen; 1997; Shellenbarger, 1995).

C. Güven

1. Kişilerarası İlişkilerde Güven

Güven, duygusal olduğu kadar zihinsel bir tutumdur ve yalnızca bir sonuç değil aynı zamanda bir başlangıç noktası olarak da refere edilmesi sebebiyle karmaşık bir yapılanmaya sahiptir (Wanderer ve Townsend, 2013). Genellikle psikoloji, sosyoloji, ekonomi gibi farklı disiplinlerce kavramlaştırılan güven duygusu, psikoloji disiplini özelinde geçmiş bireysel deneyimler etkilenen bir kişilik ve gelişim seviyesi olmakla birlikte psikolojik bir yapılanma olarak açıklanmaktadır. Güven kavramına kişiler arası ilişkiler odağından ve sosyolojik açıdan bakıldığında, insanlar arasındaki ilişkilerin özelliklerine gömülü bir sosyalleşmenin içinde güvenin bulunması gerektiği söylenebilir. Güven, olumlu beklentiler ya da davranışların kabulüne açık olma niyetini içeren psikolojik bir durumdur. Rotter (1967)'e göre güveni oluşturan faktör beklentilerdir ve güven günümüzde yaygın olarak bir birey ya da grubun, bir diğer birey ya da gruba yönelik olarak sahip olduğu sözlü ya da yazılı beklentiler olarak tanımlanmaktadır. Grimmelikhuijsen (2009) ise güveni hayırseverlik, yetkinlik ve dürüstlük faktörlerinin oluşturduğunu savunmaktadır. Diğer bir deyişle, güven üç boyutlu bir kavramdır.

Güven kişilik özelliğinin yanı sıra sosyal ilişkilerin önemli bir parçası olarak ve belirsizliği ve beklentileri etkileyen kişilerarası bir faktör olarak görülmektedir (Rawlins, 2007). Kişilerarası ilişkilerde güven algısı ise, bir kişinin başka bir kişiye veya insanlara olan güven seviyesini ifade eder. Güven algısı, ilişkilerin sağlıklı bir şekilde gelişmesi ve sürdürülmesi için önemlidir. Bireyin çevresindeki kişilere duyduğu güven olarak tanımlanan kişilerarası güven, sosyolojik olarak öğrenilen güvendir (Bernath ve Feshbach, 1995; Rotter, 1967).

Kişilerarası güven duygusu, kişinin hem bireysel işlevselliğinin hem de sosyal işlevselliğin temsil etmektedir (Rotenberg, 2010; Rotenberg vd., 2005) ve hayatımızın en temel ihtiyaçlarından biridir (Elkind, 1978; Maslow, 1943). İnsan ilişkilerinde güven ihtiyacı karşılanamadan sevgi, kabul, aidiyet ve kendini gerçekleştirmek gibi psiko-sosyal ihtiyaçların da giderilmesi güçtür (Kula ve Çakar, 2015). Yani kişilerarası ilişkilerde güven algısı, ilişkilerin temelini oluşturan önemli bir faktördür.

Güven algısı; inanç, tutarlılık, iletişime açıklık ve karşılıklı dürüstlük gibi kriterlerden etkilenmektedir (Koçyiğit, 2018). Sayar (2021) ise sosyal ilişkilerde güven algısının benliğin, başkalarının durum ve duygu temsillerini anlamlandıran zihinsel bir süreç oluşuna işaret eder. Kişilerarası ilişkilerde güven algısı adeta duygusal bir zemin üzerine inşa edilmiştir (Şimşek, 2020) ve bireylerin etkileşimde olduğu başka bireylerden beklemedikleri şekilde olumsuz bir tutum şekli ile karşılaşmayacaklarına dair inançtır (Günaydın, 2001). Bununla beraber, kişilerarası ilişkilerde güven, emniyet duygusunu ve iletişim motivasyonunu arttırmaktadır; öte yandan ise stres, negatif beklenti ve savunmacılık kaynaklı tutumları azalttığı bilinmektedir (Kim ve Kim, 2020).

Ergeneli (2017) çalışmalarıyla biliş temelli güven ve genel psikolojik güçlülük arasında anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Güven algısı yeterlilik duygusunun oluşumunda önemli bir paya sahiptir denilebilir. Buradan hareketle başka bireylere dair geliştirdikleri güven algısı yüksek olan, onları güvenilebilir olarak nitelendirmekte zorlanmayan kişilerin kendi yeterliklerine dair inançları da daha yüksek olacak ve aynı zamanda negatif duygulanımları daha düşük seyredecektir. Dolayısıyla annenin çalışma saatlerinde bebeğe bakım veren kişi eğer anne için kolaylıkla güvenilirse, annenin algısı kuşkuculuktan uzaksa, anne daha az ayrılma kaygısı deneyimleyecek ve iyi bir anne olduğuna ilişkin inancı daha yüksek seviyede olacaktır öngörüsü bu tezim temel yapısını oluşturmaktadır (Ojha, ve Gupta, 2007).

2. Çalışan Annelerde Çocuğa Bakım İhtiyacı

Kadınlar yüzyıllardır evrensel olarak ekonomik olarak aktif rol almaktadır. Özellikle erken yaşta çocuk sahibi olan kadınlar iş gücüne dahil olmuş durumdadır (Kumatia ve Quartey, 2022). Kadınların çocuk bakımı sorumluluğuna ilişkin geleneksel tutumların kadınların topluma eşit katılımını engellemekte olduğundan söz edilmektedir (Wen ve Wallace, 2019). Dowling'in (2021) vurguladığı gibi, gelişmiş batı ülkelerinde kadınların işgücüne katılımı artmasına rağmen cinsiyete dayalı iş bölümünde önemli bir değişiklik olmamıştır. Bu süreçte, bakıma verilen anlam değişmiş ve çocuk sayısında azalma gözlenmiştir. Türkiye'de doğum yapan annelerin ortalama yaşı 29.2'dir (TÜİK Doğum İstatistikleri, 2022). TÜİK'in İstatistiklerle Kadın 2021 çalışmasına göre, 3 yaşın

altında çocuğu olan 25-49 yaş arasındaki kadınların istihdam oranı %56,8'dir. Ancak, aynı yaş grubundaki kadınların çocuk bakım sorumluluğu nedeniyle işgücüne katılımı %25,2'ye düşmektedir. Çalışan kadınların %13'ü kreş gibi kurumsal bakım hizmetlerinden, %3'ü evde bakıcı hizmetinden faydalanırken, %1'i eş zamanlı olarak kurumsal ve evde bakıcı hizmetinden faydalanmaktadır (TÜİK, 2019).

Çocuk bakım hizmeti, ebeveyn olmayan bir kişi tarafından bakım almayı içeren şemsiye bir terime işaret etmektedir (Huston vd., 2002). Çalışan anneler, büyükanne, teyze, hala gibi aile bireyinden, akrabadan destek ya da bakıcı, dadı gibi maaşlı, yabancı bir çalışan tarafından evde hizmet almaktır. Alan özelindeki çalışmacılara göre genel kanı, çocuk bakımının; merkezi bakım, aile bakımı, akraba bakımı ve yabancı bakımı ve ev bakımı olarak dört gruba ayrıldığı yönündedir (Kimmel, 2006).

Kadınların ev dışındaki yaşama dahil olarak finansal aktivitelere katılması ve üretime dahil olması, aynı zamanda Deacon ve Firebaugh (1988)'in belirttiği çocuk bakımı, yemek pişirme, temizlik yapma ve ev işlerini idare etme gibi kadın rolleri değişim geçirmektedir. Öyleyse, kadınlar çalışma hayatının bir parçası olarak mesai saatleri süresince işlevsellik göstermekteyken çocuklarına bakacak birilerine ihtiyaç duymaktadırlar. Bu sebeple, bebek için ilk çevre öncelikle anne ve baba olsa da zamanla başka yetişkinlerin bebek bakımına katılımıyla genişlemektedir (Bronfenbrenner ve Morris, 2006). Bakıma destek olan yetişkinler, büyükanne gibi geniş ve aile fertleri gibi ailelerin ücretini karşıladığı bakıcılar da olabilmektedir. Bakıcılar bebeğin ilk sosyal çevresine dahil olduklarından, aile dinamikleri açısından, özellikle anne için, mühim bir rol taşımaktadırlar. Çocuk bakıcıları, diğer iş kolundan farklı olarak, bakıcılık hizmeti verdikleri ailenin günlük yaşamına katılmakta, çocuklar zamanlarının çoğunu bakıcı ile geçirmektedir ve bakıcıların çocuk üzerinde belirgin bir etki gücüne sahip olması sebebiyle (Hitt, 2006) bakıcıya güven duymak anne için neredeyse hayatidir. Öyle ki annenin öz yeterliği ve ayrılma kaygısı ilişkisinde önemli bir rolü bulunmaktadır.

Dedeoğlu (2010) anneliği çocuk bakımı olarak tanımlar. Bakıcılık bu açıdan bakıldığında annelik ile benzerdir. Macdonald(1998), bakıcıların çocuk bakımıyla ilintili konularda anneden beklenen sorumlulukları almaları sebebiyle

bunu bir tür suret-annelik olarak tanımlamaktadır. Logsdon ve arkadaşları (2006) ise anneliği çocuğun güvenliğinden, sağlığından, gelişiminden ve fiziksel gereksinimlerinden sorumluluk olarak tanımlamıştır. Annelik rolü ve sorumlulukları sebebiyle, özellikle küçük çocuk annelerinin çocuğunu evde bırakmak istememe, devamlı olarak düşünme ve bakıcı ya da bakım problemleri gerekçesiyle için işine yeterince odaklanamama gibi güçlüklerle karşılaştıkları bilinmektedir (Tekin-Epik, 2019).

Günümüzde çocuk bakıcıları, özellikle aktif olarak çalışan annelerin vazgeçilmezidir; çünkü modern toplumların çoğunda kadınların iş gücüne dahil olması annenin önceden sorumlu sayıldığı ev işlerini başka birilerine geçici süreyle devretmesini gerektirmiştir. (İnan ve Doğan-Temur, 2010) Yıldırım (2014)'e göre iki eşin de çalıştığı ve kadının bağımsız bir gelirin olduğu evlerde çocuk bakım hizmetine başvurulması olasıdır.

Dowling (2021)'e göre, artan kadın istihdamı ve işgücüne katılımıyla "bakım krizi" ortaya çıkarmıştır ve bu kriz, devletlerin tarihsel şartları ve aile gibi kurumların özellikleri nedeniyle benzeşen ve ayrışan yönleri içermektedir. Türkiye'de, çocuk bakıcılığı ev hizmetleri kapsamında yer almaktadır (Yıldırım ve İslamoğlu, 2014). Bakımı, enformel ve formel bakım olarak ikiye ayırmak mümkündür. Enformel bakım, aile üyeleri ve akrabaların düşük maliyetli ve kurumsallaşmamış çocuk bakımını tercih ettiği bir modeli ifade ederken, çeşitli sözleşmelere dayanarak düzenlenen kreş veya bakıcı gibi maliyetli ve kurumsallaşmış bakım türü formel bakım kategorisine dahildir (Güneş vd., 2017). Ülkemizde kreşler 36 aya kadar, anaokulları 36-66 ay, anasınıfları 60-66 ay arasındaki çocukların bakımı için bir seçenektir. Bu doğrultuda, özellikle 0-3 yaş aralığındaki çocukların bakımı için bilhassa büyükşehirlerde ve kök ailelerinden uzakta yaşayan çalışan anne-babaların çocuk bakımında bakıcılık hizmetinden yararlanmak durumunda kaldıkları açıkça görülmektedir. Farklı bir ifadeyle; çalışan kadınların artışı, bakıcı hizmetine duyulan ihtiyacı arttırmıştır; annelerden beklenen geleneksel çocuk bakım ve yetiştirme görevlerini annenin yerine bakıcının gerçekleştirmesi yaygınlaşmıştır (Kaya, 2008). Ailelerin bakıcı seçimi gelire, konuta ve ikamete göre değişkenlik göstermektedir (Turan,2022).

Aileden olmayan bakıcılar üzerine yapılan araştırmalarda görülmektedir ki Türkiye'de ailelerin bakıcılardan beklentileri sadece çocuk bakımı değil, aynı

zamanda ev işlerine yardım etme ve belirsiz bir iş tanımını içermektedir (Akalin, 2007). Bakıcıların çocuk bakımı dışında evde birçok sorumluluk üstlendikleri ve sınırları belirsiz roller üstlenebildikleri belirtilmektedir (Suğur vd., 2008). Dahası, Işık (2013) Türkiye’de de küresel değişimlerin bir yansıması olarak çalışan anneler için iyi annelik kavramının değiştiğini ileri sürmüştür; bakıcıları ‘‘suret anne’’ olarak nitelendirmiştir. Bu noktadan hareket ile iyi annelik algılarının bir kısmının bakıcılara yüklendiği söylenebilir. Böyle önemli bir görev atfedilen kişi aileden olsun ya da olmasın, güven telkin etmesi zaruridir. Bakım veren kişi güven konusunda anneyi şüpheye düşürüyor ise annenin ayrılma kaygısı yaşaması ve annenin kendi rolünün yeterliliğini sorgulaması kaçınılmazdır.

3. Çalışan Annelerde Bakıcıya Güven Algısı

Çalışan anneler, işte geçirdikleri vakit boyunca evden ve çocuklarından uzak kalmak durumundadırlar. Bütün bu zaman boyunca çocuklarının güvende olduğunu bilmek en temel annelik ihtiyacı olarak karşımıza çıkmaktadır. Annelerin çocuk bakımları için günümüzde hala aile üyelerinden destek almak yöneliminde olması da güvenin önemine dair göstergelerden biri olarak kabul edilebilir.

Farklı meslek gruplarında çalışan annelerle yapılan bir araştırma (Kumatia ve Quartey, 2021) sonuçlarına göre, annelerin önceliklerinin kendilerinin yokluğunda çocuklarının ihmal edilmeyeceğinden ya da herhangi bir istismara uğramayacağına dair güven duymak olduğunu belirtmiştir. Annelerle yapılan çalışmalarda, çocuklarının ihmal ve istismar ihtimalinin getirdiği korku sebebiyle çocuğa bakım veren kişinin seçiminde en önemli ölçüt olarak değerlendirilmektedir; annelerin çocuk bakım hizmeti aldıkları bakıcılardan bekledikleri öncelikli üç özellik ‘‘sevgi ve anlayış dolu bir ortam,’’ ‘‘güvenli bir ortam,’’ ve ‘‘endişeye sebep olmayan bakım hizmeti’’dir (Leach, 2008). Türkiye’de yapılan bir araştırma da benzer sonuçları ortaya koymaktadır (Turan, 2022). Annelerin çocuk yetiştirme sürecinde bakıcılardan bekledikleri özellikler arasında temizlik ve hijyen, dürüstlük, sevgi dolu ve vicdanlı olma yer almaktadır (İnan ve Doğan-Temur, 2010). Diğer bir deyişle, çocuk bakım hizmeti için en önem verdikleri nokta kuşkusuz ki güvenilir olma faktörüdür. Yapılan bir çalışmada bütün katılımcılar için en yüksek oran (%85) annenin yokluğunda

çocuğa bakım veren kişiye duyulan güven faktörüdür (Kumatia ve Quartey, 2021). Birincil bağlarla yani aile bağlarıyla kurulan güven yakınlıktan kaynaklanan güven olarak isimlendirilirken kişilerarası güven ise modern toplumlarda birbirlerini tanımayan ancak belli bağlamlarda düzenli etkileşimde bulunan insanlar arasındaki ikincil ilişkilerdeki güveni ifade etmektedir ve bağlar burada daha zayıftır (Göktürk, 2017).

Bakıcıya güven duyabilmek için iş beklentilerinin yanı sıra, Türkiye’de annelerin bakıcıların kişiliğine dair de bazı beklentileri bulunmaktadır. Bakıcının uysal olması bu beklentilerden biridir (Arat-Koç, 1990; akt. Akalın, 2007). Bir başka beklenti ise bakıcının sevgi dolu olması (İnan ve Doğan-Temur, 2010; Leach vd., 2008) ancak özellikle duygusal olarak çocukla kurduğu bağ üzerinden annenin önüne geçmemesidir (Kaya, 2008). Bakıcı istihdam eden aileler için aile bireylerinin hem birbirleriyle hem de çocukla olan ilişkilerinde bakıcıya güven duymak önemli bir değişkendir denebilir.

Türkiye’de aileler çocuk bakım hizmeti hususunda kurumdan çok bireye güven duymakta ve bu doğrultuda kreş yerine bakıcı hizmetini tercih etmektedirler. (Akay ve Şahin-Acar, 2021). Bu bulguyu, annelerin kurumsal güven duygusu düşük iken bireysel güven duygusunun daha yüksek olduğu şeklinde yorumlayabiliriz. Türkiye’de de güven odağındaki araştırmalar kamu kurumlarına ve şirketlere olan güven düzeyinin bir düşüş eğilimi içinde olduğunu göstermektedir (Göktürk, 2017). Bu değişim annelerin kreş yerine bakıcıyı tercih etmelerine bir yanı sıra açıklık getirebilir. Çalışan anneler, kendilerinin yokluğunda genellikle çocuklarına bakacak güvenilir bir kurum ya da aile desteği olmadığı için bakıcı tutmaktadırlar; anneler çoğunlukla tanıdıklarının önerisi ile seçtikleri bakıcıları benimsemeye ve güvenmeye daha yatkındırlar (Akay ve Şahin Acar, 2021). Yabancı bakıcı istihdam eden çalışan annelerin referans yoluyla bakıcı kabul etmektedirler (Lima, 2023) ki bu güvenin önemini bir kez daha hatırlatır niteliktedir.

Annenin ve diğer aile bireylerinin yokluğunda boşluğu dolduracak ve çocuğa bakım verecek kişinin güvenilirliği öylesine önemlidir ki bakıcının gizli kamera ile denetlenmesi ya da bakıcılık lisansının kontrol edilmesi gibi farklı çözüm arayışlarını beraberinde getirmektedir (Yativ, 2005). Akay ve Şahin Acar (2021) annelerin bakıcıları ağırlıklı olarak öneri ve referans yoluyla işe aldıklarını

ortaya koymuştur; dahası, annelerin bakıcıya dair güven algılarının bakıcıyla yalnızken neler yaptıklarını çocuğa sorarak, güvenlik kamerası kullanarak, ani ve habersiz baskınlar yaparak, çocuğun tavır ve davranışlarını gözlemleyerek, çevrenin bakıcı hakkındaki fikirlerine başvurarak şekillendirdiklerini belirtmektedir.

Çocuk bakımı kaynaklarını kullanmak için sosyal güven hayatidir; aile politikalarına, refah düzeyine dair güven çocuk sahibi olma kararında bile önemli rol oynamaktadır ve annenin yüksek düzeydeki kurumsal güven algısının sosyal güven algısını da yükselttiği ve bu beslenme özelliğinin çift yönlü olduğu vurgulanmaktadır (Ellingsæter ve Pedersen 2015). İşveren ve çalışan ilişkisi olarak, çalışan anneler ile bakıcılar aralarındaki ilişkide bakıcının ‘güvenilir’ olarak addedilmesi için kimi araştırmalar (Bora, 2005; Kaya, 2008) annelerin bakıcılarla mesafeli ve resmi bir etkileşimi tercih ettiğini; kimi araştırmacılar (Barnhart vd., 2014) ise bakıcıların sevilen bir arkadaş olarak görülmekte olduğundan söz etmektedir Güncel alanyazında çoğunlukla bakıcının aileye dahil edildiği görülmektedir. (Akay ve Şahin Acar, 2021).

Bakıcıya duyulan güven zaman içinde değişebilmektedir. Bakıcılar ve aile üyelerinin bir iş ortaklığı vardır; ancak öte yandan zamanla bakıcılar aile üyelerinin ilişkilerine ve aile içi dinamiklere dahil olmaktadır. Hatta bazı bakıcılar öylesine güvenilir bulunmaktadır ki ailelerin hayatında önemli yer kaplamakta ve tüm ailenin içinde olduğu olay, süreç ve aktivitelere dahil edilmektedir (Akay, 2013; Barnhart vd., 2014). Barnhart ve arkadaşlarının (2014) bir diğer bulgusu, ailelerin bakıcıyı aile içinde nasıl tanımlayacağına dair kafa karışıklığı yaşadığıdır.

Annenin güven algısı ve annelik öz yeterliği, annenin ayrılma kaygısının seviyesini etkileyebilir. Bu etkiye sebep olan faktörler bakım veren kişinin kimliği, annenin kişilerarası ilişkilerdeki güven algısı, annelik becerilerine duyulan güven ve eş, aile, sosyal çevre gibi sahip olduğu sosyal destek kaynakları gösterilebilir. Annenin kişilerarası ilişkilerdeki güven algısı, ebeveyn öz yeterliği ve ayrılma kaygısı üzerinde etkili olabilir. Eğer anne genel olarak insanlara güven duyan, destekleyici ilişkiler kurabilen biri ise, ebeveyn öz yeterliği ve ayrılma kaygısı daha düşük olabilir. Ancak, anne güvensiz, bağlanma sorunları yaşayan veya ilişkilerde zorluklar yaşayan biri ise, ebeveyn öz yeterliği ve ayrılma kaygısı

daha yüksek olabilir. Sonuç olarak, bakım veren kişinin kimliği, annenin kişilerarası ilişkilerdeki güven algısı, ebeveyn öz yeterliği ve ebeveyn ayrılma kaygısı birbirleriyle ilişkilidir. Bu faktörlerin hepsi, çocuğun ebeveynine olan güvenini, ebeveyn öz yeterliğini ve ayrılma kaygısını etkileyebilir.

Özetle, güven duymak özellikle çalışan annelerin bakıcı seçiminde kilit bir rol oynamaktadır. Literatürde mesleklerinin doğası gereği zamanlarının çoğunu evden uzakta geçiren çalışan anneler olarak kabin memuru annelerin, bakıcı hizmeti aldıkları kişilerle güven ilişkisini inceleyen çalışma sayısı bir hayli sınırlıdır. Kabin memurlarını ele alan araştırmaların büyük çoğunluğu çocuk sahibi kabin memurlarının sosyal ve aile içi ilişkilerinde zorlandıkları yönündedir (Balcı, 2018) ve bu sebeple iş-yaşam dengesi çerçevesinde araştırmalar yapmaktadır. Bununla beraber, bakım veren kişinin kimliği anne öz yeterliği ve anne ayrılma kaygısını etkileyen bir faktördür. Bunda büyükşehir hayatında yaşama ve çalışmanın da etkisi olduğuna inanılmaktadır; güven, İstanbul gibi büyükşehirlerde yaşayan ve çalışan anneler olan kabin memurları için çocuklarını emanet etme sebebiyle önemli bir konumdadır. Alanyazın incelendiğinde, anne kabin memurlarının çocuklarına bakım veren kişiye duydukları güveni ve çevreye karşı güven algılarının ebeveyn öz yeterlik ve ayrılma kaygısı arasındaki düzenleyici etkisini inceleyen çalışmaya pek rastlanmamıştır. Bu araştırmanın söz konusu alanyazındaki bu boşluğa olumlu bir katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

4. Güven Algısının Ebeveyn Öz Yeterlik ve Ayrılma Kaygısı İlişkisindeki Rolü

Ebeveyn öz yeterliği ile ayrılma kaygısı ilişkisini etkileyebilecek önemli faktörlerden biri de annenin çalıştığı sırada çocuğa bakım veren kişiye duyduğu güvendir. Ebeveynliğe geçiş keyifli olduğu kadar stres yaratan bir değişimdir ve kişisel yaşama eklenen bu yeni rol (Taubman ve Ari, 2021) bireyin bütüncül psikolojik iyi oluşuna etki edebilir. Bu sebeple ebeveyn ayrılık kaygısı potansiyel bir stres kaynağı olarak düşünülmektedir. Annenin çocuktan ayrılma durumunda hatta bu birkaç saat profesyonel bir bakıcıya bırakıldığında veya kreşe yerleştirildiğinde dahi duygusal zorluk yaşama olasılıkları yüksektir (Giallo vd., 2014). Kendine ve çevreye duyduğu güven arttıkça anne öz yeterliğini de kapsayan benlik algılarında bir artış; ayrılma kaygısı deneyimlerinde ters yönde bir etki beklenmektedir.

III. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ve verilerin analizinde yararlanılan istatistiksel tekniklere dair detaylar yer almaktadır.

A. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni Türkiye merkezli ticari havayollarında çalışan ve Türkiye’de ikamet eden 24-45 yaş arası, 9 yaş ve altında çocuk sahibi olan kabin memurlarından oluşmaktadır. Bu çalışmanın örnekleme ulaşmak için katılımcıya erişimde kolaylık sağlayan pratik bir örnekleme biçimi olan “Ulaşılabilir veya ‘Kolayda Örnekleme” olarak bilinen örnekleme tekniğinden yararlanılmıştır (Yıldırım ve Şimşek, 2018). Çalışma bu örnekleme yöntemi ile ulaşılan, 24-45 yaş arası, 9 yaş ve altında çocuğu olan 301 kadın kabin memurunun katılımıyla gerçekleşmiştir. Çalışan anneler olarak kabin memuru annelerin; iş sebebiyle evden ve çocuklarından uzun süreler ayrı kalmaları, düzensiz ve belirsiz saatlerde çalışmaları dolayısıyla annelik deneyimlerinin annelik stresine diğer meslek gruplarındaki çocuk sahibi kadınlara kıyasla daha açık olduklarına inanılmaktadır. Önceki çalışmalar örnek alınarak çocuk yaşı 9 ile sınırlandırılmıştır.

Kabin ekiplerinin yoğun uçuş programları ve süreğen şekilde seyahat halinde oldukları göz önünde bulundurularak, havacılık sektöründeki iş ağına ulaşabilmek adına online araştırma katılım linki araştırmacının sosyal medya hesabı (LinkedIn) üzerinden duyurulmuştur. Katılımcıların tamamı bu araştırmaya dahil olmayı gönüllülük esası ile kabul etmiştir. 9 yaşın altında çocuk sahibi olmaları, 24-45 yaş aralığında olmaları, bir havayolu şirketinde kabin memuru statüsünde aktif olarak çalışmayı sürdürmeleri dolayısıyla araştırmanın kriterlerini karşılayan bireyler çalışmaya dahil edilmiştir.

Bu bölümde araştırmaya katılan 301 kişinin bazı sosyodemografik özellikleri sunulmaktadır. Araştırmada, katılımcıların “Sosyodemografik Bilgi Formu”na verdikleri cevaplara ilişkin betimleyici istatistikler Çizelge 1’de yer almaktadır:

Çizelge 1. Anne Kabin Memurlarının Demografik Özellikleri Bakımından Dağılımları

Değişken	Kategori	n	%
Yaş	35 yaş ve altı	139	46.1
	35 yaş üzeri	162	53.9
Eğitim durumu	Lise	38	2.6
	Lisans/Ön Lisans	220	73.1
	Yüksek Lisans	43	14.3
Çalışma Yılı	0-3 Yıl	39	21.6
	4-10 Yıl	111	37.5
	11-20 Yıl	129	42.9
	21 Yıl ve Üzeri	22	7.3
Medeni Durum	Evli	255	84.7
	Bekar	46	15.3
Toplam Çocuk Sayısı	1 Çocuk	262	87.0
	2 Çocuk	37	12.3
	3 Çocuk	2	0.7
Çocuğa Bakım Veren Kişi	Anne/Kayınvalide/Dede	144	47.8
	Eş	29	9.6
	Teyze/Hala	13	4.3
	Bakıcı	106	35.2
	Komşu	9	3.0
Toplam		301	100.0

Çizelge 1’de detaylı şekilde görülebileceği üzere, araştırmaya katılan annelerden 139 kişi (%46.1) 35 yaş ve altında, 162 kişi (%53.9) 35 yaşın üzerindedir. Katılımcılardan 38 kişi (%12.6) lise, 220 kişi (%73.1) lisans ya da ön lisans, 43 kişi (%14.3) yüksek lisans mezunu durumundadır. Katılımcılardan 39 kişi (%13.0) 0 ila 3 yıldır, 111 kişi (%36.9) 4 ila 10 yıldır, 129 kişi (%42.9) 11 ila 20 yıldır, 22 kişi (%7.3) ise 21 yıl veya daha fazla zamandır kabin memuru olarak halen aktif görev yapmaktadır. Katılımcılardan 255 kişi (%84.7) medeni durumları evli, 46 kişi (%15.3) bekar olarak beyan etmiştir. Katılımcılardan 262 kişi (%87.0) tek çocuk, 37 kişi (12.3) 2 çocuk, 2 kişi ise (%0.7) ise 3 çocuk sahibidir. Dört veya üzeri çocuk sahibi kadın katılımcı bulunmamaktadır. Katılımcılar çalışırken çocuklarına bakım veren kişi 144’ü (% 47.8) için anne, kayınvalide ya da dede, 29’u (%9.6) için eş 106’sı (%35.2) bakıcı, 9’u (%3.0) için komşu ve arkadaş, 13’ü (%4.3) için teyze ya da hala’dır.

B. Veri Toplama Araçları

1. Kişisel Bilgi Formu (KBF)

Bu form, katılımcılar hakkında kişisel bilgi elde etmek için araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Bu demografik bilgi formunda yaş, eğitim seviyesi, çalışılan yıl, medeni durum, çocuk sayısı, çocuk yaşı veya yaşları ve çocuğa bakım veren kişinin kim olduğuna ilişkin bilgiler edinmek amacıyla sorulan sorulardan oluşmaktadır.

Çocuğa bakım veren kişiye duyulan güveni ölçmek amacıyla geliştirilmiş bir ölçek literatürde bulunmamaktadır. Bu sebeple, 5'li Likert tipi (Hiç katılmıyorum =0, Katılmıyorum = 1, Kararsızım = 2, Katılıyorum = 3, Çok katılıyorum = 4) derecenlendirmeye sahip olan ve 11 maddeden oluşan Doktora Güven Ölçeği (Şengül ve Bulut, 2020) örnek alınarak oluşturulan 4 adet soru, bu çalışma kapsamında kullanılmak üzere Kişisel Bilgi Formu'na dahil edilmiştir.

15 yetişkinden alınan geri bildirimde göre 7 madde bakıcıya uyarlanamayacağı için elimine edilmiş; anlam ve uygunlukta makul ve anlaşılır olduğuna dair geribildirim alınan 4 madde bakım verene duyulan güvene uyacak şekilde uyarlanmıştır. Analizlerde yalnızca bir madde ters kodlanmıştır. Annelerin çocuklarına bakım veren kişiye duydukları güven 4 maddenin ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçekten alınan yüksek skorlar bakım verene duyulan yüksek güveni göstermektedir.

Bu araştırmada Kişisel Bilgi Formu'na ilave edilen dört sorunun iç tutarlılık katsayısı .865 olarak hesaplanmıştır.

Uyarlanan soru seti için faktör analizi yapılmıştır. Faktör analizinin sonuçları Çizelge 2 'de verilmiştir. Faktör analizi sonucunda maddelerin tek bir faktör oluşturduğu görülmüştür. (Field, 2000). Keşfedici faktör analizi sonucunda 11 maddelik Doktora Güven Ölçeği örnek alınarak oluşturulan 4 sorunun bir bütün olarak çocuğa bakım veren kişiye dair ebeveyn güvenini ölçmek için uygun olduğu görülmüştür.

Çizelge 2. Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti Maddelerinin Faktör Analizi

Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) Değeri	,779
Bartlett Küresellik Testi	
Yaklaşık Kikare Değeri	857,303
df	6
p değeri	< .001

Çizelge 3. Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti Keşfedici Faktör Analizinde Madde Yükleri

Uyarlanan Madde	Madde Yüğü
“ Bakıcım çocuğum için yapması gereken her şeyi yapar.”	.936
“ Bakıcım genelde çocuğumun ihtiyaçlarını düşünür ve onlara öncelik verir.	.921
“Bakıcıma, çocuğum konusunda bir hata yaptığında bana söyleyeceğı konusunda güvenirim.”	.904
“ Bazen bakıcımın fikirlerine güvenmem ve başka görüşlere başvururum.” (Ters kodlanmış madde)	.635

2. Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi (YAAA)

Kabin memuru annelerin ayrılma kaygısı Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi (Manicavasagar vd., 2004) ile ölçülmüştür; orijinal adı, “Adult Separation Anxiety Questionnaire (ASA)” olarak belirtilmektedir.

Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .95 ve test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .86’dır. Dilimize uyarlama ve geçerlik ile güvenilirlik çalışmalarını Diriöz, Alkın, Yemez, Onur ve Eminağaoğlu (2011) gerçekleştirmiştir. Ölçeğın tüm maddelerine ilişkin Cronbach A iç tutarlılık katsayısı .93, test tekrar test güvenilirlik katsayısı ise .90 olarak hesaplanmıştır. Araştırmada annenin ayrılık kaygısına ilişkin 27 soru üzerinden hesaplanan α (Cronbach Alpha) katsayısının .92 olarak bulunmuştur.

Toplam 27 maddeden oluşan bu ölçek 4’lü likert tipi (Hiç = 0, Nadiren =1, Sıklıkla = 2, Çok Sıklıkla = 3) derecelendirmeye sahiptir. Annelerin yetişkin ayrılma kaygısı, 27 maddenin ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçekten alınan yüksek skorlar yüksek kaygıyı göstermektedir.

Bu araştırmada ise ölçek iç tutarlılık katsayısı .934 olarak hesaplanmıştır.

3. Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (BPSE-R)

Çalışan anneler olarak, kabin memuru annelerin ebeveyn öz yeterliği Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterliği Ölçeği ile ölçülmüştür. Suzuki, Holloway ve Yamamoto (2016) Berkeley Parenting Self Efficacy (BPSE) ölçeğine bazı maddelerin ilave etmiş ya da çıkarmış ve bu ölçeği meydana getirmiştir. Güler- Yıldız, Şahin, Haktanır ve Holloway (2018) ise Türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarını gerçekleştirmiştir. Toplam 18 maddeden oluşmaktadır ve 6'lı likert tipinde (Hiç güvenmiyorum = 0, Biraz güveniyorum = 1, Oldukça güveniyorum = 2, Güveniyorum = 3, Çok güveniyorum = 4, Tamamen güveniyorum = 5) derecelendirmeye sahiptir. Annelerin öz yeterlik inancı 18 maddenin ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçekten alınan yüksek skorlar yüksek öz yeterlik inancını göstermektedir.

Ölçek "Ebeveynliğe Özgü Stratejiler" ve "Çocuğa Kazandırılabilirler" olarak iki alt ölçekten oluşmaktadır. Ölçeğin iç tutarlılık katsayısı Cronbach alfa değerleri "ebeveynliğe özgü stratejiler" alt boyutu için .834 iken "çocuğa kazandırılabilirler" alt boyutu için .873 olarak bulunmuştur. Ölçeğin toplam puan Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı 0.91, test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.67'dir.

Bu çalışmada ölçek iç tutarlılık katsayısı .919 olarak hesaplanmıştır.

4. Genelleştirilmiş Güven Ölçeği (GGÖ)

Genel güven algısı, bakıcıya güven algısını etkileyeceği düşünüldüğü için çalışmaya dahil edilmiştir. Genelleştirilmiş güven, birbirine yabancı kişiler arasındaki güven ilişkisidir. İnsanlar tanımadıkları bir kişiyle ilişki kurduklarında bu kişi tarafından kandırılmayacaklarına ve zarar görmeyeceklerine inanma ihtiyacı duymaktadırlar (Uçar, 2010). Uçar (2010) tarafından geliştirilen genelleştirilmiş güven ölçeği. 15 madde ve 5 alt boyuttan oluşmaktadır. Alt boyutlarını bedensel farklılık, eğitim, genel güven, insanlara kuşkuyla bakma ve tanınmayan insanlarla iş yapma alanları oluşturmaktadır.

Genelleştirilmiş güven ölçeği, insanların tanımadıkları kişilere ne kadar güvenilebildiklerini ölçmek üzere geliştirilmiş 5'li likert tipinde (Bana hiç uygun değil = 0, Bana uygun değil = 1, Bana kısmen uygun = 2, Bana uygun = 3, Bana tamamen uygun = 4) derecelendirilmeye sahiptir. Örnek maddelerden biri

“İnsanlarla ilişkilerde dikkatli olunmalıdır” şeklindedir. Annelerin genel güven algısı, 15 maddenin ortalaması alınarak hesaplanmıştır. Bu ölçekten alınan yüksek skorlar yüksek güveni göstermektedir.

Genelleştirilmiş güven ölçeği için geçerlilik 590 kişi üzerinde yapılan faktör analizinde KMO .76 çıkmıştır. Bu durum örneklem büyüklüğünün faktör analizi için iyi düzeyde uyumlu olduğunu göstermektedir. Bartlett testi 001 düzeyinde önemli olduğu bu değere ait olasılığın 0.000 olduğu bulunmuştur. Faktör analizi için yapılan anti image korelasyonları tüm maddelerde. 05 ten büyük bulunmuştur. Güvenirlilik analizinde Cronbach Alpha= .74 olarak saptanmıştır ve Cronbach alfa katsayısı ölçeğin yüksek düzeyde güvenilir olduğuna işaret etmektedir. 11 maddeden 7 madde ters kodlanmıştır.

Bu çalışmada ise ölçek iç tutarlılık katsayısı .855 olarak hesaplanmıştır.

C. Veri Toplama İşlemi

Öncelikle, çalışmada kullanılması hedeflenen ölçekler için ölçek sahiplerinden gerekli uygulama veya uyarılama izinleri alınmıştır. Bu araştırmada veriler Google Form aracılığıyla çevrimiçi olarak kolayda örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Katılımcılar araştırma linkini açtıktan sonra soruları yanıtlamadan önce Gönüllü Katılım Formunu okuyup ve onaylayıp ardından Kişisel Bilgi Formunu, Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Ölçeği ve Genelleştirilmiş Güven Ölçeğini doldurarak çalışmaya gönüllülük esası çerçevesinde katılım göstermişlerdir.

D. Verilerin İstatistikî Analizi

Veri toplama işlemine başlamadan önce İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Kurulu'nun 10.11.2021 tarih ve 30245 sayılı kararı ile araştırma etik izni elde edilmiştir. Veri toplama işleminin akabinde ise elde edilen verilerin istatistikî analizinde SPSS.26 (Statistical Package for Social Science) programı kullanıştır. Öncelikli olarak, ölçüm araçlarının normal dağılım varsayımına uygunluğunu değerlendirmek amacıyla ölçüm araçlarının basıklık ve çarpıklık katsayıları kontrol edilmiştir.

Verilerin istatistikî analizinde kişi ve yüzdelik dağılımları için frekans analizi; ölçek skorlarının normal dağılım varsayımları için betimleyici istatistik; ölçek i tutarlılıkları için madde analizi; iki kategori için ortalamalar arası farkın incelenmesinde Bağımsız rnek t-Testi; sürekli değişkenler arasındaki ilişkiler için Pearson Korelasyon Analizi ve düzenleyicilik özellikleri için çoklu düzenleyici regresyon analizi için Hayes Process Macro 3.5 kullanılmıştır (Bkn. Çizelge 4). Tüm analizler %95 güven aralığındadır ve Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak alınmıştır.

IV. BULGULAR

Bu bölümde, bu araştırmanın hedefleri doğrultusunda elde edilen verilere uygulanan istatistiksel analiz sonuçları verilmiştir. Öncelikle, anne olan kabin memuru katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin dağılımlar ve yüzdelik ifadeler; ardından katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanlar arasındaki ilişkilerin ele alındığı Pearson korelasyon analizleri, düzenleyici regresyon analizleri ve son olarak ise katılımcıların ölçeklerden aldıkları puanların karşılaştırıldığı veya ilişkilendirildiği bağımsız örneklem T-testi bulguları yer almaktadır.

A. Ölçeklere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Çizelge 4. Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı Anketi, Genel Güven Ölçeği ve Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Setine Dair Basıklık ve Çarpıklık Katsayılarının Değerlendirilmesi

Ölçekler	Min	Max	\bar{x}	ss	Çarpıklık	Basıklık	α
BEÖYÖ	1.67	5	3.52	.72	-.325	-.650	.97
YAA	.15	3	1.52	.63	.092	-.953	.92
GGÖ	.00	3.82	1.39	.69	.414	-.317	.86
BKGSS	.00	4	2.46	.99	-.322	-.760	.87

BEÖYÖ= Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, YAA= Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi, GGÖ= Genelleştirilmiş Güven Ölçeği, BKGSS= Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti

Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği, Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi, Genelleştirilmiş Güven Ölçeğine ve Bakım Veren Kişiyeye Güven Soru Seti'ne ilişkin en küçük-en büyük değerlerle birlikte ortalama ve standart sapma değerleri Çizelgede sunulmuştur. Önceki çalışmalar çarpıklık-basıklık değerleri ± 2.00 aralığında olduğunda normal dağılım kabul edileceğini göstermiştir (George ve Mallery, 2010).

B. Ebeveyn Öz Yeterliği, Yetişkin Ayrılma Kaygısı, Güven Algısı ve Diğer Değişkenler Arasındaki Korelasyonel İlişkiler

Bu bölümde ebeveyn öz yeterliği, yetişkin ayrılma kaygısı, güven algısı ve diğer değişkenler arasındaki korelasyonel ilişkiler sunulmuştur.

Çizelge 5. Değişkenler Arasındaki İlişkiye Yönelik Pearson Korelasyon Tablosu

	1	2	3	4	5	6
1.Ayrılma Kaygısı	1					
2.Ebeveyn Öz Yeterliği	-.499**	1				
3.Bakıcı Güven	-.348**	.317**	1			
4.Genel Güven	-.566**	.320**	.460**	1		
5.Toplam Çocuk Sayısı	-.039	.056	-.081	.035	1	
6.En Küçük Çocuğun Yaşı	-.164**	.222**	.048	.115*	.300**	1

*p<0.05; **p<0.01

Uygulanan Pearson Korelasyon Analizi sonucunda ebeveyn öz yeterlik ölçeği ile yetişkin ayrılma anksiyetesi ölçekleri arasında negatif yönde istatistiksel olarak anlamlı bir korelasyon olduğu saptanmıştır $r(301) = -.499$, $p < .001$. Buna göre katılımcı annelerin ebeveyn öz yeterlik ölçeğinden aldıkları toplam puan arttıkça yetişkin ayrılma anksiyetesi düzeyleri azalmaktadır. Bununla birlikte, ebeveyn öz yeterlik ölçeğinden alınan toplam puan ile genel güven algısı $r(301) = .320$, $p < .001$, ebeveyn öz yeterlik ölçeğinden alınan toplam puan ile bakıcı güven algısı $r(301) = .317$, $p < .001$ arasında pozitif yönde anlamlı istatistiksel bir korelasyon olduğu saptanmıştır. Annelerin öz yeterliği ile sahip oldukları toplam çocuk sayısı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki saptanamamıştır, $r(301) = .056$, $p > .05$. Annelerin öz yeterliği ve en küçük çocuklarının yaşları arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmuştur, $r(301) = .222$, $p < .001$.

Annelerin ayrılma kaygısı ve bakıcıya duyulan güven arasında negatif yönlü ve anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir, $r(301) = -.348$, $p < .001$. Annelerin ayrılma kaygısı ve genel güven arasındaki ilişki de anlamlı ve negatif yöndedir, $r(301) = -.566$, $p < .001$. Annelerin toplam çocuk sayısı ve ayrılma kaygısı arasında anlamlı bir ilişki mevcut değildir, $r(301) = -.039$, $p > .05$. Annelerin ayrılma kaygısı ve

annelerin en küçük çocuklarının yaşı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki vardır, $r(301) = -.164$, $p < .01$. Annelerin genel güven algısı ile bakım veren kişiye duydukları güven arasında anlamlı ve pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır, $r(301) = .460$, $p < .001$.

C. Düzenleyici Etkiyi Gösteren Regresyon Analizi

Bu bölümde; ebeveyn öz yeterliği ve yetişkin ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye dair güvenin düzenleyici etkisinin incelenmesi için regresyon analizi yapılmıştır. Söz konusu ilişki aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

Çizelge 6. Ebeveyn Öz Yeterliği ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Çocuğa Bakım Veren Kişiyeye Duyulan Güven Algısının Düzenleyici Etkisine Dair Regresyon Analizi Sonuçları

Bağımlı değişken	Bağımsız değişkenler	B(b)	SH	t	p	Güven aralığı	
						Düşük	Yüksek
Yetişkin	<i>Sabit (a)</i>	1.54	.03	47.58	.000	1.47	1.60
Ayrılma Kaygısı	Ebeveyn Öz Yeterliği	-.39	.04	-8.591	.000	-.48	-.30
	Bakım Verene Duyulan Güven	-.14	.03	-4.247	.000	-.20	-.07
	Öz yeterlik x Bakım Verene Duyulan Güven	-.08	.04	-1.784	.075	-.16	.008

$F_{(3,297)} = 41.66$; $p < .001$, $R^2 = .30$

Annelik öz yeterliği ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici rolüne ilişkin düzenleyici regresyon analizi SPSS PROCESS (Hayes, 2013) paket programı aracılığıyla yapılmıştır. Gerçekleştirilen analizler sonucunda annelik öz yeterliği ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici rolü bulunamamıştır ($F(3,297) = 41.66$; $p < .001$, $R^2 = .30$). Uygulanan analize göre kabin memuru annelerin birer yetişkin olarak ayrılma kaygısı düzeylerinin ebeveyn öz yeterlik inanç düzeylerinin %44.9' luk bir kısmını açıkladığı görülmüştür. Akabinde, çocuğa bakım verene duyulan güvenin etkisi ($\beta = -.340$ $t = -.9273$ $p > .05$) dahil edilmiştir. Bu modelin ebeveyn öz yeterlik düzeyi ile anne olarak yetişkin ayrılma kaygısı düzeylerinin birbirleriyle olan ilişkisinde çocuğa bakım veren kişiye duyulan güven düzeyinin % 32,5'lik bir kısmını düzenleme gücüne sahip

olduğu gözlemlenmiştir. Söz konusu ilişki çerçevesinde düzenleyicilik rolüne ilişkin genel güven değişkeninin etkisini açıklama oranı %46.5'tir. Sonuç itibari ile kabin memuru annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yetişkin ayrılma kaygıları arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye dair güven düzeylerinin düzenleyici bir etkisi olmadığı sonucuna ulaşılmıştır ($p>.05$).

D. Ölçeklere İlişkin Fark Testleri

Bu bölümde; kabin memuru annelerin araştırma değişkenlerine göre ölçek puanlarında anlamlı bir fark olup olmadığına dair fark testleri yer almaktadır.

Çizelge 7. Bakım Veren Kişinin Kimliğine Göre Fark Testi Sonuçları

Ölçek	Bakım Veren Kişi	n	\bar{x}	ss	$t_{(299)}$	p
Ebeveyn öz yeterlik	Aile içi	186	3.67	.71	4.844	<.001
	Aile dışı	115	3.27	.66		
Yetişkin ayrılma kaygısı	Aile içi	186	1.42	.63	-3.417	.001
	Aile dışı	115	1.67	.59		
Genel güven	Aile içi	186	1.48	.69	3.116	.002
	Aile dışı	115	1.23	.64		
Bakım verene duyulan güven	Aile içi	186	2.88	.86	11.292	<.001
	Aile dışı	115	1.77	.76		

Aile içi= Anne/Kayınvalide/Baba/Kayınpeder, Eş, Teyze/Hala; Aile dışı= Komşu, Bakıcı

Bağımsız t-testi sonuçlarına göre; çocuk bakımı için aile içi bireylerden bakım alan ($\bar{x}= 3.67$, $ss= .71$) ve aile dışındaki bireylerden bakım alan ($\bar{x}= 3.28$, $ss= .66$) anneler arasında ebeveyn öz yeterliği açısından anlamlı bir fark tespit edilmiştir. Bu doğrultuda, çocuğa bakım veren kişi aile içinden ise annenin öz yeterliği üzerinde anlamlı derecede yüksek olduğu gözlemlenmiştir ($t_{(299)} =4.84$; $p<.01$). Yetişkin ayrılma kaygısı ölçeğinin aile içi bireylerden bakım alan ($\bar{x}= 1.42$, $ss= .63$) ve aile dışındaki bireylerden ($\bar{x}= 1.67$, $ss= .59$) bakım alan annelerin arasında anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t_{(299)} =-3.417$; $p<.01$). Genelleştirilmiş güven ölçeğinin aile içi ($\bar{x}= 1.48$, $ss= .69$) ve aile dışı ($\bar{x}= 1.23$, $ss= .64$) bakım veren annelerden farklı olduğu sonucuna erişilmiştir. ($t_{(299)} =3.116$; $p<.01$). Bakım veren kişiye duyulan güven ölçeği ise aile içi ($\bar{x}= 2.88$, $ss= .86$) ve aile dışı ($\bar{x}= 1.77$, $ss= .76$) bakım alan annelerden farklıdır ($t_{(299)} =11.292$; $p<.01$).

Çizelge 8. Çocuk Sayısına Göre Fark Testi Sonuçları

Ölçek	Çocuk sayısı	n	\bar{x}	ss	$t_{(54.814)}$	p
Ebeveyn öz yeterlik	Tek çocuk	262	3.51	.73	-895	.375
	2 veya 3 çocuk	39	3.60	.62		
Yetişkin ayrılma kaygısı	Tek çocuk	262	1.52	.63	3.30	.742
	2 veya 3 çocuk	39	1.49	.64		
Genelleştirilmiş güven	Tek çocuk	262	1.38	.68	-340	.734
	2 veya 3 çocuk	39	1.42	.71		
Bakım verene duyulan güven	Tek çocuk	262	2.49	.98	1.66	.098
	2 veya 3 çocuk	39	2.21	.96		

Bağımsız t-testi sonuçlarına göre; tek çocuğu olan ebeveynlerin ($\bar{x} = 3.51$, $ss = .73$) öz yeterlik düzeyi çok çocuklu ebeveynlere ($\bar{x}=3.60$, $ss=.62$) göre anlamlı şekilde farklılaşmamaktadır ($t(54.814) = -.895$, $p>.05$). Tek çocuklu annelerin ($\bar{x} = 1.52$, $ss = .63$) ayrılma kaygısı çok çocuklu annelere göre ($\bar{x} = 1.49$, $ss = .64$) anlamlı şekilde farklı değildir ($t(299) = 3.30$; $p>.05$). Genelleştirilmiş güven ölçeğinin tek çocuklu anneler ($\bar{x} = 1.38$, $ss = .68$) ile çok çocuklu annelere ($\bar{x} = 1.42$, $ss = .71$) göre farklılaşmadığı ($t(299) = -340$; $p>.05$) ve bununla beraber, annelerin bakım verene duyduğu güvenin de tek çocuk sahibi grup ($\bar{x} = 2.49$, $ss = .98$) ile çok çocuk sahibi gruba ($\bar{x} = 2.21$, $ss = .96$) arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya konulmuştur ($t(299) = 1.66$; $p>.05$).

Çizelge 9. Annenin Yaşına Göre Fark Testi Sonuçları

Ölçek	Annenin yaşı	n	\bar{x}	ss	$t_{(299)}$	p
Ebeveyn öz yeterlik	35 yaş ve altı	139	3.37	.79	-3.33	.001
	35 yaş üzeri	162	3.65	.62		
Yetişkin ayrılma kaygısı	35 yaş ve altı	139	1.64	.62	3.26	.001
	35 yaş üzeri	162	1.41	.61		
Genelleştirilmiş güven	35 yaş ve altı	139	1.30	.65	-1.92	.055
	35 yaş üzeri	162	1.45	.70		
Bakım verene duyulan güven	35 yaş ve altı	139	2.45	.95	-.12	.902
	35 yaş üzeri	162	2.46	1.01		

Bağımsız t-testi sonuçlarına göre; ebeveyn öz yeterlik ölçeği ile annenin yaşı arasında anlamlı bir ilişki gözlemlenmiştir. 35 yaş ve altındaki annelerin ($\bar{x} = 3.37$, $ss = .79$) öz yeterlik düzeyi 35 yaş üzerindeki annelere ($\bar{x} = 3.65$, $ss = .62$) göre anlamlı şekilde yüksektir ($t(299) = -3.33$, $p < .01$). Annelerin yetişkin ayrılma kaygısı ile yaşı arasında da anlamlı bir farklılık mevcuttur. 35 yaş ve altındaki annelerin ($\bar{x} = 1.64$, $ss = .62$) ayrılma kaygısı 35 yaş üzerindeki annelere göre ($\bar{x} = 1.41$, $ss = .61$) daha düşüktür ($t(299) = 3.26$; $p < .01$). Genelleştirilmiş güven ölçeğinin 35 yaş ve altındaki annelerin ($\bar{x} = 1.30$, $ss = .65$) ile çok çocuklu annelere ($\bar{x} = 1.45$, $ss = .70$) göre farklılaşmadığı ($t(299) = -1.92$; $p > .05$) ve ayrıca; 35 yaş ve altındaki annelerin ($\bar{x} = 2.54$, $ss = .95$) 35 yaş üzerindeki ($\bar{x} = 2.46$, $ss = 1.01$) annelerin bakım verene duyduğu güven arasında anlamlı bir fark bulunmadığı ortaya konulmuştur ($t(299) = -.12$; $p > .05$).

E. İlave Analizler

Bu bölümde; çocukları için bakıcıdan bakım alan annelerin öz yeterliği ve yetişkin ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide genel güvenin düzenleyici etkisinin incelenmesi için regresyon analizi yapılmıştır. Söz konusu ilişki aşağıdaki tabloda sunulmuştur.

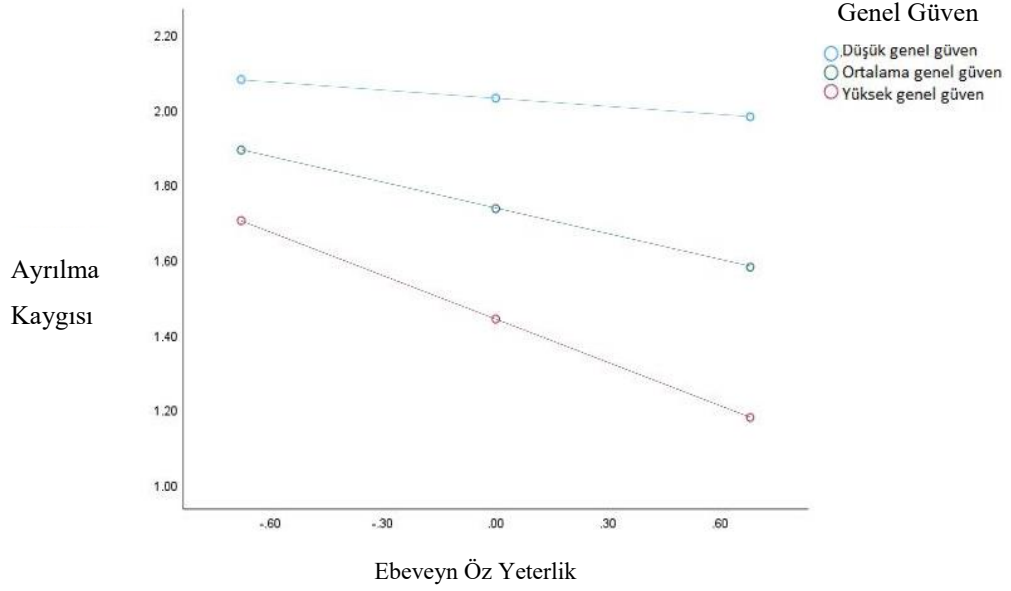
Çizelge 10. Bakım Veren Bakıcı Olduğu Annelerde Öz Yeterlik ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Güven Algısının Düzenleyici Rolü

Bağımlı değişken	Bağımsız değişkenler	B(b)	SH	t	p	Güven aralığı	
						Düşük	Yüksek
Yetişkin Ayrılma Kaygısı	<i>Sabit (a)</i>	1.73	.05	36.93		1.64	1.82
	Ebeveyn Öz Yeterliği	-.23	.07	-3.26	.000	-.37	-.09
	Genel Güven	-.45	.08	-5.72	.002	-.61	-.29
	Öz yeterlik x Genel Güven	-.24	.12	-1.94	.05	-.49	.004

$F_{(3,102)}=32.35$; $p < .001$, $R^2=.49$

Çocukları için bakıcılardan bakım hizmeti alan annelerin ebeveyn öz yeterliği ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide genel güvenin düzenleyici rolüne ilişkin gerçekleştirilen düzenleyici regresyon analizi sonucunda annelik öz yeterliği ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişinin bakıcı olduğu annelerde genel güven algısının düzenleyici rolü sınırdan anlamlı olarak

bulunmuştur ($F(3,102)=32.35$; $p<.001$, $R^2=.49$). Sonuç itibari ile çocuk bakıcılarından bakım alan kabin memuru annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yetişkin ayrılma kaygıları arasındaki ilişkide genel güven algısının düzenleyici etkisi istatistiksel olarak sınırdan anlamlı olarak saptanmıştır ($p<.05$).

Şekil 2. Bakım Veren Bakıcı Olduğu Annelerde Öz Yeterlik ile Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişkide Genel Güven Algısının Düzenleyici Rolü

V.TARTIŞMA

Stres bireyin olumlu benlik algısına, öz yeterlik inancına ve psikolojik iyi oluşuna ket vuran bir olgudur. Kabin memuru anneler pek çok stres faktörüne maruz kalsalar da yapılan çalışmalar göstermektedir ki bu stres özellikle iş-aile yaşam dengesine nüfus ederek aile içi ilişkilerde anne kabin memurlarında içsel ve dışsal majör çatışmalara yol açmaktadır. Bunun temel sebebi söz konusu mesleğin düzensiz, belirsiz ve uzun saatler veya günler evlerinden, ailelerinden ve çocuklarından uzak kalmaları; toplumsal beklentiler, görevler, roller ve sorumluluklar konusunda suçluluk veya yetersizlik duygularıyla mücadele etmeleridir. Bütün bu faktörler duygusal çatışmalara yol açarak duygusal ve zihinsel sağlığı tehdit etmektedir (Lu vd., 2005; Poelmans vd., 2003 ;Wallace 2005; Westman 2001). Bahsedilen bu çatışmalar çocuk sahibi kadın kabin memurları tarafından deneyimlendiği için literatür bulguları ışığında cinsiyet faktörü belirgindir. Kadın kabin memurlarının daha fazla kaygı hissettiği (Karkala, 2022); sosyal roller sebebiyle duygusal stresi erkeklerden daha fazla dile getirdikleri (Kabar, 2020), değişen yer, zaman ve saat farkının bitkinliğe ve izolasyona yol açarak sosyal olarak dengede kalma ihtiyacının stres seviyelerini artırdığı (Hazaz-Berger ve Yair, 2011) ve özellikle anne olan kabin memurlarının kaygılı ve stresli oldukları (Jupp ve Mayne, 1992) vurgulanmaktadır. Yukarıdaki bulgular ışığında, söz konusu faktörler nedeniyle kabin memuru annelerin öz yeterliklerini korumaları güçleşebilirken ayrılma kaygılarını kontrol etmek önemli bir mesele olabilir. Bununla birlikte, güven algılarını yüksek tutarak çocuklarından uzak kaldıkları uzun süreler boyunca çocuğa bakan kişiye güven duymak bir başka önemli meseledir.

Kabin memurluğu mesleğinin doğası gereği düzensiz mesai saatleri; sürekli olarak ve kimi zaman uzun saatler süren yolculuk gerektirmesi; değişen çevre ve fiziksel koşullar, çalışma arkadaşları ve yolcu profilleri dolayısıyla fiziksel, duygusal ya da zihinsel bitkinliğe elverişli bir zemin yaratmaktadır. Güncel çalışmalar göstermektedir ki özellikle çocuk sahibi kadın kabin memuru bireyler

için değişken uçuş programları, sürekli seyahat halinde olma, uzun süreler evden uzakta kalma sebepleriyle günlük aile ve sosyal yaşamlarını sürdürmeyi zorlaştırabilmekte ve sonuç olarak büyük ölçüde iş-aile çatışmalarına yol açabilmektedir (Ballard vd.,2004; Ballard vd., 2006; Chung ve Chung, 2009; Cheng ve Cheng, 2012). Bir başka deyişle, alanyazındaki çalışmalar aile yaşantısındaki süreğen çatışmalar ve stres faktörleri üzerinde cinsiyet faktörünün belirgin olduğunu ortaya koymaktadır (Demirhan, 2019).

Bu araştırmada, ebeveyn öz yeterlik seviyesiyle annelerdeki yetişkin ayrılma kaygısı ilişkisinde, annenin çalışma saatleri içinde çocuğa veya çocuklarına bakım veren kişiye dair güven algısının düzenleyici bir role sahip olup olmadığı incelenmek istenmiştir. Bu bağlamda araştırmada annelerin ebeveyn öz yeterliğinin, genel ayrılma kaygısının ve sosyodemografik değişkenlerin güven algısı ile aralarındaki ilişkilerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Literatürde mevcut araştırmadaki değişkenlerle bağlantılı olarak çeşitli çalışmalar bulunmakla birlikte kabin memurlarının örneklem grubunu oluşturduğu, annelerin öz yeterlik inancı ile ayrılma kaygıları arasındaki ilişkiye yönelik güven algısını da kapsayıcı şekilde dizayn edilmiş bir araştırma ile karşılaşılmamıştır. Bununla birlikte, kabin memuru örneklem grubu ile ulusal ve uluslararası araştırmaların büyük çoğunluğunun bu araştırmanın aksine, nitel olarak tasarlandığı görülmektedir. Söz konusu bu çalışma, bu yönüyle de literatürdeki kaynaklardan farklılaşmaktadır.

Bu bölümde, literatürde yer alan çalışma bulguları ile araştırmanın bulguları karşılaştırılmıştır. Öncelikli olarak, kabin memuru annelerin öz yeterlik düzeyi ile genel ayrılma kaygıları arasındaki ilişkide çocuğa bakım veren kişiye güven algısının düzenleyici bir role sahip olduğuna dair gerçekleştirilen analizler literatürdeki çalışmaların bulgularıyla karşılaştırılmıştır. Ardından, katılımcı annelerin ebeveyn öz yeterlik ölçeği, yetişkin ayrılma kaygısı ölçeği, genel güven algısı ölçeği ve bakım veren kişiye güven ölçeği uygulanmış; ebeveyn öz yeterlik ile yetişkin ayrılma kaygısı arasındaki ilişki incelenerek ilgili literatür kapsamınca karşılaştırmalar yapılmıştır. Daha sonra ebeveyn öz yeterliği, yetişkin ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide bakıcıya güven algısının düzenleyici rolü incelenmiştir. Akabinde, bu değişkenler arasındaki ilişkilerde annenin yaşı, çocuk sayısı, çalışma yılı, medeni durumu genel güven algısı ve çocuğa bakım veren

kişinin aile içinden mi yoksa aile dışından mı olduğu gibi sosyodemografik değişkenlerin etkisi incelenmiştir.

A. Değişkenler Arası Korelasyonlara İlişkin Analiz

Araştırma sonucunda, annelerin öz yeterlik inanç düzeylerini ölçmek amacıyla kullanılan EÖÖ ile ayrılma kaygılarını ölçek amacıyla uygulanan YAAA arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. Bu doğrultuda, araştırmanın H:1 (*Öz yeterlik ile ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.*) doğrulanmıştır. Bu çalışmanın başlıca hedeflerinden biri, ebeveyn öz yeterlilik değişkeni ile annelerin deneyimlediği yetişkin ayrılma kaygısı değişkeni arasındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Bir başka ifade ile, ebeveyn öz yeterliği ile yetişkin ayrılma kaygısı arasında ters orantılı bir ilişki vardır. Yukarıda bahsedilen değişkenlerin birindeki bir artış diğerinde bir azalmaya veya tersi şekilde, birindeki bir azalış diğerinde bir artışa yol açmaktadır. Ebeveyn öz yeterlik inancı ile ayrılma kaygısı arasında negatif ve anlamlı bir ilişki olduğu yönündeki bulgunun literatür ile uyumlu olduğu görülmektedir.

Literatür incelendiğinde annelerin öz yeterlik ile psikolojik iyi oluş ve duygusal dayanıklılık arasındaki bağlantıyı destekleyen benzer pek çok çalışma mevcuttur (Kim ve Lee, 2014; Kurt ve Aslan, 2020; Speight, 2009; Zakeri vd., 2010). Öz yeterlik ve kaygı arasındaki güçlü ilişkiyi oraya koyan çalışmalardan biri (Mark-Ribiczey, 2016) ise ebeveyn öz yeterlik düzeyinin yüksek oluşunun düşük kaygıyı beraberinde getirdiğini belirterek ebeveyn öz yeterlik düzeyinin duygu düzelleme ve ebeveynlik rolünden duyulan tatminle ilişkili olduğunu eklemiştir.

Kadın kabin memurları farklı tarihli araştırmalarda öngörülemeyen uçuş görev tebliğlerinin, evden ve aileden ayrılma duygusunu yoğun şekilde tetikleyerek duygu düzenlemeyi güçleştirdiğini; yatı seferlerinin yoğun olduğu haftalarda ise çocuklarıyla yeterince zaman geçirememenin annelik rolünün yeterliliği konusunda kendilerini şüpheye düşürdüğü ve yeterince iyi olmama korkusuna yol açtığını beyan etmişlerdir. Söz konusu beyanlara ek olarak aile yaşamlarından soyutlanmış, yalnız, kaygılı ve depresif hissettikleri; zorlayıcı duygu durumlarında inançlarının bir eş ve anne olarak gerçekleştirmeleri beklenen

rollerde yetersiz oldukları yönündeki düşüncelerinin annelik öz yeterliği yargısını korumada zorluk çekmelerinde önemli payı olduğu açıklanmıştır (Ballard vd., 2006; Nogues ve Tremblay, 2019). Ren ve Foster (2011)'in Çinli kabin ekipleriyle yaptıkları çalışmanın bulgularının katılımcıların beyanları doğrultusunda yalnızlık, yabancılaşma, yetersiz bir anne ve partner olma fikrinden korku duydukları ortaya koyarak ebeveyn öz yeterlik ile psikolojik iyi oluş arasındaki bağlantıya ilişkin olan yukarıdaki çalışmaları desteklemektedir. Görüldüğü gibi, iş ve aile yaşamındaki güçlükler cinsiyet faktörü çerçevesinde şekillenmektedir. Bir başka araştırmada çocuk sahibi kabin memuru kadınların deneyimledikleri mesleki güçlükler için erkek kabin memurlarından farklı olarak anne ve babanın endişe içinde olması, eş ve çocuklara ilgi için yeterli zaman yaratamama, sevdiklerinin başlarına bir kaza gelmesinden korkma şeklindedir (Yenihan vd.,2018). Sosyal roller ve toplumsal beklentiler göz önünde bulundurulduğunda, kabin memuru annelerin öz yeterlik inancı ve psikolojik iyi oluşları arasındaki bağlantı, sosyal beklenti ve aileiçi çatışmalar sebebiyle erkek kabin memurların deneyimlerinden çok daha fazladır.

Öz yeterlik ve ayrılma kaygısı arasındaki ilişkiye dair yapılan bir araştırmada (Don ve Mickelson, 2014) yüksek ebeveyn öz yeterlik düzeyine sahip anne-babalar düşük kaygı düzeyine sahiptir. Ebeveyn öz yeterliği ile stres arasında zıt yönlü bir ilişkiden söz eden (Bloomfield ve Kendall,2012) bir başka çalışma, düşük öz yeterlik seviyesine sahip ebeveynlerin daha yüksek seviyede stres hissettiğini belirtmektedir. Bir başka araştırmada da bu bulgu desteklenerek iş ya da özel hayatta daha az strese maruz kalan annelerin, annelik öz yeterlik algısının daha güçlü olduğu belirtilmiştir (Machida vd., 2002). Farklı tarihli yapılan çalışmalarda iş-aile çatışmasının kabin memurlarının en majör stres problemi olarak belirtilmektedir. (Greenhaus ve Beutell, 1985; Macdonald vd., 2003; Ren ve Foster 2011; Rajaveraja 2019). İş yaşamındaki stresörlerin de etkisiyle annelik rolünde yetersizlik duyguları oluşan çalışan annelerde söz konusu rolde yeterlilik hissiyatı sağlama gayesi ayrılma kaygısına zemin oluşabilir. Gününün, bazen ise planlama şekline bağlı olarak günlerini ya da haftasının çoğunu belirsiz saatlerde ve evden uzakta geçiren kabin memuru annelerin sorumluluklarla geçirmek durumunda olan anneler, ebeveyn öz yeterlik inançları konusunda güçlük yaşamaları muhtemeldir. Bu çerçevede, düşük öz

yeterliğin stresiyle de annelerin yetişkinler olarak ayrılık durumlarında kaygı deneyimlemeleri de doğaldır. Ebeveynlik öz yeterlik inançları ile ebeveynin duygudurumu arasındaki bağlantının varlığı (Márk-Ribiczey,2016) duygusal ve bilişsel farklı handikaplar arasında kaygı etkisi tartışmasız en geniş olandır; çünkü kaygının barındırdığı tedirginlik pek çok alana ve duyguya nüfuz edebilir.

Literatürdeki bulgular annelik öz yeterlik inancının annenin duygu durumu ile annelik öz yeterlik inancı arasındaki güçlü ilişkinin, kaygı duygusu ile sınırlı olmadığına; fakat onunla bağlantılı olabilecek farklı duygudurum güçlüklerine işaret etmektedir. Bu güçlü ilişkide ebeveynlerin öz yeterlik algısı yüksek ise depresyon, anksiyete, öfke patlamaları (Raudasoja vd., 2023; Soyoğlu, 2019) olumsuz benlik veya stres kaynaklı başka bir güçlük yaşama ihtimali azalmaktadır. Örneğin, Balat (2014) annelerin ebeveyn öz yeterlik ve depresyon düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelediği araştırmasında, annenin depresyon düzeyi ile annenin ebeveynlik öz yeterlilik düzeyi arasında negatif yönde anlamlı bir ilişkinin varlığından söz etmektedir. Kaygı ile depresyonun birbirinden uzak kavramlar olmadığı bilinmektedir ve her ikisi de bireyin duygusal ve zihinsel iyi oluş seviyesini sekteye uğratmaktadır. Annelerin duygusal tepkilerini düzenleme becerilerinin güçlü bir öz yeterlik algısı ile birlikte arttığı sonucuna erişen araştırmalar mevcuttur (Balat vd., 2014; Cindioğlu,2015).

Annenin ayrılma kaygısının da psikolojik iyi oluş için düzenlenmesi, kontrol edilmesi beklenen bir duygu olduğu düşünülür ise ebeveyn öz yeterlik olgusu ile yakından ilintili olduğu açıktır. Buna ek olarak, yüksek evbeveyn öz yerliği gün içinde iş-yaşam adaptasyonu kolaylaştırarak psikolojik iyi oluşu desteklemekte (Biehle ve Mickelson, 2011), sosyal çevre talepleri karşısında bireysel yeterlilik inancını korumayı kolaylaştırmakta ve zorlayıcı durumlar karşısında direnç ve stres toleransının becerilerini güçlendirmektedir (Weaver vd, 2008). Kunseler ve arkadaşları (2014) da bu psikolojik iyi oluş ve ebeveyn öz yeterliği arasındaki ilişkinin çift yönlü olduğundan söz etmektedir. Annelerdeki ayrılma kaygısı arttıkça annelik ile ilgili yeterlilik yargısı zayıflamaktadır (Bilgin, 2022); çünkü bireyin rol ve sorumluluklarına dair yeterlilik inancı, yalnız algı ve tutumlarını içeren bilişsel süreçlerini değil duygusal süreçlerini de belirleyebilmektedir. Bu bağlamda, kendilerine güvenen anneler, tehdit edici durumlarla karşılaştıklarında duygu düzenleme yeteneklerine güvendikleri için

potansiyel stres faktörleri ve zorlayıcı durumlarla başa çıkma ihtimallerini kaygı seviyelerini kontrol altında tutarak ele alabilirler. Yukarıdaki literatür bulgularının aksine, Abuhammad (2020) ise anne kaygısının annelik öz yeterlik düzeyi için bir belirleyici olmadığını ve aralarında bir ilişki olmadığını dile getirmiştir.

Mevcut psikoloji literatürü, annelik öz yeterliğinin annelerin psikolojik durumlarından doğrudan etkilendiğini ortaya koyan araştırmalar barındırmaktadır. Ebeveyn öz yeterlik algısının ebeveynlerin psikolojik işlevselliklerinde rol oynadığı çalışmalarla ortaya konmuştur ve ebeveyn öz yeterliği algısı kişinin annelikle bağlantılı görevlerdeki başa çıkma becerisini etkilediğinden, bu beceri ve öz yeterlik düşükse kişinin kaygı, depresyon, stres deneyimlemesi de yüksek öz yeterliğe kıyasla daha olasıdır. Jones ve Prinz (2005) ebeveyn öz yeterliğinin psikolojik iyi oluşa etkisinin çift yönlü olduğunu ortaya koymuştur. Stresin ve gergin duygudurumun düşük performansla sebebiyet verebilmesi; pozitif duygudurumun ise öz yeterlik inancını yükseltmesi olağandır. Beyhanım (2022) ebeveyn öz yeterlik inancından ebeveyn stresini etkileyen bir etmen olarak söz eder. Bir başka şekilde ifade etmek gerekirse yüksek ebeveyn öz yeterlik inancı ebeveyn stresine karşı koruyucu bir faktördür, denebilir. Kontrol edilebilir seviyede tutulan stres etkisinin ise ayrılma kaygısına yol açmayacağı açıktır. Ebeveyn stresinde artış ebeveyn öz yeterliğinde düşüşe sebep olabilir.

Psikoloji literatürü incelendiğinde suçluluk duygusunun yüksek ebeveyn öz yeterlik yargısına ket vuran negatif bir biliş ve duygu durumu olduğunu psikoloji ortaya konmuştur. Çocuklarına yeterince ilgi gösteremedikleri için suçluluk hissettiklerini bildiren çalışan annelerin, daha düşük ebeveyn özyeterliğine sahip oldukları önceki çalışmalarda belirtilmektedir (Kim vd., 2019; Kuhn ve Carter, 2006; Utaş-Akhan ve Batmaz, 2012). Düzensiz çalışan kadın kabin memurları ise çocukları için doğum günleri, okul etkinlikleri gibi özel günlerde orada olamamanın, çalışıyor olmanın beraberinde bir suçluluk hissi getirmekte olduğuna değinmişlerdir (Balcı, 2018). Kabin memuru kadınlar annelik deneyimi hakkındaki duygularını meslektaşlarıyla paylaştıklarında kabin memurluğu mesleğinin doğası gereği sahip oldukları yaşam tarzının, çalışma hayatının bir parçası olduğunu fark etmeleri bu suçluluk duygusunu hafiflettiğini dile getirmişlerdir. Millward (2006), çalışan annelerin ebeveynliğe geçiş deneyimlerini anlamaya çalışmış ve annelerin doğum izni öncesinde suçluluk

hissettiklerini tespit etmiştir. Genel olarak farklı mesleklerde çalışan kişilerin deneyilediği iş-aile çatışmasında duyguların rolünü inceleyen çok az araştırma vardır (La Graff, 2020). Suçluluk, çalışan ebeveynlerin deneyimlediği duygulardan biridir. Annelikte yetersizlik hissine sebep olarak stresin ve kaygının oluşumunda rol oynayabilir.

Kabin memuru annelerin annelik deneyiminde öz yeterlik ve ayrılma kaygısı ilişkisini merkeze alan bu çalışmada, annenin ayrılma kaygısını etkileyen önemli bir etmenin bakım şekli ve ihtiyaçları değişeceği için çocuk yaşı olduğu düşünülmüştür. Söz konusu doğrultuda, annenin yetişkin ayrılma kaygısı ile çocuğun yaşı arasında bir ilişki olup olmadığına dair H:4 (*Çocuğun yaşı ile annenin ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki vardır.*) analize girmiş ve doğrulanmıştır. Bu çalışmada odak çocuk yaşı 0 ve 9 yaş arasında değişmektedir ve daha büyük çocuğa sahip anneler daha az ayrılma kaygısı deneyimlemektedir. Çocuğun yaşı büyüdükçe, çocuk özgürleştikçe ve anneden bağımsızlaştıkça anneye olan muhtaçlığı da azalmaktadır. Çocuk kendi kendine yetebilir hale gelmektedir. Oysa çocuk küçük yaşlarda daha çok bakıma ihtiyaç duymakta, daimi olarak yanında bakım veren bir kişinin bulunması gerekmekte, anne için çocuğu bırakmak ve ondan ayrılmak güçleşmektedir. Söz konusu sonuç, literatür bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Ayrıca, çocuğun yaşı büyüdükçe annenin yeterlik inancı azalan kaygısının aksine, artmaktadır ki bağlantılı bulgu öz yeterlik ve ayrılma kaygısı arasındaki güçlü ilişkiyi bir kez daha hatırlatmaktadır.

Çocuğun gelişimsel düzeyinin ihtiyaçlarını belirlediği noktasından hareketle, çocuğun yaşının, kadınların annelik rolü ve deneyimi üzerinde önemli etkisi olduğu ortaya konmuştur. Çocuk yaşı ile ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü bir korelasyon mevcuttur. Çocuk yaşı ile anne duygu durumu arasında güçlü bağlantı vardır. Çocuğun yaşının annenin duygu durumu üzerindeki etkisi literatür bulguları ile sabittir. Güncel bir çalışmada küçük çocukları olan anne kabin memurlarının ergenlik çağında çocuğu olan kabin memurlarıyla karşılaştırıldığında tükenmişlik düzeylerinin daha yüksek olduğunu; çocuk büyüdükçe annenin duygusal yükünün azaldığını ortaya koymuşlardır (Tarasova vd., 2018). Bir başka çalışmada daha büyük yaş gruplarına göre, özellikle anasını çağında çocuk sahibi kadın kabin memurlarının iş ve yaşam dengesi

kurmakta zorlandıkları için düşük ebeveyn öz yeterliğe sahip olduğu ve yüksek kaygı sergiledikleri belirtilmiştir (Macdonald, 2003). Çocuğun yaşı büyüdükçe annenin stres seviyesi de azalmaktadır. Geçmiş araştırmalar bu sonucu desteklemektedir (Peleg vd, 2015; Scher ve Sharabany, 2005; Wille, 1998).

Bu araştırmanın korelasyon ilişkisi içeren son varsayım olan H:2 (*Kabin memuru annelerin güven algısı ile ayrılma kaygısı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.*) yapılan analizler sonucu doğrulanmıştır. İletişime ihtiyaç duyduğumuz kadar güven duymaya da ihtiyaç duyduğumuz şüphesizdir. Dahası, güven hayatta kalabilmek için güven duygusuna içgüdüsel olarak eğitilmiş olduğumuz da alan araştırmacıları tarafından kabul gören bir görüştür (Thagard, 2018) ve bu vazgeçilmezliği sebebiyle de duygudurumumuzu düzenlemek üzerindeki etkisi büyüktür. Ayrılma kaygısı literatürde genelde çocuğun dışavurumsal problemleri davranışları üzerinden çalışılmış olup (Dursun ve Bıçakçı, 2015; Jungmin vd., 2018; Song, vd., 2022; Yang ve Moon, 2010) doğrudan bu konu özelinde çalışmaya pek rastlanılmamaktadır; bu anlamda bu tezin sonuçlarının öncü olarak değerlendirilmesi mümkün olabilir.

B. Regresyon Analiz Sonuçları

Araştırmanın temel hipotezi arasında yer alan, kabin memuru annelerin ebeveyn öz yeterliğinin ayrılma kaygısı ile ilişkisinde çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici rolünü incelemek amacıyla (Hayes, 2013) İlişkisel Regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Düzenleyici etkinin varlığından söz edebilmek için bağımsız değişkenler arasında anlamlı ilişkinin olması, bağımlı ve bağımsız değişken arasındaki ilişkide düzenleyici değişkeninin etkisinin olduğu beklenir (Baron ve Kenny, 1986). Bu çalışmada Regresyon analizi sonucunda ebeveyn öz yeterlik düzeyi ile ayrılma kaygısı arasında çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin düzenleyici etkisi bulunamamıştır. Bir başka ifadeyle; analiz sonucunda, H:3 (*Öz yeterlik ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide bakıcıya duyulan güvenin düzenleyici rolü vardır.*) doğrulanamamıştır.

Finansal düzey, bakım veren kişinin niteliklerini belirleyeceğinden annelerin yetişkin ayrılma kaygısı ve annelik öz yeterlik algısı arasında daha yoğun bir ilişki söz konusu olabilir. Ekonomik gelir düzeyi iyi olanların ebeveyn özyeterlik düzeylerinin diğerlerinden daha yüksek olduğu tespit edilmiştir

(Karaçöl, 2021). Bu araştırmaya katılan bireylerin tamamı kabin memurluğu mesleğini aktif olarak icra etmektedir ve aynı gelir seviyesindedir. Ekonomik gelir düzeyi iyi seviyede olan bir grup oldukları için bakıcı hizmeti veya alternatif bakım seçenekleri konusunda kendileri için en azından temel güven şartlarını sağlayacak adayı bulmak noktasında çeşitli imkanlara sahip oldukları düşünülebilir. Söz konusu çıktı finansal özgürlükleri, çocukları için güven duyabilecekleri kişilerden bakım hizmeti almaları için fırsat sağlamaktadır ve güvenilir ve doğru bakıcıyı bulmaları konusunda finansal imkanları mevcuttur şeklinde yorumlanabilir.

Söz konusu bulguya dair bir başka açıklama ise ilk bölümde belirtildiği üzere kabin memuru annelerin öz yeterlik inançları ve ayrılma kaygılarının arasındaki ilişki o denli güçlüdür; çünkü anneler günün sonunda işe gitmek için çocuğu bakması için bir başkasına bırakmak durumundadır. Bu sebeple, kendilerinin yokluğunda çocuğa bakım veren kişinin kim olduğu bu ilişkinin şiddetini değiştirebilecek bir düzenleyici faktöre mahal vermemektedir. Ayrıca, bu araştırmada çocuğa bakım veren kişi ağırlıklı olarak aile bireylerinden oluşmaktadır Ailedışı bakım hizmeti alan katılımcılar için ise iyi seviyedeki finansal düzeyleri kendilerine yeterince güvenli ve doğru kriterleri barındıran bakıcıdan hizmet alma noktasında içlerini rahatlatmaktadır yorumunu yapmak mümkündür.

C. Fark Analiz Sonuçları

1. Çocuk Sayısı

Her çocuğun ihtiyaç duyduğu ebeveynlik rolünün gereklilikleri ve sorumlulukları dolayısıyla, sahip olunan çocuk sayısının, annenin öz yeterlik algısını etkilediği düşünülmüştür. Bu düşünceye paralel olarak, araştırmamızın hipotezlerinden biri H:6 (*Öz yeterlik algısı, çocuk sayısına göre farklılaşmaktadır.*) olduğu üzerinedir. Araştırma sonuçlarına göre, bu hipotez doğrulanmamıştır ve çocuk sayısı ile anne öz yeterliği arasında anlamlı bir ilişki mevcut değildir. Bu çalışmada, tek çocuk sahibi olan kabin memurları 262 kişi (%87.0) iken iki çocuk sahibi kabin memurları 37 kişi (%12.3) ve üç çocuklu kabin memuru 2 kişi (%0.7)'dir. Bu çalışmanın örneklemini oluşturan katılımcılar, ağırlıklı olarak tek çocuk sahibidir. Bu sebeple, çocuk sayısının

annenin öz yeterlik algısında bir fark yaratıp yaratmadığını saptamak bu açıdan mümkün olmamış olabilir. Modern hayatın getirdiği yoğun çalışma yaşamının ve finansal kaygıların da etkisiyle günümüzde, söz konusu örneklem grubundan bağımsız olarak, geçmiş yıllara nazaran sahip olunan çocuk sayısının genel olarak azaldığı da düşünülmektedir.

Öte yandan, Cindioğlu (2015) annelik öz yeterlilik inancı ile sahip olunan çocuk sayısı arasında bir bağlantı saptamıştır. Yapılan farklı çalışmalarda da 2 çocuğa sahip annelerin ebeveynliğe yönelik ilgilerinin daha fazla ve bu doğrultuda öz yeterlik yargısının daha güçlü olduğu görülmüştür (Deleş ve Kaytez, 2022; Seçer vd.,2008). Emre ve arkadaşları (2019) da çocuk sayısına göre annelik öz yeterlik algısının farklılaştığını; annelerin ilk çocuklarında daha sonraki çocuklarına nispeten öz yeterlik inançlarının yüksek olduğunu ortaya koymuştur. Bilgin (2022)'e göre ise ilk çocuğa sahip olan bireyin öz yeterliği ikinci ve üçüncü çocuğa sahip olan bireylere göre daha yüksektir; çocuk sayısı arttıkça ebeveyn öz yeterliğini korumak güçleşmektedir. Bununla birlikte, annelik rolünün önemli bir parçası olan emzirme davranışı için ise artan çocuk sayısı ile birlikte annenin emzirme öz yeterliliği ve emzirme başarısının da yükseldiği ifade edilmektedir (Ergezen vd., 2021). Literatüde çocuk sayısı ve annelik öz yeterliği arasında pozitif yönlü anlamlı bir bağlantı saptayan farklı çalışmalar da mevcuttur (Aksoy ve Diken, 2009; Yeşil vd., 2018). Söz konusu çalışmalar, annenin annelik rolündeki özgüvenli tutumlarının çocuk sayısı ile birlikte güçlendiğini vurgulamaktadır.

2. Çocuğa Bakım Veren Kişi

Çalışan anneler olarak kabin memuru annelerin evden uzakta geçirdikleri sürenin uzun, düzensiz ve belirsiz olması sebebiyle annenin evde olmadığı zamanlarda çocuğa bakım veren kişinin kimliğinin önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, araştırma hipotezleri arasında yer alan H:5 (*Kabin memuru annelerin öz yeterlik inancı, bakım verenin aile içi ya da dışı olmasına göre farklılaşmaktadır.*) geliştirilmiş ve test edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda, söz konusu hipotez doğrulanmıştır.

Araştırmanın son bulgusu olarak, çocuğa bakım veren kişinin kim olduğu annenin öz yeterlik inancını farklılaştırmaktadır. Çocukları için aile içi bakım

alan annelerin öz yeterlik inancı, aile dışı bakım alan annelerinkinden daha yüksektir. Çocuğa bakım veren kişi eş, anne, kayınvalide, dede, teyze veya hala gibi akrabalık bağından gelen kişilerden oluşmakta ise anne öz yeterliği bakıcı ya da komşu gibi aileden olmayan, yabancı kişilere kıyasla daha güvenilir olacaktır. Bu minvalde çocukları için aile üyelerinden birinden bakım alan çalışan annelerin öz yeterlik inancı daha yüksek; ayrılma kaygıları ise daha düşüktür.

Bu araştırmada çocuğa bakım veren 144 kişi (% 47.8) anneanne, babaanne veya dede, 29 kişi eş (%9.6) 13 kişi teyze veya hala (% 4.3 9) 9 kişi komşu (%3.0), 106 kişi ise (%35.2) bakıcıdır. Anneanne, babaanne, dede, eş, teyze ve hala aile içi; bakıcı ve komşu ise aile dışı olarak kategorize edilmiştir. Kabin memuru annelerle yapılan bir başka çalışmanın çocuğa bakım veren kişilerin oranları ile benzer olduğu görülmektedir. Balcı'nın (2018) kabin memurları ile aile çatışması konusundaki araştırmasına göre anne kabin memurlarının evdeki sorumlulukları için yardımcı olan kişiler ağırlıklı olarak (%30) anne, kayınvalide, eş gibi aile bireyinden olurken, bakıcı desteği sağlayanların oranı bu araştırmada olduğu gibi düşük oranda (%7) seyretmektedir. Her iki çalışmada da aile bireylerinden alınan destek bakıcı desteğinden yüksek oranda bulunmaktadır. Kişilerin aile bireylerini daha güvenilir bulmaları doğaldır. Türkiye'de genel itibariyle geniş ailelerde anneanne, babaanne gibi birinci dereceden yakın akrabaların çocuğa bakım görevinde yardımcı rolleri bulunmaktadır (Çelik vd., 2023). Bir başka deyişle, çalışan anneler olarak kabin memurları geleneksel yöntemlerle çocuğun bakımı için bir önceki kuşaktan destek alma eğilimdedir. İnan ve Doğan-Temur (2010) da çocuk bakıcılığını, kreş gibi okul öncesi merkezlerin yaygın olmadığı, akraba gibi yakın çevre desteğinin bulunmadığı ya da annenin kurum yerine doğrudan bir bireyden hizmet almayı tercih ettiği profesyoneller olarak, diğer bir deyişle son seçenek olarak tanımlar; çünkü aile içi bireylerin ebeveynlere daha fazla güven vermeleri doğaldır. Ayrıca, çalışan anneler güvendikleri kişilerden çocuk bakım yardımı almaktak niyetiyle aile dışından kişileri istihdam etmek durumunda kaldıklarında referans talebi, çevreden bilgi alma ve mülakat soruları hazırlama yöntemleriyle güvenlik sorgulaması yapmaktadırlar (Akay ve Şahin Acar, 2021).

Aile içinden çocuk bakım desteği alan katılımcı annelerin öz yeterlik düzeyi aile dışı bakım hizmeti alan annelerden yüksek düzeyde saptanmıştır. Kabin

memuru anneler çalıştıkları zamanlarda evden ve çocuğundan uzakta iken çocuğa bakım veren kişi ile anne arasında akrabalık bağı mevcut ise annelik algısı bütüncül olarak, sosyal destek sayesinde daha yeterli bir anne olduğuna inancını pekiştirmekte ve güçlendirmektedir. Bu sayede çalışan annelerin annelik deneyimi ve rolüne ilişkin yetersizlik düşüncesine sebebiyet veren suçluluk duygusuna karşı koruyucu faktör işlevi gördüğü düşünülebilir. Psikoloji literatürü bu çıkarımı destekler niteliktedir. Sarısoy-Aksüt (2022) annenin çevresindeki sistemdeki aile üyelerini, arkadaşları, akrabaları annenin öz yeterlik çabaları desteklemesi beklenen bir sosyal atmosfer olarak söz eder. Bu sayede annenin öz yeterliğinin perçinlenmesi beklenmektedir. Sorgun (2021)'un çalışmasında hamilelikte aileden algılanan sosyal desteğin bile doğum sonrası ebeveyn öz yeterliğini yordayıcı etkisi olduğu görülmüştür. Kumatia ve Quartey (2021)'un farklı meslek gruplarından çalışan annelerle yaptıkları çalışmaya göre annelerin önceliklerinin kendilerinin yokluğunda çocuklarının ihmal ve istismar edilmeyeceğine dair güven duymak olduğu gün ışığına çıkmıştır. Bu hayati kriter göz önünde bulundurulduğunda; anne, kayınvalide, eş gibi aile bireylerinin bakıcı, komşu gibi kişilere göre verdiği güven açıktır.

Geniş ailelerdeki sosyal ağ, anneye rehberlik ve yardım etmekte, anneyi cesaretlendirmekte, sorumluluklarına ortak olmakta ve dolayısıyla annenin yeterlik duygusunu güçlendirmektedir. Abuhammad (2020) anneye sağlanan sosyal desteğin annelik öz yeterlik algısını perçinleyici rolünün tespit etmiştir. Benzer bir başka çalışmada sahip olduğu aile fertlerinin ve arkadaşların daha destekleyici tutum sergilediği annelerin ebeveynliğe rolüne adaptasyonda daha huzurlu davranabildiği, algılanan ebeveyn öz yeterlik skorlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur (Mihelic vd., 2016). Ong ve arkadaşları (2014) yenidoğan bakımına ilişkin ebeveyn öz yeterlik inancının, sosyal destek ile pozitif korelasyon içinde olduğunu açıklamışlardır. Diğer bir çalışmada ilk kez anne olmuş kadınların algıladığı sosyal destek, ebeveyn öz yeterliği ve doğum sonrası depresyon deneyimleri mercek altına alınmış, altı haftalık bebek sahibi annelerin depresyon puanlarının sosyal destek ile negatif, algılanan ebeveyn öz yeterlik puanları ile ise olumlu yönde anlamlı bir korelasyon olduğu ortaya konmuştur (Leahy-Warren vd., 2012). Aile desteğinin ebeveyn öz yeterliğini artırarak düşük depresyon puanları ile ilişkilendiği görülmüştür. Boylamsal bir çalışmada

kucaklayıcı sosyal çevre ile doğum sonrası depresif duygudurum semptomlarının algılanan ebeveyn özyeterliliğinin aracı etkisinin olduğuna dair çıktılar yüksek derecede aile desteğinin annenin ebeveyn öz yeterliliğinin daha yüksek ve doğum sonrası depresyon skorlarının daha düşük oluşuyla bağlantısını göstermiştir. (Haslam vd., 2006). Buradan hareketle denilebilir ki anne olan kadınların sosyal çevrelerinden gördükleri desteklerici tavır ve tutumlar attıkça öz yeterlik inançları ve psikolojik iyi oluş düzeyleri yükselmektedir.

Destekleyici sosyal yardımın ve kucaklayıcı sosyal çevrenin, annelik öz yeterlik algısının önemli bir parçası olan emzirme öz yeterliliğini önemli ölçüde yükselttiği de literatürdeki güncel çalışmalarla ortaya konmuştur (Hai Ngo vd., 2019; He vd.,2022). Evlilikte annenin algıladığı sosyal destek, annelik öz yeterlik inancının bir yansıması olarak emzirme öz yeterliliği üzerinde iyileştirici bir etkisi olduğu öngörülmektedir (Çankaya ve Ataş, 2022).

Bu çalışmada annenin yokluğunda çocuğa bakım veren kişi % 9,6 oranında baba olarak işaretlenmiştir. Babaların destekleyici ilgilerinin, annelerin öz yeterliliğini artırırken annenin stresini azalttığı araştırma sonuçlarıyla sabittir (Çankaya ve Ataş, 2022). Çocuğa bakım veren ebeveyn sayısı da önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Balat (2014) tek ebeveynli ailelerde annenin aktif olarak iş yaşamında bulunmasının, daha güçlü öz yeterlik algılarıyla direkt ilişkili olduğunu bulmuştur. Bu nedenle babaların destekleyici varlığı bebeğin bakımın sağlanmasına katılması, eşine ve yeni doğan çocuklarına destek olmalarına yönelik tedbirlerin alınması önerilmektedir (Shirazi vd., 2022). Özetle, destekleyici sosyal çevrenin ve aile içi güvenin anne için ebeveynlik rolünde kendine güvenini arttırdığı ve annenin duygusal iyi oluşuna katkı sağladığı literatür bulgularıyla sabittir.

3. Annenin Yaşı

Annenin yaşının annelik yargısını belirleyici bir faktör olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle, H:7 (*Öz yeterlik algısı, annenin yaşına göre farklılaşmaktadır.*) bu araştırmanın hipotezlerinden biridir ve analiz sonuçlarına göre, doğrulandığı ortaya konulmuştur.

Bu çalışma kapsamında katılımcıların demografik sorulara verdikleri yanıtlar incelenmiştir. Katılımcıların %46'sı 35 yaş ve altında, %53'ü ise 35

yaşın üzerindedir. Katılımcıların yaş ortalaması 37.6 olarak elde edilmiştir. Bu sonuç katılımcı annelerin çoğunun 35 yaşın üzerinde olduğunu göstermektedir.

Bu çalışmada yaş ve anne öz yeterliği arasında bir fark ilişkisi saptanmıştır. Annelerin kendilerine duyduğu güven ile buldukları yaş arasında bir ilişki bulunmaktadır; yaş ilerledikçe yaşam tecrübesinin artmaktadır. Bu araştırma kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre, yaşın anne öz yeterliğine etkisinin yanı sıra annelerin ayrılma kaygısını ve güven algılarını da farklılaştırdığı saptanmıştır. 35 yaş üzerindeki annelerin yaşam tecrübesi annelik öz yeterlik yargılarını güçlendirirken ayrılma kaygılarını ise azaltmaktadır. Genel güven algıları ve bakım verene dair güven algıları da 35 yaş üzerindeki annelerde daha yüksektir.

Literatürde bu araştırmanın bulgularını destekler nitelikteki çalışma sonuçları mevcuttur. Demirdöven ve Özyürek (2023) de anne yaşıyla ebeveynlik öz yeterliği arasında anlamlı bir farkın mevcudiyetini bildirmişlerdir. Yeşil ve arkadaşları (2018) 41 yaşın üzerindeki ebeveynlerin öz yeterlik inançlarının daha yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yaş ve ebeveynlik öz yeterliğinin incelendiği sağlık çalışanları özelinde gerçekleştirilen bir başka çalışmada da sağlık çalışanları katılımcılardan yaşı büyük olan annelerin ebeveyn özyeterlilik düzeylerinin daha yüksek olduğu dile getirilmiştir (Karaçöl, 2021). Bu bulgunun aksine, ebeveyn öz yeterlik algısının annenin yaşına göre farklılaştığından söz eden Márk-Ribiczey, Miklósi ve Szabó (2016) ise yaşı büyük olan annelerin ebeveyn öz yeterlik algılarının düşük olduğunu belirtmişlerdir.

Öte yandan Emre ve arkadaşları (2019) anne yaşının ebeveynlik öz yeterliğinde fark meydana getirmediği saptamışlardır. Kotil (2010) ve Balat (2014) da çalışma sonuçlarıyla, annenin öz yeterlik yargısıyla yaş arasında bir ilişkinin olmadığı bulgusuna erişmişlerdir. Ayrıca ebeveynlik öz yeterliğinde yaşın tek başına belirleyici bir etmen değil iken farklı etmenler ile birleşerek ortak etkisi yarattığı düşünülebilir. Ayrıca, anne ayrılma kaygısının anne yaşına göre farklılaşmadığı (Scher ve Sharabany, 2005) da literatür bulguları arasında yer almaktadır.

D. İlave Analiz Sonuçları

Araştırmacının merakı doğrultusunda ebeveyn öz yeterliği ile ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide genel güven algısının düzenleyici rolü de incelenmiş ve düzenleyici etki bulanamıştır; ancak bakıcılardan çocuk bakım hizmeti alan anneler için yukarıdaki ilişkide düzenleyici etki anlamlı olarak saptanmıştır. Söz konusu bulgu, bakım verenin kim olduğunun önemli olduğu şeklinde yorumlanabilir. Bakıcıdan bakım alan annelerde genel güven algısı yüksek ise öz yeterlik inancının daha yüksek, ayrılma kaygısı ise daha düşük olarak saptanmıştır. Düşük güven algısı için ise böyle bir etkileşim söz konusu değildir. Sonuç itibari ile bakıcıdan bakım alan kabin memuru annelerin ebeveyn öz yeterlik düzeyleri ile yetişkin ayrılma kaygıları arasındaki ilişkide genel güven algısının düzenleyici etkisi anlamlıdır. Özmete ve Gönen (1997) ortaya koymuştur ki güvenilir kişilerle çevrili olduğuna dair inanç, kişinin yaşamdan aldığı tatmin duygusunun daha yüksek olmasını sağlarken güven duymadığı bir ortamda yaşamak kişiler üzerinde yüksek strese ve başta kaygı olmak üzere zorlayıcı duygulara neden olabilmektedir. Aile dışı kategoride yer alan diğer bir alt küme komşularından bakım desteği alan annelerdir ki bu anlamlı ilişki onlar için söz konusu değildir; saptanan bu farklılık, anne-komşu ilişkisinde de çalışan ve iş veren ilişkisinden ziyade sosyal bağların mevcudiyeti ile açıklanabilir.

VI. SONUÇ VE ÖNERİLER

Sonuç olarak; çalışan anneler olarak Türkiye'de ikamet eden kabin memuru annelerle yapılan bu çalışmada, kabin memuru annelerin annelik öz yeterlik inancı ile ayrılma kaygıları arasında negatif yönlü bir korelasyon olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Öte yandan, gerçekleştirilen düzenleyici etki analizlerine göre ise ebeveyn öz yeterliği ile yetişkin ayrılma kaygısı arasındaki ilişkide annenin mesai saatleri içinde çocuğa bakım veren kişiye duyulan güvenin bu ilişki üzerinde düzenleyici etkisi gözlemlenememiştir.

Bununla birlikte kabin memuru annelerin annelik öz yeterliği üzerinde çocuklarına bakım veren kişinin kim olduğunun ve ne kadar güvenilir algılandığının önemli bir parametre olduğu saptanmıştır. Kabin memuru annelerin öz yeterlik inancı, bakım verenin aile içi ya da dışı olmasına göre farklılaşmaktadır. Çocuğa bakım veren kişi eş, anne, kayınvalide, dede, teyze ve hala gibi aile içinden ise annenin öz yeterlik düzeyi bakım veren kişinin bakıcı ve komşu gibi yabancı olduğu annelere göre daha yüksek; ayrılma kaygılarının ise daha düşük düzeyde olduğu saptanmıştır. Özetle, çocuğa bakım veren kişinin kim olduğunun annenin öz yeterlik düzeyi üzerinde etkisi vardır. Çocuk sayısının annelik öz yeterliğini farklılaştırmazken; annenin yaşının ebeveyn öz yeterlik düzeyi, ayrılma kaygısı düzeyi ve güven algıları üzerinde anlamlı bir fark yarattığı tespit edilmiştir.

Kabin memuru annelerin mesleklerini icra etmek için psikolojik iyi oluşları elzemdir. Bu açıdan, kabin memuru annelerin öz yeterlik inançlarının yetişkin ayrılma kaygıları arasında tespit edilen ilişki, kabin memuru annelerin psikolojik iyi oluşları üzerindeki etkisini tartışmasız olarak ortaya koyduğunun kanıtıdır. Bu doğrultuda havayolu şirketi yöneticilerinin, havacılık psikologlarının ve insan kaynakları çalışanlarının çocuk sahibi kadın kabin memurlarının uçuş programlarının planlanması hususuna yapıcı ve yenilikçi yaklaşımları çalışanlarının örgütsel motivasyonu, iş tatmini ve motivasyon alanlarında da iyileştirme sağlayacağı düşünülmektedir. Örneğin; yarı zamanlı uçuş imkanı

tanımlarının, uçuş saatleri ile ilgili düzenlemeler yapmalarının, yıllık izin ve tatil günü hak edişlerinin annelere uygun şekilde düzenlemelerinin, iş-yaşam dengesi üzerinde olumlu ve yapıcı bir etkisi yaratabileceğine inanılmaktadır.

Günümüzde öz yeterlik inançları, birer yetişkin olarak ayrılma kaygıları ve mesai saatleri içinde çocuklarının bakımıyla ilgilenen kişiye dair güven algılarının çalışan annelerin psikolojik iyi oluşlarındaki önemini daha iyi kavramak ve ortaya koymak adına; daha kapsamlı, daha fazla katılımcılı ve boylamsal araştırmaların psikoloji literatürüne katkı sağlayacağına inanılmaktadır.

Bu çalışmada erişilen bulgular doğrultusunda;

- Bu araştırma, çalışan kadınlar olarak kadın kabin memurlarının annelik deneyimi üzerinedir. Sonraki çalışmalara babalar da dahil edilerek ikili ebeveyn rolleri ve evlilik kalitesinin etkisine bakılabilir.
- Bakıcılar ve annelerin arasındaki ilişki bakıcının nitelikleri ve kaç yıldır çalıştığı değişkenleri de eklenerek, hane içindeki diğer üyeleri de kapsayacak şekilde bir aile sistemi araştırması içinde çalışılabilir.
- Bakıcı hizmeti alan ve ailesinden bakım desteği alan çalışan annelerin psikolojik iyi oluşları suçluluk duygusu özelinde incelenebilir.
- Yerli ve yabancı bakıcılardan çocuk bakım hizmeti alan annelerin öz yeterlik inançları ve ayrılma kaygıları karşılaştırmalı olarak çalışılabilir.
- Uçuş ekipleri olarak, pilot ve kabin memuru anneler karşılaştırmalı olarak ebeveyn öz yeterlik ve ebeveyn ayrılma kaygısı değişkenleri açısından bir bütün olarak incelenebilir.
- Finansal düzey, çalışan annelerin bakım aldığı kişilerin niteliklerini belirleyeceğinden annelerin kaygı ve öz yeterlik yargısı, vardiyalı çalışan ve sosyo-ekonomik düzeyi düşük annelerden oluşan katılımcılarda incelenebilir.
- Kültürün annenin öz yeterliği ve güven algısı üzerindeki etkisi incelenebilir.

- Çocuk yaş skalası kısıtlanarak yenidoğan bebek anneleri için emzirme özyeterliğinin incelenmesinin literatüre katkı sağlayacağı düşünölmektedir.

VII. KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- AMERİKAN PSİKİYATRİ BİRLİĞİ. (2014). **Ruhsal Bozuklukların Tanısal Ve Sayımsal El Kitabı (DSM-5), Tanı Ölçütleri El Kitabı**, (Çev: Köroğlu, E.), Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- BANDURA, A. (1997). **Self-efficacy: The exercise of control**. New York: W.H. Freeman and Company.
- BANDURA, A. (1986). **Social Foundations Of Thought And Action: A Social Cognitive Theory**, Englewood Cliffs, NJ: Prentice Hall.
- BINDA, W., CRIPPA, F. (2000). **The Changing Family and Child Development**, C. Violato, E. Oddone-Paolucci (Eds.), ‘**Parental Self-Efficacy and Characteristics of Mother and Father in the Transition to Parenthood**, (s. 117–131), Routledge, 1. Baskı.
- BRONFENBRENNER, U., MORRIS, P.A. (2006). **The Bioecological Model of Human Development**. R. M. Lerner, W. Damon (Eds.), **Handbook of Child Psychology (793-828)**, Hoboken, NJ: Wiley, 6th Edition.
- ÇETİNGÜÇ, M., (2018). **Havacılık ve Uzay Psikolojisi**. İstanbul, Nobel Akademik Yayıncılık, 3. Baskı.
- DESROSIERS, A., EMLER, A. C. (1997). **Airlines, Flight Attendants, And Dependent Care. Regional Research Institute For Human Services**, Portland State University, Portland.
- ELKIND, D.(1978). **Erik Erikson: İnsanda Gelişimin 8 Evresi**. Çev. Ali Dönmez. Dialogue, Cilt 11, Sayı 1, ss.3-13. (2009).
- GEORGE, D., MALLERY, P. (2019). **IBM SPSS Statistics 26 Step by Step A Simple Guide and Reference**. New York, Imprint Routledge.16th Edition.

- GRZYWACZ, J. G. (2016). **Shift Work and Its Implications for Everyday Work and Family Life: A Foundation and Summary**, Iskra-Golec, J. Barnes-Farrell, P. Bohle (Eds.), **Social and Family Issues in Shift Work and Non Standard Working Hours** (pp. 3–17), Springer International Publishing.
- KOÇYİĞİT, M. (2018). **Halkla İlişkiler ve Kurumsal Sosyal Sorumluluk**, Eğitim Yayınevi, Konya.
- MASLACH, C., GOMES, M. E. (2006). **Overcoming Burnout**. R. M. MacNair (Ed.) **Psychologists For Social Responsibility, Working For Peace: A Handbook of Practical Psychology and Other Tools** (pp. 43–49). Impact Publishers/New Harbinger Publications.
- OMAY, U. (2015) .**Çalışma Sosyolojisi**, T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 2702, (Ed. Zerrin Sungur), Eskişehir, s. 156.
- RIBEIRO-SILVA, F., ROTENBERG, L., FISCHER, F. M. (2016). **Irregular Work Shifts and Family Issues**, Iskra-Golec, J. Barnes-Farrell, P. Bohle (Eds.),“**The Case of Flight Attendants, Social and Family Issues in Shift Work and Non Standard Working Hours**” (pp. 137–150). Springer International Publishing.
- ROTENBERG, K.J. (2010). **The conceptualization of interpersonal trust: A Basis, Domain, and Target Framework**. K. J. Rotenberg (Ed). **Interpersonal Trust During Childhood And Adolescence**. (pp. 8–27). New York: Cambridge University Press.
- SCHUNK, D. H., PAJARES, F. (2009). **Self-Efficacy Theory**. K. R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), **Handbook Of Motivation At School**, New York, Routledge. 35-53.
- SUNAR, D. (2013). **Kentli Türk Ailelerinin Üç Neslinde Annelerin, Babaların Çocuk Yetiştirme Pratikleri ve Benlik Saygısı**, S. Bekman ve A. Aksu-Koç (Eds.), **İnsan Gelişimi, Aile ve Kültür: Farklı Bakış Açıları** (pp. 173–190). İstanbul: Koç Üniversitesi Yayınları.
- YILDIRIM, A., ŞİMŞEK, H. (2021). **Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri**, Seçkin Yayıncılık, 12. Baskı.

MAKALELER

- ABUHAMMAD, S. (2020). ‘‘Predictors of maternal parenting self-efficacy for infants and toddlers: A Jordanian study’’, **PLoS One**, cilt 11, sayı 15, ss. 1-10.
- ADHIKARI, H. (2012). ‘‘Anxiety and Depression : Comparative Study between Working and Non-Working Mothers’’, **Global Journal of Human Social Science (USA)**, cilt 12, sayı 12, ss.1-6.
- AKALIN, A. (2007). ‘‘Hired as a Caregiver, Demanded as a Housewife Becoming a Migrant Domestic Worker in Turkey’’, **European Journal of Women s Studies**, cilt 3, sayı 14, ss. 209-225.
- AKAY, N., ŞAHİN ACAR, B. (2021). ‘‘Çocuk Bakıcısı ile Ailenin İlişkisi’’, **Türk Psikoloji Yazıları**, cilt 47, sayı 24, ss. 97-111.
- ATACA, B. (2013). **Türk Aile Yapısı ve İşleyişi**, S. Bekman ve A. Aksu-Koç (Eds.), **İnsan Gelişimi, Aile ve Kültür: Farklı Bakış Açıları** (pp. 155–172). İstanbul, Koç Üniversitesi Yayınları.
- ATA, N. (2021). ‘‘Türkiye’de Havacılık Psikiyatrisi ve Psikolojisi’’, **Lokman Hekim Dergisi**, cilt 11, sayı 1, ss. 160-172.
- AKTAŞ, E. F., YILDIRIM, İ. (2022). ‘‘Eş Desteği, Kardeş İlişkisi, Akran İlişkisi ve Ebeveyn Öz-Yetkinliğinin Ebeveyn-Ergen İlişkisine Etkisi’’, **Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 51, sayı 2, ss. 1012-1042.
- AKSOY, V., DİKMEN, İ.H. (2009). Annelerin Ebeveynlik Öz Yeterlik Algıları ile Gelişimi Risk Altında Olan Bebeklerin Gelişimleri Arasındaki İlişkiyi İnceleyen Araştırmalara Bir Bakış. **Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi**, cilt 10, sayı 1, ss. 59-68
- BALAT G. U. (2014). ‘‘Okul öncesi dönemde çocuğu olan annelerin özyeterlilik ve depresyon düzeylerinin incelenmesi’’, **International Journal of Human Sciences**, cilt 11, sayı 2, ss. 661-677.

- BALAT G. U, SEZER T, TUNÇELİ H. İ. (2014). “Okul Öncesi Eğitim Kurumuna Devam Eden Çocukların Annelerinin Öz Yeterlilik ve Öfke Düzeylerinin İncelenmesi”, **Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 4, sayı 29, ss. 47-63.
- BALLARD, T.J., CORRADI, L., LAURIA L., MAZZANTI C., SCARAVELLI G., SGORBISSA, F. ROMITO P., VERDECCHIA A. (2004). “Integrating Qualitative Methods Into Occupational Health Research: A Study Of Women Flight Attendants”, **Occupational and Environmental Medicine**, cilt 61, sayı 2, ss, 43-50.
- BALLARD, T. J., ROMITO, P., LAURIA, L., VIGILIANO, V., CALDORA, M., MAZZANTI, C. (2006). “Self Perceived Health and Mental Health Among Women Flight Attendants”, **Occupational and Environmental Medicine**, cilt 63, sayı 1, ss. 33-38.
- BANDURA, A. (1977). “Self-Efficacy: Toward A Unifying Theory Of Behavior Change”, **Psychological Review**, cilt 84, ss. 191-215.
- BATUR, M. S., SAYLIK, A. (2022). “İş Yaşam Dengesinin Yordayıcısı Olarak Tükenmişlik: Türkiye’de Halk Eğitimi Merkezi Müdürleri Üzerine Bir Çalışma”, **Trakya Eğitim Dergisi**, cilt 12, sayı 1,ss. 381-395.
- BARNHART, M., HUFF, A. D. VE COTTE, J. (2014). “Like A Member of the Family: Including and Excluding Paid Caregivers in Performances of Family”, **Journal of Marketing Management**, cilt 30, sayı 15, ss.1680– 1702.
- BERNATH, M. S., FESHBACH, N.D. (1995). “Children's Trust: Theory, Assessment, Development and Research Directions”, **Applied and Preventive Psychology**, cilt 4, sayı 1, ss. 1-19.
- BLOOMFIELD L, KENDALL S. (2012). “Parenting Self-Efficacy, Parenting Stress and Child Behaviour Before and After a Parenting Programme”, **Primary Health Care Research Development**, cilt 13, sayı 4, ss.364-72.

- BİNGÖL, O. (2014). “Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye’de Kadınlık”, **Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi**, cilt 2014, sayı 3, ss.108-114.
- BORA, A. (2012). **Toplumsal Cinsiyete Dayalı Ayrımcılık**, K. Çayır ve M. Ayan Ceyhan (Der.), **Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar** (ss. 175-187), İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 1. Baskı.
- BOWLBY, J. (1988). “Developmental Psychiatry Comes Of Age”, **Am J Psychiatry**, cilt 145, ss. 1-10.
- CASTROA, M., CARVALHAİSB, C., TELESC, J. (2015). “Irregular Working Hours And Fatigue Of Cabin Crew”, **National Library of Medicine**, sayı 51, ss. 505-511.
- CHATZITHEOCHARI, S., ARBER, S. (2009).“Lack Of Sleep, Work And The Long Hours Culture: Evidence From The Uk Time Use Survey”, **Work, Employment and Society**, cilt 23, sayı 1, ss.30–48.
- CHEN, C., CHEN, S. (2012). “Burn out and Work Engagement Among Cabin Crew: Antecedents and Consequences”, **Internatıal Journal of Aviation Psychology**, cilt 22, sayı 1, ss.41–58.
- CHUNG, C.T., CHUNG, U.L. (2009). “An Exploraton of Quality of Life and Related Factors among Female Flight Attendants”, **Journal of Nursing Research**, cilt17, sayı 3, ss.212–220.
- CHUNG, G.H., LEE, H., LEE, J., LEE, K. (2015). “A Mediatıonal Model of School Involvement, Knowledge About A Child’s School Life and Parental Efficacy among South Korean Mothers”, **Journal of Child and Family Studies**, cilt 24, sayı 4, ss. 899-908.
- COSTELLO, E.J., MUSTILLO, S., ERKANLI A., KEELER, G., ANGOLD, A. (2003). “Prevalence and Development of Psychiatric Disorders in Childhood and Adolescence”, **Arch Gen Psychiatry**, cilt 60, sayı 8, ss. 837-844.
- CYRANOWSKI, J. M., SHEAR, M. K., RUCCI, P., FAGIOLINI A., FRANK, E, GROCHOCINSKI, V.J... (2002). “Adult Separation Anxiety:

Psychometric Properties of a New Structured Clinical Interview” **J Psychiatr Res**, cilt 36, ss.77–86.

ÇANKAYA, S., ATAŞ, A. (2022). “The Relationship Of Breastfeeding Self-Efficacy With Relationship Satisfaction And Family Function İn Mothers During The First Year Postpartum”, **Early Child Development and Care**, cilt 192, sayı 16, ss. 2615-2628.

ÇELİK, K., BEŞPINAR, F.U., ERTEN, E. (2023). “Türkiye’de Çocuk Bakıcılarının Ebeveynle İlişkisel Ekseninde Şekillenen Bakım Emeği Deneyimleri”, **İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi**, cilt 43, sayı 1, ss. 68–83.

ÇINAR, M. E. (1994). “Unskilled Urban Migrant Women and Disguised Employment: Home-working Women in Istanbul, Turkey”, **World Development**, cilt 22, sayı 3, ss. 369-380.

DAMASKE, S. (2013). “Work, Family, and Accounts of Mothers’ Lives Using Discourse to Navigate Intensive Mothering Ideals”, **Sociology Compass**, cilt 7, sayı 6, ss.436–444.

DELEŞ, B. VE KAYTEZ, N. (2022). “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Anne Babaların Çatışma Durumları ve Öz Yeterlik Algılarının İncelenmesi”, **Çocuk ve Gelişim Dergisi**, cilt 5, sayı 9, ss. 67-77.

DEMİRDÖVEN, B., ÖZYÜREK , A. (2023). “Okul Öncesi Çocuğa Sahip Annelerin Ebeveyn Öz Yeterliklerinin İncelenmesi”, **Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 38, sayı 18, ss. 539-554.

DEMİRHAN, S.(2019). “Kabin Memurluğunun ‘Havada Kalan’ Tarihi ve Mesleğin Cinsiyetli İnşası” **Akdeniz Kadın Çalışmaları ve Toplumsal Cinsiyet Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss. 19-47.

DON, B.P., MICKELSON, K.D.(2014). “Relationship Satisfaction Trajectories Across the Transition to Parenthood Among Low-Risk Parents” **Journal of Marriage and Family**, cilt 76, sayı 3 ss. 677-692.

DONNELLY, K., TWENGE, J. M., CLARK, M. A., SHAIKH, S. K., BEILER-MAY, A., CARTER, N. T. (2016). “Attitudes Toward Women’s

- Work And Family Roles In The United States’’, **Psychology of Women Quarterly**, cilt 40, sayı 1, ss. 41–54.
- DURDUN Ş, BIÇAKÇI M. (2015). ‘‘Bir-Üç Yaş Arası Bebeğe Sahip Annelerin Annelik Becerilerinde Öz Yeterliliklerinin İncelenmesi’’, **Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss. 613-628.
- ELLINGSAETER, A. L., GULBRANDSEN, L. (2007). ‘‘Closing the Childcare Gap: The Interaction of Childcare Provision and Mothers' Agency in Norway’’, **Journal of Social Policy**, cilt 36, sayı 4, ss.649 - 669.
- ELLINGSAETER, A. L., PEDERSEN, E. (2015). ‘‘Institutional Trust: Family Policy and Fertility in Norway’’, **Social Politics**, cilt 23, sayı 1, ss. 119–141.
- EMRE, O., ULUTAŞ, A., AYANOĞLU, M., KAÇMAZ, C. (2019). ‘‘Türkiye’de Yaşayan Göçmen Suriyeli Annelerin Çocuk Eğitimi Yeterliliği Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi’’, **Bilimsel Eğitim Araştırmaları Dergisi**, cilt 3, sayı 2, ss.74-90.
- ERBAY, N., ANNAÇ-GÖV, S. (2022). ‘‘Türkiye’de Yayınlanan Uçuş Görevlilerine İlişkin Ulusal Tezlerin İçerik Analizi’’, **Gaziantep University Journal of Social Sciences**, cilt 21, sayı 1, ss. 250-263.
- ERGEZEN, Y., EFE, E., ÇALIŞKAN-ÖZDÖL, F., DİKMEN, Ş. (2021). ‘‘Doğum Sonu Dönemde Annelerin Emzirme Öz-Yeterlilik Alguları İle Emzirme Başarıları Arasındaki İlişki’’, **Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi**, cilt 14, sayı 3, ss. 217-223.
- FARAJI, H., ÖZEN, Z. D. (2022). ‘‘Yetişkin Ayrılık Anksiyetesinin, Ayrılık Anksiyetesi İle Beliren Yetişkinlikte Bireyleşme Düzeyi Arasındaki Aracı Rolü’’, **Mavi Atlas**, cilt 10, sayı 1, ss.47-69.
- FIELD, A. (2000). ‘‘Discovering Statistics using SPSS for Windows’’, **Sage Publications London**, cilt 3, sayı 3, ss. 1-3.
- FILIPIEVA, T. (2012). ‘‘Psychology of Flight Attendant's Profession’’, **Psychology in Russia: State of Art**, cilt 5, sayı 1, ss. 335-346.

- FUNG, W. K., CHUNG, K. H., LAM, C. B. (2021). ‘‘Parental Self-Efficacy: Examining Its Mediating and Reciprocally Predictive Roles in Supportive Emotion Socialization’’, **Family Process**, cilt 61, sayı 2, ss. 779-791.
- GAO, L. L., SUN, K., CHAN, S. W. C. (2014). ‘‘Social Support and Parenting Self- Efficacy Among Chinese Women in the Perinatal Period’’, **Midwifery**, cilt 30, sayı 5, ss. 532-538.
- GIALLO, R., COOKLIN, A., DUNNING, M., SEYMOUR, M. (2014). ‘‘The Efficacy of an Intervention for the Management of Postpartum Fatigue’’, **Journal of Obstetric, Gynecologic & Neonatal Nursing**, cilt 43, Sayı 5, ss. 598-613.
- GREENHAUS, J. H., BEUTELL, N. J. ‘‘Sources of Conflict between Work and Family Roles’’, **The Academy of Management Review**,cilt 10, sayı 1, ss. 76-88.
- GÖKTÜRK, B. (2017). ‘‘Halkla İlişkilerde Güven Kavramının Önemi’’, **Yalova Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 13, sayı 8, ss. 76-89.
- GORLICH, Y., STADELMANN, D. (2020). ‘‘Mental Health of Flying Cabin Crews: Depression, Anxiety, and Stress Before and During the COVID-19 Pandemic’’, **Frontiers in Psychology**, cilt 21, sayı, 11, ss. 581496.
- GÜNEŞ, C., BİRECİKLİ, Ş. Ü., YILDIRIM, Z. (2017). ‘‘Çalışan Kadının Çocuk Bakım Tercihi: Havuzlanmış Verilerle Kesikli Tercih Modellerinin Karşılaştırılması’’, **Sosyal Güvenlik Dergisi**, cilt 7, sayı 1, ss.123–144.
- GÜRSOY, F.,YILDIZ BIÇAKCI, M. (2007). ‘‘A Comparison of Parental Attitude Perceptions in Children of Working and Nonworking Mothers’’, **Social Behavior and Personality**, cilt 35, sayı 5, ss.693–706.
- HAI-NGO, L.T., HSUEH-FEN C., MEEI-LING, G., CHIEH-YU, L. (2019). ‘‘Breastfeeding Self-Efficacy And Related Factors İn Postpartum Vietnamese Women’’, **Midwifery**, sayı 70, ss. 84-91.

- HASLAM, D.M., PAKENHAM, K.I., SMITH, A. (2006). “Social Support And Postpartum Depressive Symptomatology: The Mediating Role Of Maternal Self-Efficacy”, **Infant Mental Health Journal**, cilt 27, sayı 3, ss. 276-291.
- HAZAZ-BERGER, H., YAIR, G. (2011). "The Social Structure of the Liquid Self: Exploratory Lessons From Israeli Flight Attendants”, **Sage Journals**, cilt 2, sayı 8, ss. 992-1007.
- HE, J., YIMYAM, S., NAMPROM, N. (2022). “Breastfeeding Self-Efficacy, Social Support, and Breastfeeding among Chinese Mothers with Late Preterm Infants”, **Journal of Neonatal Nursing**, cilt 28, sayı 1, ss. 21-25.
- HUISMAN, S. (2019). “What You Do Matters: Assessing Parental Self-Efficacy After Participation In A Parent Education Program”, **Journal of Psychological and Educational Research**, cilt 27, sayı 1, ss. 85-110.
- INNSTRAND, S.T., LANGBALLE, E.M., ESPNES, G.A., FALKUM, E., AASLAND O.G.(2008). “Positive And Negative Work–Family İnteraction And Burnout: Alongitudinal Study of Reciprocal Relations” **Work & Stress: An International Journal of Work Health Organisations**, cilt 22, sayı 1, ss. 1-15.
- İNAN, H.Z., DOĞAN-TEMUR, Ö. (2010). “Babysitters in Early Childhood: A Research on Parents’ Experiences and Perspectives on Babysitters”, **İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 11, sayı 2, ss. 1-17.
- JANSEN, N. W., KANT, I., KRISTENSEN, T. S., NIJHUIS, F. J. (2003).“Antecedents and Consequences of Work-Family Conflict: A Prospective Cohort Study”, **Journal of Occupational and Environmental Medicine**, cilt 45, sayı 5, ss.479-491.
- JONES, T. L, PRINZ, R. J. (2005). “Potential Roles of Parental Self-Efficacy in Parent and Child Adjustment: A Review”, **Clinical Psychology Review**, cilt 25, sayı 3, ss.341-63.
- JUNGMIN, R., SHIN, N. (2018). “ The Effects of Working Mothers' Separation Anxiety, Job Satisfaction and Overprotective Parenting Behavior on

- Preschoolers' Separation Anxiety'', **Korean Journal of Childcare and Education**, cilt 14, sayı 1.
- JOHNSTON, D. D., SWANSON, D. H. (2007). "Cognitive Acrobatics in the Construction of Worker- Mother Identity'', **Sex Roles: A Journal of Research**, cilt 57, sayı 5, ss.447-459.
- JUPP, P., MAYNE, R. (1992) "Flying Apart: Separation Distress in Female Flight Attendants'',**Australia Psychologist Journal**, cilt 3, sayı 27, ss. 154-158.
- KARKALA, A., MOSCHONAS, S., SYKAS, G., KARAGIANNI, M., GILOU, S., PAPAETHYMIU, O., KOURTIDOU-PAPADELI, C. (2022). "Sleep Quality and Mental Health Consequences of Covid-19 Pandemic in the Aviation Community in Greece'', **Journal of Occupational & Environmental Medicine**, cilt 64, sayı 9, ss. 567-574.
- KAUFMAN, G. (2013). **Superdads: How Fathers Balance Work and Family in The 21st Century**. New York: New York University Press.
- KALITERNA, L.J., PRIZMIC, L.Z., ZGANEC, N. (2004). "Quality of Life, Life Satisfaction and Happiness in Shift and Non-Shiftworkers'' **Revista de Saude Pública**, cilt 38, sayı 3, ss.3-10.
- KALMBACH, D. A., PILLAI, V., CHENG, P., ARNETT, J. T., DRAKE, C. L. (2015). "Shift Work Disorder, Depression and Anxiety in The Transition to Rotating Shifts: The Role of Sleep Reactivity'', cilt 16, sayı 12, **Sleep Medicine**, ss. 3-27.
- KAYA, G. A. (2020). "Türkiye'de 1980 Sonrası Dönemde Kadın İstihdamı ve Çocuk Bakım Rejimi İlişkisi'', **Eğitim Bilim Toplum Dergisi**, cilt 18, sayı 70, ss. 10-37.
- KILIÇ, D., ÖZTÜRK, S. (2014). "Türkiye'de Kadınların İşgücüne Katılımı nndeki Engeller ve zm Yolları: Bir Ampirik Uygulama'', **Amme İdaresi Dergisi**, cilt 47, sayı 1, ss. 107-130.
- KULA, S., ÇAKAR, B. (2015). "Maslow İhtiyaçlar Hiyerarşisi Bağlamında Toplumda Bireylerin Güvenlik Algısı ve Yaşam Doyumu Arasındaki

İlişki”, **Bartın Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi**, cilt 6, sayı 12, ss. 191-210.

KUMATIA, Y. A., QUARTEY, O. (2021). “Alternative Childcare Arrangement of Working Mothers in Sekondi-Takoradi Metropolis, Ghana”, **International Journal of Home Economics**, cilt 14, sayı 2, ss. 41-50.

KUHN, J. C., CARTER, A. S. (2006). “Maternal Self-Efficacy and Associated Parenting Cognitions Among Mothers of Children with Autism”, **American Journal of Orthopsychiatry**, cilt 76, sayı 4, ss.564–575.

KINS, E., SOENENS, B., BEYERS, W. (2011). “Why do they have to grow up so fast? Parental Separation Anxiety and Emerging Adults' Pathology of Separation-Individuation”, **Journal of Clinical Psychology**, cilt 58, sayı 6, ss. 651-656.

KOÇ, G., BAKIR DEMİR, D., ÖNER ÖZKAN B. (2019). “Türkiye’de Çalışan Annenin Sosyal Medyadaki Sosyal Temsilleri”, **Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 21, sayı 11, ss. 401-421.

KURT, Ş. H., ASLAN, D. (2020). “Okul Öncesi Dönem Çocuğu Olan Annelerin Öz-Yeterlik, Psikolojik Sağlamlık ve Ebeveyn Tutumlarının İncelenmesi”, **Kadem Kadın Araştırmaları Dergisi**, cilt 6, sayı 2, ss. 211-240.

LAI, A. C., ZHANG, Z. X., WANG, W. Z. (2000). “Maternal Child-Rearing Practices in Hong Kong and Beijing Chinese Families: A comparative study”, **International Journal of Psychology**, cilt 35, sayı 1, ss. 60–66.

LEACH, P., BARNES, J., MALMBERG, L.E., SYLVAC, K., STEINB, A. (2008). “The Quality of Different Types of Child cCare at 10 and 18 Months: A Comparison Between Types and Factors Related to Quality”, **Early Child Development and Care**, cilt 178, sayı 2, ss. 177–209.

LEWIS, J. (2001). “The Decline of the Male Breadwinner Model: Implications for Work and Care”, **Social Politics**, cilt 8, sayı 2, ss. 152–169.

- LOGSDON, M. C., WISNER, K. L. VE PINTO-FOLTZ, M. D. (2006). “The Impact of Postpartum Depression on Mothering”, **Journal of Obstetric, Gynecologic, & Neonatal Nursing**, cilt 35, sayı 5, ss. 652–658.
- LOSONCZ, I., BORTOLOTTI, N. (2009). “Work-life Balance: The Experiences of Australian Working Mothers”, **Journal of Family Studies**, cilt 15, sayı 2, ss. 122–138.
- LU, L., HWUANG, M.T., GAO, S.F.(2005). “The Bi-Directional Conflict Of Work And Family: Antecedents, Consequences And Moderators”, **Journal Of Application Of Psychology Research**, cilt 9, sayı 27, ss. 133–166.
- MACHIDA S, TAYLOR A.R, KIM J. (2002). “The Role Of Maternal Beliefs In Predicting Home Learning Activities In Head Start Families”, **Journal of Family Relations**, cilt 51, sayı 2, ss. 76-84.
- MACDONALD, C. L. (1998). “Manufacturing Motherhood: The Shadow Work of Nannies and Au Pairs”, **Qualitative Sociology**, cilt 21, sayı 1, ss. 25–53.
- MACDONALD, L. A., DEDDENS, J. A., WHELAN, E. A,... (2003). “Job Stress Among Female Flight Attendants”, **Journal of Occupational and Environmental Medicine American College of Occupational and Environmental Medicine**, cilt 45, sayı 7, ss. 703-14.
- MANICAVASAGAR, V., MARNANE, C., PINI, S., ABELLI, M., REES,S., EAPEN,V., SILOVE, D. (2010). “Adult Separation Anxiety Disorder: A Disorder Comes of Age”, **Current Psychiatry Reports**, cilt 12, sayı 4, ss. 290–297.
- MANICAVASAGA, V., SILOVE, D., CURTIS, J. (1997). “Separation Anxiety in Adulthood: A Phenomenological Investigation”, **Comprehensive Psychiatry**, cilt 38, sayı 5, ss. 274–282.
- MASLOW, A. H. (1943). “A Theory of Human Motivation”, **Psychological Review**, cilt 50, sayı 4, ss. 370-396.

- MÁRK-RIBICZEY, N., MIKLÓSI, M., SZABÓ, M. (2016). “Maternal Self-Efficacy And Role Satisfaction: The Mediating Effect of Cognitive Emotion Regulation”, **Journal of Child and Family Studies** cilt 25, sayı 1, ss.189-97.
- MAUNO, S., RUOKOLAINEN, M., KINNUNEN, U. (2015). “Work–family conflict and enrichment from the perspective of psychosocial resources: Comparing Finnish healthcare workers by working schedules”, **Applied Ergonomics**, cilt, 48, ss. 86-94.
- MAYSELESS, O., SCHER, A. (2000). “Mother’s Attachment Concerns Regarding Spouse and Infant’s Temperament as Modulators of Maternal Separation Anxiety”, **Journal of Child Psychology and Psychiatry**, cilt 41, sayı 17, ss. 917–925.
- MEISENBACH, R. J. (2010). “The Female Breadwinner: Phenomenological Experience and Gendered Identity in Work/Family Spaces”, **Sex Roles: A Journal of Research**, cilt 62, sayı ss. 2–19.
- MIHELIC, M., FILUS, A., MORAWASKA, A. (2016). “Correlates of Prenatal Parenting Expectations in new Mothers: Is Better Self-Efficacy a Potential Target for Preventing Postnatal Adjustment Difficulties?”, **Prevention Science**, cilt 17, ss. 949–959.
- MOEN, P., SWEET, S. (2003). “It’s About Time: Couples And Careers”, **Work and Occupations: An International Sociological Journal**, cilt 31, sayı 3, ss. 1-3.
- MONTIGNY, F., LACHARITE, C. (2005). “Perceived Parental Efficacy: Concept Analysis”, **Journal of Advanced Nursing**, cilt 49, ss. 387-396.
- MYERS, K. (2017). “If I’m Going To Do It, I’m Going To Do It Right: Intensive Mothering Ideologies Among Childless Women Who Elect Egg Freezing”, **Journal of Gender and Society**, cilt 3, sayı 6, ss. 777–803.

- MURDOCK, K. W. (2013). “An Examination Of Parental Self-Efficacy Among Mothers And Fathers”, **Psychology of Men & Masculinity**, cilt 14, sayı 3, ss. 314-325.
- OGELMAN H. G., TOPALOĞLU Z. Ç. (2014). “4-5 yaş çocuklarının sosyal yetkinlik, saldırganlık, kaygı düzeyleri ile anne-babalarının ebeveyn özyeterliği algısı arasındaki ilişkilerin incelenmesi”, **Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 14, sayı 1, ss. 241-271.
- ONG S.F., CHAN, W.S., SHOREY, S., CHONG, Y.S., KLAININ-YOBAS, P., HE, Y. (2014). “Postnatal Experiences And Support Needs Of First-Time Mothers İn Singapore: A Descriptive Qualitative Study”, **Midwifery**, cilt 30, sayı 6, ss. 772-778.
- PALIL,M.R., LOKHMAN, H.O., MARA R.A., MOHD H. A., EZAD A. J., MAHATHIR A., NURUL A. K., NUR A.J., IBNOR A. I., IDA S. I. (2021). “Flight Crew Fatigue And The Effect On Airline Business”, **Jurnal Bisnis Dan Akuntansi**, Cilt 23, sayı 1, ss. 157-64.
- PELEG, O., MILLER, P., YITZHAK, M. (2015). “Is Separation Anxiety in Adolescents and Parents Related to Parental Differentiation of Self?”, **British Journal of Guidance & Counselling**, cilt 4, sayı 43 ss. 414-428.
- POELMANS, S.A.Y., CHINCHILLA, N., CARDONA, P., (2003).“ The Adoption Of Family-Friendly HRM Policies: Competing For Scarce Resources in The Labour Market”, **International Journal of Manpower**, cilt 24, sayı 2, ss. 128–147.
- PRESSER, H.B. (2004). “Nonstandard Work Schedules and Marital Instability”, **Journal of Marriage and Family**, cilt 62, sayı 1, ss. 93-110.
- RAUDASOJA, M., SORKKILA, M., AUNOLA, K.(2023). “Self-Esteem, Socially Prescribed Perfectionism and Parental Burnout”, **Journal of Child and Family Studies**, cilt 32, ss. 1113–1120.
- RAWLINS, B. L. (2007). **Trust and PR Practice**, The Institute for Public Relations, Brigham Young University.

- REN, X., FOSTER, D. (2011) “Women's Experiences Of Work And Family Conflict In A Chinese Airline”, **Asia Pacific Business Review**, cilt 17, sayı 3, ss. 325-341.
- ROTTER, J. B. (1967). “A New Scale For The Measurement Of İnterpersonal Trust”, **Journal of Personality**, cilt 35, sayı 4, ss. 651–665.
- ROTENBERG, K.J., BOULTON, M.J., FOX, C. (2005). “Cross-Sectional And Longitudinal Relations among Trust Beliefs, Psychological Maladjustment and Social Relationships, During Childhood: Are Very High As Well As Very Low Trusting Children At Risk?” **Journal of Abnormal Child Psychology**, cilt 33, ss. 595–610.
- ROSE, J. (2017). “Never Enough Hours İn The Day: Employed Mothers’ Perceptions Of Time Pressure”, **Australian Journal of Social Issues**, cilt 52, ss. 116–130.
- SADEGHI, L.A., KHANJARI, S., BELL, E.F., SABZEHEI, M.K., HAGHANI, S. (2021). “The İmpact Of A Mobile Health İntervention On The Sense Of Coherence And Quality Of Life Of Mothers With Premature İnfants”, **Journal of Neonatal Nursing**, cilt 27, sayı 6, ss 444-450.
- SARISOY-AKSÜT, G. (2022). “Ebeveyn Öz-Yeterliliği Üzerine Bir Derleme: Müdahale Programlarına Yönelik Bir Bakış”, **Nesne Psikoloji Dergisi**, cilt 10, sayı 26, ss. 620-636.
- SCHER, A., SHARABANY, R. (2005). “Parenting Anxiety and Stress: Does Gender Play a Part at 3 Months of Age?”, **The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development**, cilt 2, sayı 166, ss. 203–213.
- SCHUELLER-WEIDEKAMM, C., KAUTZKY-WILLER, A. (2012). “Challenges of Work–Life Balance for Women Physicians/Mothers Working in Leadership Positions”, **Gender Medicine**, cilt 9, sayı 4, ss. 244-250.
- SEÇER, Z., ÇELİKÖZ, N., YAŞA, S. (2008). “Okulöncesi Eğitim Kurumlarına Devam Eden Çocukların Annelerinin Ebeveynliğe Yönelik

Tutumları’’, **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, sayı 19, ss.413-428.

SHEAR, K., JIN, R., RUSCIO, A. M., WALTERS, E.E., KESSLER, R.C. (2006). ‘‘Prevalence And Correlates Of Estimated DSM-IV Child And Adult Separation Anxiety Disorder In The National Comorbidity Survey Replication’’, **American Journal of Psychiatry**, cilt 163, sayı 6, ss. 1074- 1083.

SHIRAZI, Z., GHASEMLOO, H., RAZAVINEJAD, S.M. (2022). ‘‘The Effect Of Training The Fathers To Support Their Wives On Stress And Self-Efficacy In Mothers Of Premature Newborns Hospitalized In NICU: A Quasi-Experimental Study.’’ **BMC Pregnancy Childbirth** cilt 22, sayı 102, ss. 2-8.

SIMORANGKIR, D. N. (2020) ‘‘The Image of Flight Attendants from the Flight Attendants and Airline Consumers Points of View’’, **Emerging Markets : Business and Management Studies Journal**, cilt 8, sayı 1, ss. 1-13.

SILOVE, D., MANICAVASAGAR, V., DROBNY, J. (2002). ‘‘Associations Between Juvenile and Adult Forms of Separation Anxiety Disorder: A Study of Adult Volunteers With Histories of School Refusal, **Journal of Nervous and Mental Disease**, cilt 190, sayı 6, ss. 413–415.

SONG, Z., HUANG, J., QIAO, T., YAN, J., ZHANG, X., LU, D. (2022). Association between Maternal Anxiety and Children’s Problem Behaviors: A Systematic Review and Meta-Analysis, **International Journal of Environmental Research and Public Health Public Health**, cilt 19, sayı 1, ss. 1-20.

STRAZDINS, L., CLEMENTS, M. S., KORDA, R. J., BROOM, D. H., D’SOUZA, R. (2006). ‘‘Unsociable Work? Nonstandard Work Schedules, Family Relationships, And Children’s Well-Being’’, **Journal of Marriage and Family**, cilt 68, sayı 2, ss. 394-410.

SUĞUR, N., SUĞUR, S., ŞAVRAN, T. G. (2008). ‘‘Türkiye’de orta sınıftan mazbut hizmetkârları: kapıcılar, gündelikçiler ve çocuk bakıcıları’’, **Ankara Üniversitesi SBF Dergisi**, cilt 63, sayı 03, ss.161–183.

- ŞAHİN, H., GÖRÜNMEZ, MN. (2022). “Anne Kaygı Düzeyi ile Çocuk Kaygı Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, **Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 31, sayı 11, ss. 324-349.
- ŞIŞMAN, S., YILDIRIM, Y. (2023). “Örgütsel Değişimin İş-Aile-Yaşam Dengesi ve Örgütsel Bağlılık Üzerindeki Etkisi”, **Uluslararası Akademik Birikim Dergisi**, cilt 6, sayı 1 ss. 64-73.
- TARASOVA, E.O. STEGNIY V.N., KURBATOVA L.N., OKONSKAYA N., KGETASHVILI, M. A. (2018). “A Study Of The Relation Between Work And Family Life Of Russian And American Flight Attendants”, **Astra Salvensis**, cilt 6, sayı 12, ss. 221-232.
- TAUSIG, M., FENWICK, R. (2001). “Unbinding Time: Alternate Work Schedules And Work-Life Balance”, **Journal Of Family And Economic Issues**, cilt 22, sayı 2, ss. 101–119.
- TEPELİ, K. (2018). **Ailenin Tanımı, Türleri Ve İşlevleri**. (Ed.: K. Tepeli ve E. Durualp). **Aile Yaşam Döngüsü**, (ss.14-38Ankara: Hedef CS.
- TUNGTAGANPOUNG, M., WYATT, M. (2013). “Spirituality And Cultural Values İn The Reported Cognitions Of Female Cabin Attendants On Thai Airways”, **Journal of Air Transport Management**, cilt 27, sayı 15-19.
- TURAN, S. Ü. (2022). “Bakıcı İlanlarına Göre Ebeveynlerin Tercihleri, İş Tanımı ve Çalışma Koşulları Açısından Bakıcılık”, **Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, cilt 31, sayı 1, ss. 177–205.
- TUTTLE, R.,GARR, M. (2012). “Shift Work and Work to Family Fit: Does Schedule Control Matter?”, **Journal of Family and Economic Issues Springer**, cilt 33, sayı 3, ss. 261-271.
- UTAŞ-AKHAN, L.,BATMAZ, M. (2012). ‘0-6 Yaş Grubu Çocuğu Olan Çalışan Annelerin Çocuk Bakımı ile İlgili Karşılaştıkları Sorunların ve Sorun Çözme Yaklaşımlarının İncelenmesi’, **İstanbul Üniversitesi Florence Nightingale Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi**, cilt 19, sayı 3, ss. 161-167.

- UYANIK-BALAT, G. (2014). “Okul Öncesi Dönemde Çocuğu Olan Annelerin Öz Yeterlilik Ve Depresyon Düzeylerinin İncelenmesi”, **International Journal of Human Sciences**, cilt 11, sayı 2, ss. 661-676.
- VAN RIJEN, D., MERGELSBERG, E., HOOR, G., MULLAN, B.(2012). “Improving safe food-handling practices by increasing self-efficacy”, **Journal of Elsevie**, cilt 1, sayı 1390, ss. 1-17.
- YANG, S., MOON, H., (2010). “Family Studies, Parental Stress of Working Mother With Toddlers: Focus on Maternal Separation Anxiety, Attitude for Occupation and Preschool Adjustment, Journal of Families and Better Life”, **Journal of Korean Home Management Association**, cilt 28, sayı 4, ss. 67-76.
- YATIV, N. (2005). “Nanny, Lies, And Videotape: Child Abuse And Privacy Rights Dilemmas” , **Journal of Pediatrics**, cilt 115, sayı 6, ss. 1791-1792.
- YENİHAN, B., BALCI, B., VARDAR, Ç. (2018). “Cinsiyet Farklılığının Kadın Çalışanların Kariyer Planlarına ve Kariyer Hedeflerine Etkileri: Havayolu Şirketlerinde Çalışan Kabin Memurları Üzerine Nitel Bir Araştırma”, **Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi**, cilt, 16, sayı 1, ss. 176-192.
- YEŞİL, R., ŞAHAN, E., ASLANDEREN, M. (2018). “Ebeveynin Çocuk Eğitimi Konusundaki Yeterliliklerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi”, **Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 19, sayı 3, ss. 1828- 1849.
- YILDIRIMALP, S. (2014). “Türkiye’de Ev Hizmetinde Çalışanların Sorunları”, **Karabük Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 4, sayı 1, ss. 45–59.
- YILMAZ, H., ÜLKER, M., YILMAZ, A. S. (2018).”Kadınlarda Ebeveynlik Rollerine İlişkin Kendilik Algısı’nın Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, **MANAS Journal Of Social Studies**, cilt 7, sayı 2, ss.415-431.

- ZAKERI, H., JOWKAR, B., Razmjoe, M. (2010). “Parenting Styles And Resilience”, **Procedia Social and Behavioral Sciences**, cilt 5, 1067–1070.
- ZEYNEP, NAMLI, Z., ÖZBAY, A., TAMAM, L. (2022). “Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Bozukluğu: Bir Gözden Geçirme”, **Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar**, cilt 14, sayı 1, :ss. 46-56.
- WANDERER, J., TOWNSEND, L.(2013). “Is it Rational to Trust?”, **Philosophy Compass of University of Cape Town** ,cilt 8, sayı 1, ss. 1-14.
- WALLACE, J.E., (2005). “Job stress, depression and work-to-family conflict: a test of the strain and buffer hypotheses” **Journal Of Industrial Relations**, cilt 60 , sayı 3, ss. 510–539.
- WARREN, T. (2007). “Conceptualizing Breadwinning Work”, **Work, Employment & Society**, cilt 2, sayı 2, ss. 317–336.
- WEAVER, C. M., SHAW D. S., DISHION T. J., WILSON M. N. (2008). “Parenting Self-Efficacy and Problem Behavior in Children at High Risk for Early Conduct Problems: The Mediating Role of Maternal Depression”, **Infant Behavior & Development**, cilt 31, sayı 4, ss. 594-605.
- WEN, C.Y.,NICHOLAS, C.Y, CLARKE-ERREY,S., HOWARD, M.E., TRINDER, J., JORDAN, A.J. (2021). “Health Risks and Potential Predictors of Fatigue and Sleepiness in Airline Cabin Crew”, **Public Health Journal**, cilt 18, sayı 1, ss. 1-15.
- WEN, C. Y., WALLACE J. L. (2019). “Toward Human-Centered Urbanization? Housing Ownership and Access to Social Insurance Among Migrant Households in China”, **Multidisciplinary Digital Publishing Institute**, cilt 11, sayı 13, ss 1-14.
- WESTMAN, M., (2001). “Stress And Strain Crossover”, **Human Relations Journals**, cilt 54, sayı 6, ss. 557–591.WILLE, D. E. (1998). “Longitudinal analysis of mothers’ and fathers’ responses on the

maternal separation anxiety scale’’, **Merrill–Palmer Quarterly**, cilt 44, ss. 216–233.

TEZLER

AKAY, N. (2013). ‘‘Mothering a child that is not mine: The perceptions about mothering and babysitting of immigrant babysitters who had left their children behind’’, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Bilgi Üniversitesi.

BİLGİN, B., (2022). *Annelerin Öz Yeterlik Düzeyinin Çocuklardaki Ayrılık Kaygısı Üzerindeki Etkisinde Annelerin Ayrılık Kaygısı Düzeyinin Aracı Etkisinin İncelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Işık Üniversitesi.

BOLATTEKİN, A. (2014). *Anne-Babanın Bağlanma Stilleri, Anne-Baba Tutumları ve Çocuklarındaki Davranış Problemleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.

CHANG, R. C. (2007). ‘‘The Life Image of the Female Shift Workers: The Ones with Children under Age Twelve as Examples’’, (Unpublished Doctoral Dissertation), National Taiwan University, Taipei, Taiwan, ROC. (Original work published in Chinese).

CHEN, L. F. (2004). ‘‘A Study on Job Stress and Emotional Intelligence of Flight Attendants: A Case Study in Taiwan.’’ (Unpublished Master’s Thesis) National Taipei College of Nursing, Taiwan, ROC. (Original work published in Chinese).

GÜNAYDIN, S.C. (2001). ‘‘İşletmelerde Örgütsel Adalet Ve Örgütsel Güven Değişkenlerinin Politik Davranış Algısı Ve İşbirliği Yapma Eğilimine Etkisini İnceleyen Bir Çalışma’’, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

KABURU, K. D. (2020). ‘‘The Relationship Between Workload Levels and Psychological Resilience among Kenya Airways Cabin Crew Members’’, (Doktora Tezi), University of Nairobi, Kenya.

- KARAÇÖL, E. (2021). “Sağlık Çalışanlarının Ebeveyn Özyeterliliklerinin Değerlendirilmesi”, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul Medipol Üniversitesi.
- KAYA, Ö. (2008). “Mothering Experiences of Professional Women in Turkey: Child Bearing, Child Caring, and Child Rearing (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Orta Doğu Teknik Üniversitesi.
- KONAK, İ. (2020). Uçuş Ekiplerinde İş doyumu, Örgütsel Stres, Psikosomatik Belirtiler ile Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki ilişki: Bir Havayolu Şirketi Örneği” (Yüksek Lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- KOTİL Ç.(2010). “Okul öncesi eğitim kurumuna yeni başlayan 5 yaş çocukların sosyal- duygusal uyum düzeylerine annenin ebeveyn öz yeterlik algısı ile okul beklentilerine uyum düzeyinin etkisi”, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Marmara Üniversitesi.
- KÜÇÜKÖDÜK, C., (2017). “3-5 Yaş Arasında ve Anaokuluna Giden Çocuk Annelerinin Ayrılma Kaygısı ve Bağlanma Biçimleri İle Çocuğun Davranışları ve Ayrılma Kaygısı Arasındaki İlişki: Bilişsel Esnekliğin Aracı Rolü”, (Yüksek Lisans Tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Hacettepe Üniversitesi.
- LORI, L. (2023). “Southwest Airlines Flight Attendants: A Study of Burnout and Quality of Life”, University Honors Program Senior Projects 43, (Bitirme Projesi), Northeastern Illinois University Chicago, USA.
- HAAS, K. (2013). “‘Mothers' Nonstandard Work Schedules and Young Children's School Readiness Dissertations”, (Doctoral Dissertations), Loyola University Chicago, USA.
- HAYS, S. (1996). “The Cultural Contradictions of Motherhood”, (Doctoral Dissertation), New Haven, Yale University Press, UK.
- HITT, T. (2016). “The Parent Nanny Inventory: Development of An Instrument to Increase Compatibility in the Parent-Nanny Match”,

(Yayınlanmamış Doktora Tezi), The Chicago School of Professional Psychology, USA.

UÇAR, M.E. (2010). “Üniversite Öğrencileri Ve Üniversiteden Mezun Olan Bireylerin Sosyal Sermaye Düzeylerinin Benlik Biçimleri Ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi”, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

RAJAVERÄJÄ, S. (2019). “New Cabin Crew Members’ Stress and Fatigue Management”, (Bachelor ‘s Thesis), Haaga-Helia University of Applied Sciences.

SOYOĞLU, F. (2019). “Okul Öncesi Dönem Çocuklarının Öz Düzenleme Becerileri İle Ebeveyn Öz Yeterlik Ve Öfke Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü .

SPEIGHT, N. P. (2009). “The Relationship Between Self-Efficacy, Resilience And Academic Achievement Among African American Urban Adolescents”, (Doctoral Dissertation), Washington DC: Howard University.

ŞİMŞEK, A. (2020). “Kişiler Arası Güven Ve Psikolojik İyi Oluşun Çalışan Performansına Etkileri”, (Yüksek Lisans Tezi), İşletme Enstitüsü, Sakarya Üniversitesi.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

“Güvenmenin Psikolojisi”, <https://kemalsayar.com/haftanin-yazisi/guvenmenin-psikolojisi>, KEMAL SAYAR, (Erişim Tarihi:02.09.2023).

“İstatistiklerle Kadın, 2021”, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2021-45635>, TÜİK, (Erişim Tarihi:12.11.2023).

“İstatistiklerle Türkiye 2020”, https://tuik.gov.tr/media/announcements/istatistiklerle_turkiye_2020.pdf, TÜİK, (Erişim Tarihi:12.11.2023).

DİĞER KAYNAKLAR

CHING-FU, C., LING-YA, K. (2010). “Burnout And Isolation Among Flight Attendants: A Test Of The Job Demands-Resources Model”, **12th World Conference on Transport Research**, Lisbon, Portugal (11.15.2010).

OJHA, A., GUPTA, MP. (2007). “Does E-Governance Enhance Trust in Government?” **5th International Conference on E-Governance**, Hyderabad, India. (Vol. 10, No. 1.105, p. 3708).

SHGM (2002). Kabin Personeli Eğitimi ve Standardizasyonu Yönetmeliği. Available at <http://web.shgm.gov.tr/doc3/sht61.40.pdf> (access date: 01.05.2021)

THAGARD, P.(2018). What Is Trust?. Psychology Today. <https://www.psychologytoday.com/us/blog/hot-thought/201810/what-is-trust>.

TÜİK, (2019). “İş ve aile yaşamının uyumu anketi”Haber Bülteni. 26 Mart 2019.

EKLER

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

EK-2 Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (Bpse-R)

EK-3 Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi

EK-4 Genişletilmiş Güven Ölçeği

EK-5 Etik Kurul Kararı

EK-1 Kişisel Bilgi Formu

KİŞİSEL BİLGİ FORMU

- Yaşınız: (1) 24-35 (2) 36-45
- Medeni Durumunuz: (1) Bekar (2) Evli
- Eğitim Durumunuz: (1) Lise (2) Lisans/Ön Lisans (3)Yüksek Lisans (4) Doktora
- Kaç yıldır bir havayolu şirketinde kabin memuru/amiri görev alıyorsunuz?
(1) 0-3 yıl (2) 4-10 yıl (3) 11-20 yıl (4) 21 yıl ve üzeri
- Çocuk Sayınız:
- Çocuğunuzun/ Çocuklarınızın Yaşı:
- Siz Çalışırken Çocuğunuzun Bakımıyla İlgilenen Kişi:
(1) Eş (2) Anne/Kayınvalide/Baba/Kayınpeder (3) Komşu/Arkadaş (4)Bakıcı

BAKIM VEREN KİŞİYE DUYULAN GÜVEN SORU SETİ

Madde	Hiç Katılmıyorum		Kararsızım	Çok Katılmıyorum	
	(1)	(2)		(4)	(5)
1. Bakıcıma, çocuğum konusunda bir hata yaptığında bana söyleyeceği konusunda güvenirim.					
2. Bazen bakıcımın fikirlerine güvenmem ve başka görüşlere başvururum.					
3. Bakıcım genellikle çocuğumun ihtiyaçlarını düşünür ve onlara öncelik verir.					
4. Bakıcım çocuğum ile ilgili yapılması gereken herşeyi yapar.					

EK-2 Yenilenmiş Berkeley Ebeveyn Öz Yeterlik Ölçeği (Bpse-R)

**YENİLENMİŞ BERKELEY EBEVEYN ÖZ YETERLİK ÖLÇEĞİ
(BPSE-R)**

Lütfen çocuğunuzla aşağıdaki stratejileri kullanırken kendinize ne derece güvendiğinizi belirtiniz.

	Hiç güvenmiyorum	Biraz güveniyorum	Orduka güveniyorum	Güveniyorum	Çok güveniyorum	Tamamen güveniyorum
1 Çocuğumu dinleme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
2 Çocuğumun duygularını anlama	☐	☐	☐	☐	☐	☐
3 Çocuğumun önünde duygularımı kontrol etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
4 Çocuğum yanlış davrandığında aşırı tepki vermekten kaçınma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
5 Çocuğuma onun anlayacağı şekilde açıklamalarda bulunma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
6 Çocuğum doğru davrandığında onu övme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
7 Çocuğum yanlış davrandığında uyguladığım disiplin yönteminde tutarlı olma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
8. Çeşitli besleyici/sağlıklı yiyecekler yeme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
9. Yeterli uyuma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
10 Kibar olma (örn. lütfen ve teşekkür ederim deme)	☐	☐	☐	☐	☐	☐
11 Düşüncelerini açık bir biçimde ifade etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
12 İhtiyaç duyduklarında diğer çocuklara yardım etme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
13 Diğer çocuklarla iyi geçinme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
14 Diğer insanların duygularını önemseme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
15 Resimli çocuk kitabı okumaktan hoşlanma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
16 Kendi kendine birşeyler yapmaya çalışma	☐	☐	☐	☐	☐	☐
17 Kavramları (renk, şekil, sayı gibi) öğrenme	☐	☐	☐	☐	☐	☐
18 Bir yetişkin tarafından söylenmeden uygun/doğru davranma	☐	☐	☐	☐	☐	☐

EK-3 Yetişkin Ayrılma Anksiyetesi Anketi

Lütfen tüm soruları yanıtlayınız.

	Çok Sıklıkla	Sıklıkla	Nadiren	Hiç
1- Size yakın olan kişilerle birlikte evinizdeyken kendinizi daha güvende hissettiniz mi?				
2- Evinizden saatlerce uzak kalmakta zorluk çektiniz mi?				
3- Çantanızda veya cüzdanınızda size güven ya da huzur veren bir şeyler taşıyor musunuz?				
4- Uzun bir yolculuğa çıkmak üzere evden ayrılmazdan önce aşırı stres yaşadınız mı?				
5- Size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördüğünüz oldu mu?				
6- Bir yolculuğa çıkmanızdan önce size yakın olan birinden ayrılmakla ilgili aşırı stres yaşadınız mı?				
7- Günlük işleriniz aksadığında çok huzursuz olur musunuz?				
8- Size en yakın kişilerle olan ilişkilerinizin yoğunluğu konusunda endişelendiniz mi? Örneğin çok aşırı bağlı olmanızdan dolayı.				
9- İşiniz veya diğer düzenli ev dışı uğraşlarınız için evinizden ayrılmadan önce baş ağrısı, mide ağrısı ya da bulantı gibi (veya başka) belirtiler oldu mu?				
10- İnsanları yakınızdaki tutmak için çok fazla konuştuğunuzu fark ettiğiniz oldu mu?				
11- Size yakın kişilerden ayrıldığınızda (örneğin işe gitmek ya da evden dışarıya çıkmak için), özellikle onların nerede oldukları konusunda endişelendiniz mi?				
12- Gece tek başınıza uyumakta güçlük çeker misiniz? Örneğin bir yakınızdaki evdeyse daha iyi uyur musunuz?				
13- Size yakın olan kişilerin seslerini işitebiliyor ya da televizyonun veya radyonun sesini duyuyorsanız daha kolay uyuduğunuzu fark ettiniz mi?				
14- Size yakın olan kişilerden uzak kaldığınızı düşündüğünüzde çok sıkıntı yaşadınız mı?				

15- Evinizden uzakta olmayla ilgili kâbuslar ya da rüyalar gördünüz mü?				
16- Yakınlarınızın ciddi bir zarar görebileceği hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, bir trafik kazası geçirmeleri veya ölümcül bir hastalığa yakalanmaları gibi.				
17- Günlük olağan işlerinizi yaparken, size yakın olan kişilerle bağlantı kurmanızı engelleyecek değişimlerin olması sizi çok huzursuz eder mi?				
18- Önemsediğiniz insanların sizi terk edeceği konusunda çok fazla endişelenir misiniz?				
19- Hiç, evde ya da yatak odasında ışıklar açıkken daha iyi uyuduğunuzu fark ettiğiniz mi?				
20- Özellikle size yakın kişiler evde değilse, evde tek başınıza kalmaktan kaçınmaya çalışır mısınız?				
21- Size yakın olanlardan ayrıldığınızı ya da onların sizi terk ettiğini düşündüğünüzde, aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin, aniden titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
22- Size yakın olan kişilerle düzenli olarak (örneğin her gün) telefon görüşmeleri yapamadığınızda sıkıntı yaşadığınızı fark ettiniz mi?				
23- Önemsediğiniz birisi sizi terk ettiğinde, bu durumla başa çıkamayacağınızdan ya da onusuz yapamayacağınızdan korktunuz mu?				
24- Size yakın olan kişilerden ayrıldığınızda aniden gelen sıkıntı nöbetleri ya da panik ataklarınız (örneğin ani titreme, terleme, çarpıntı, nefes darlığı gibi) oldu mu?				
25-Sizi, yakın olduğunuz birilerinden ayırabilecek muhtemel olaylarla hakkında çok fazla endişelenir misiniz? Örneğin, işle ilgili gereklilikler gibi.				
26- Hiç, size yakın olan kişiler “çok fazla konuştuğunuzu” söylediler mi?				
27- Bazı insanlarla olan ilişkilerinizin, onlar için sorunlar oluşturacak kadar yakın olduğu konusunda endişelenir misiniz?				

EK-4 Genişletilmiş Güven Ölçeği

GENELLEŞTİRİLMİŞ GÜVEN ÖLÇEĞİ

Açıklama: Aşağıda, genel olarak insanların doğası ve insanlarla olan ilişkilerimiz hakkında bazı ifadeler verilmiştir. Bu ifadeleri okuyarak her bir ifadeye katılma derecenizi ilgili sütuna (X) işaret koyarak belirtiniz. Bazı ifadelerin size tam olarak uygun olmadığını düşünebilirsiniz ama yine de size en yakın seçeneği işaretleyiniz. **LÜTFEN hiçbir maddeyi boş bırakmayınız.**

		Bana Hiç Uygun değil	Bana Uygun değil	Bana Kısmen uygun	Bana Uygun	Bana Tamamen Uygun
1.	İnsanların çoğunluğuna güvenilebilir					
2.	İnsanlarla ilişkilerde dikkatli olunmalıdır (T)					
3.	İnsanlarla ortak iş yaparken dikkatli olunmalıdır (T)					
4.	İş yaptığın insanlara güvenip güvenmeyeceğini bilemezsin (T)					
5.	Tanımadığın insanlarla iş yapmak rahatsızlık vericidir (T)					
6.	İnsanların çoğunluğu fırsatını bulduklarında sizden çıkar sağlamaya çalışır (T)					
7.	İnsanlar genelde kendi çıkarları için yaşar (T)					
8.	İşin içine para girince kimseye güvenemezsin (T)					
9.	İnsanların çoğunluğu yardımseverdir					
10.	İnsanların çoğunluğu başkalarını düşünmez					
11.	Eğitimsiz insanlar ile ilişki kurmak zordur					

EK-5 Etik Kurul Kararı

Evrak Tarih ve Sayısı: 19.06.2023-88552

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı :E-88083623-020-88552
Konu : Etik Onayı Hk.

19.06.2023

Sayın Canan SANCAK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Komisyonu'nun 08.06.2023 tarihli ve 2023/05 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur.

Bilgilerinize rica ederim.

Dr.Öğr.Üyesi Mehmet Sencer GİRGİN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BS5479HHJ4 Pin Kodu : 63052

Belge Takip Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys?>

Adres : Beşyol Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Küçükçekmece / İSTANBUL

Telefon : 444 1 428

Web : <http://www.aydin.edu.tr/>

Keş Adresi : iau.yazisleri@iau.hs03.kep.tr

Bilgi için : Tuğba SÜNNETÇİ

Unvanı : Yazı İşleri Uzmanı

Tel No : 31002

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad: Canan SANCAK

ÖĞRENİM DURUMU

Lisans: 2015, Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

2016, Yeditepe Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

YAYINLAR

Sancak, C. (2023). “2002-2022 Yılları Arasında Yapılan Oyun Terapisi Çalışmalarının Karşılaştırmalı İncelenmesi” International Social Sciences Studies Journal, (e-ISSN:2587- 1587) Vol:9, Issue:117; pp:9129- 9133. DOI: <http://dx.doi.org/10.29228/sss.725> 48

Bekman, B., Altunok F.R., Sarıkaya İ.,..., Sancak C. (2022). Psychosocial Perspective on Unstable Approach: An Explanatory Sequential Mixed Methods Study. Elsevier. 66 (1) 89-96.

EĞİTİMLER

- ❖ Beck Yönelimli CBT Eğitim Modülü (Dr. Emel Stroup)
 - Terapi Becerileri ve Klinik İlk Görüşme
 - Terapi İlkeleri ve Depresyon Tedavisinde Uygulanması
 - Anksiyete Tedavisinde Uygulanması (Amerika Beck Enstitü Onaylı)
 - OKB Tedavisinde Uygulanması
 - OKB’de ERP’nin Uygulanması
- ❖ Dinamik Psikoterapi Temel Eğitimi (Prof. Dr. Doğan Şahin)
- ❖ Dinamik Psikoterapi Eğitimi (Prof. Dr. Ahmet Ertan Tezcan)

- ❖ Havacılık Psikolojisi Eğitimi (Prof. Dr. Muzaffer Çetingüç)
- ❖ Psikodinamik Psikoterapi Eğitimi 1. Modül (Otto F. Kernberg)
- ❖ Şema Terapi Eğitimi (Dr. Alp Karaosmanoğlu)